

รายงานการติดตามประเมินผล
การปฏิรูปการศึกษา
ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา
เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

371.2 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส 691ร รายงานการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหาร
และการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 ,กรุงเทพฯ : สกศ.,2549.
138 หน้า
ISBN. 974-559-854-2

1. การประเมินผลการศึกษา. 2.การบริหารและจัดการศึกษา –
การประเมินผล . 3.ชื่อเรื่อง

รายงานการรายงานการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและ
การจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548

สิ่งพิมพ์ สกศ.   อันดับที่ 31 /2549

ISBN.   974-559-854-2

พิมพ์ครั้งที่ 1   มีนาคม 2549

จำนวน   1,000 เล่ม

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่   สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ถนนสุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300

โทร. 02-668-7123 ต่อ 2315 โทรสาร 02-243-7914

Website : <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่   บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด

90/6 ซอยจรัญสนิทวงศ์ 34/1 ถนนจรัญสนิทวงศ์

แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700

โทร.0-2424-3249

คำนำ

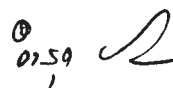
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้ดำเนินการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา และใช้ประโยชน์ในการจัดทำนโยบาย ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน และแผนปฏิบัติการปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป

รายงานการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 นี้ ประเมินครอบคลุมใน 3 ประเด็นหลักคือ 1) การปฏิรูประบบการศึกษา 2) การปฏิรูประบบบริหารและจัดการศึกษา และ 3) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งเป็นสาระสำคัญของหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

การจัดทำรายงานฉบับนี้ได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ทรงคุณวุฒิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ ในการให้ข้อคิดเห็น และข้อมูลต่างๆ จากการจัดสัมมนาระดมความคิด และพิจารณาร่างรายงานจนแล้วเสร็จสมบูรณ์

สำนักงานฯ ขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการจัดทำรายงานฉบับนี้ และหวังว่าผลการประเมินจะเป็นข้อมูลและสารสนเทศสำหรับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายยิ่งขึ้นต่อไป

(นายอรุณ จันทวานิช)

เลขาธิการสภาการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	2
3. ขอบเขตการศึกษา	2
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
บทที่ 2 วิธีดำเนินการ	3
1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา	3
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล	3
3. กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล	4
4. ประเด็นการติดตามประเมินผล	4
5. กรอบการติดตามประเมินผลการดำเนินการ	4
6. การตรวจสอบความถูกต้องของผลการประเมิน	9
บทที่ 3 ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษาด้าน การบริหารและการจัดการศึกษา	11
1. การปฏิรูประบบการศึกษา	11
1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน	11
1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไป	11
(1) โอกาสในการ ได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา	12
(2) โอกาสในการ ได้รับการศึกษาภาคบังคับ	12
(3) โอกาสในการ ได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	13
2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ	16
(1) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส	16
(2) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ	19
(3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ	19

3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น	21
(1) สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	21
(2) สิทธิประโยชน์ในการได้รับการสนับสนุน	21
(3) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้	21
1.2 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา	25
1) การปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา	25
2) โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา	27
1.3 การจัดการอาชีวศึกษา	31
1) การปรับระบบการอาชีวศึกษา	31
2) โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา	32
1.4 การจัดการศึกษาเฉพาะทาง	34
1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย	35
1.6 การเทียบโอนผลการศึกษา	37
2. การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา	39
2.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ	39
1) การปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง	39
2) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา	41
3) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้สถานศึกษา	43
• ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	43
• ระดับอุดมศึกษา	45
2.2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	47
1) การปฏิรูปโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อ การจัดการศึกษา	47
2) การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	47
3) การถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	48
4) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	51

	หน้า
2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน	53
1) การปรับระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาเอกชน	53
2) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน	54
3) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเอกชน	55
3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	60
3.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา	60
1) การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา	60
2) การระดมทรัพยากรจากผู้เรียน	60
3) การส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันต่าง ๆ ในภาคสังคมจัดการศึกษา	61
4) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจ ในการระดมทรัพยากร	62
5) การสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสจากเงินรายได้ของรัฐ	63
3.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา	64
3.3 การบริหารและการใช้ทรัพยากร	68
สรุปผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า	70
บทที่ 4 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	89
1. สรุปและอภิปรายผล	89
2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	104
บรรณานุกรม	112

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1.	จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2543-2547	14
2.	จำนวนสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนของรัฐ และเอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	15
3.	ร้อยละของนักเรียนที่ออกกลางคัน ปีการศึกษา 2542-2546 จำแนกตามระดับการศึกษา (เฉพาะในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)	16
4.	จำนวนเด็กด้อยโอกาส และเด็กพิการ ที่ได้รับการศึกษา ปีการศึกษา 2545-2547	18
5.	จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	29
6.	จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับ / สังกัด ปีการศึกษา 2543-2547	30
7.	จำนวนนักเรียน / นักศึกษาอาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2543-2547	33
8.	จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ปี 2543-2547	36
9.	จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	52
10.	จำนวนสถานศึกษาของเอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	56
11.	จำนวนนักเรียน นักศึกษา การศึกษาในระบบโรงเรียนของเอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	57
12.	สัดส่วนผู้เรียนรัฐ:เอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา	58
13.	อัตราการอุดหนุนเงินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	65

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้จัดทำรายงานการติดตามประเมินผลการปฏิรูป การศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบ 6 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามความ ก้าวหน้าและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในภาพรวม และศึกษาปัญหา อุปสรรค รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการบริหารและการจัด การศึกษา

การประเมินครอบคลุมการปฏิรูปการศึกษาในเรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ระบบการศึกษา ระบบบริหารและการจัดการศึกษา และทรัพยากรและการลงทุน เพื่อการศึกษาตามสาระบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8 ของพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สรุปผลการติดตามและ ประเมิน การอภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะ ดังนี้

ผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

1. การปฏิรูประบบการศึกษา

1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2547 เด็กที่อยู่ในวัย 3-17 ปีได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 87.3 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.8 เมื่อจำแนกตามระดับ การศึกษา เด็กอายุ 3-5 ปี ได้รับการเตรียมความพร้อมในระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 82.5 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.2 เด็กอายุ 6-14 ปี เข้ารับการศึกษาก่อนบังคับ ร้อยละ 98.5 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.7 เด็กอายุ 12-14 ปี เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ร้อยละ 89.9 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.3 กลุ่มอายุ 15-17 ปี เข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 58.1 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.4 โดย สัดส่วนนักเรียนสายสามัญ : สายอาชีพ เท่ากับ 63 : 37

การเข้ารับการเตรียมความพร้อมของเด็กอายุ 3-5 ปี ในช่วงปีการศึกษา 2543 - 2549 มีแนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.3 ต่อปี จากร้อยละ 95.7 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 82.53 ในปีการศึกษา 2547 อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2547 รัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ให้แก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา 2 ปี คนละ 600 บาท/ปี ซึ่งคาดว่าในปีการศึกษาต่อไป จะมีเด็กเข้าเรียนในระดับนี้เพิ่มขึ้น และพบว่าบุคลากรที่สอนในระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ไม่ได้จบ

การศึกษา/อบรมด้านปฐมวัย รวมทั้งสถานศึกษาจัดครูผู้สอนและดูแลเด็กไม่เหมาะสม เช่น จัดครูที่มี
สุขภาพไม่ดี สูงอายุ เบี่ยงเบนทางเพศ มาสอนเด็กอนุบาล ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน

การเข้ารับการศึกษาระดับบังคับของเด็กอายุ 6-14 ปี ในช่วงปีการศึกษา 2543 - 2547
มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 96.5 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 98.5 ในปี
การศึกษา 2547 เฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.5 ต่อปี อัตราการเรียนต่อ (ป.6 /ม.1) ปีการศึกษา 2547
เท่ากับร้อยละ 97.2 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 มี
แนวโน้มลดลงทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในปีการศึกษา 2546 อัตราการ
ออกกลางคันระดับประถมศึกษาเท่ากับร้อยละ 0.51 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากับร้อยละ 1.45
และพบว่าสาเหตุของการออกกลางคันส่วนหนึ่งเนื่องจากเด็กย้ายตามครอบครัวไปประกอบอาชีพ
ที่อื่น ครอบครัวแตกแยก เด็กขาดคนดูแลทำให้เด็กมีปัญหาเรื่องยาเสพติด เรื่องชู้สาว เด็กส่วนหนึ่ง
จึงหายออกจากระบบโรงเรียนและไม่สามารถติดตามว่าเด็กได้เข้าเรียนหรือไม่ นอกจากนี้ยังมีเด็กอีก
ส่วนหนึ่งที่อายุน้อยกว่า 16 ปี มีความจำเป็นไม่สามารถเข้าเรียนในระบบได้หรือเด็กด้อยโอกาส
ต้องการเรียนนอกระบบ แต่ก็มีคามยุ่งยากในการเข้าเรียนเนื่องจากจะต้องให้สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาอนุญาต

การเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในช่วงปีการศึกษา 2543-2547 โดย
เฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.1 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 57.7 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 61.6
ในปีการศึกษา 2545 แต่ลดลงเหลือร้อยละ 58.1 ในปีการศึกษา 2547 ปี สำหรับอัตราการเรียน
ต่อ (ม.3/ม.4 และ ม.3/ปวช.1) ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 81 ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2546
ร้อยละ 1 โดยสัดส่วนนักเรียนสามัญ : อาชีวศึกษาเท่ากับ 37 : 63 และพบว่าสัดส่วนนักเรียน
ปวช.1 เข้าใหม่ต่อนักเรียนม.4 เข้าใหม่ ปีการศึกษา 2547 เพิ่มขึ้น จาก 39 : 61 เป็น 40 : 60 ทั้งนี้
อาจเนื่องมาจากนโยบายให้เด็กที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาเข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบ ทำให้มีเด็ก
มาเข้าเรียนมากขึ้น ซึ่งจะต้องพิจารณาผลจากปีการศึกษาต่อไปว่าเป็นจริงหรือไม่

โอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ในปี
การศึกษา 2547 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กพิการสามารถขยายบริการให้กับเด็กได้ 187,699
คน คิดร้อยละ 1.5 ของประชากรวัย 6-17 ปี ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.1 และรัฐได้
กำหนดนโยบายและดำเนินการด้านกฎหมาย กฎกระทรวง และกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการ
จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ แต่การให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ โรงเรียนหลายแห่ง
ไม่สามารถทำได้เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีทักษะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ รวมทั้งขาด

อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นในการจัดการศึกษาให้เด็กกลุ่มนี้ สำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาส ได้เข้ารับบริการการศึกษาทั้งในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ และเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ในปี การศึกษา 2547 จำนวน 2,057,449 คน คิดร้อยละ 16.6 ของประชากรวัย 6-17 ปี ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก ปี 2546 ร้อยละ 5.2 แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายให้ความสำคัญกับเด็ก ด้อยโอกาสมากขึ้น โดยมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาและการ พัฒนาอย่างทั่วถึงเป็นพิเศษในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการจักรยานยืมเรียน โครงการให้ทุนต่างๆ และมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้เด็กด้อยโอกาสเป็นพิเศษ เป็นต้น

กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษยังได้รับการพัฒนาในจำนวนไม่มากนักเนื่องจากยัง ขาดระบบการคัดกรอง การพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษยังขาดองค์ความรู้ และ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน ขาดหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ที่ ชัดเจนและต่อเนื่อง ถึงแม้ว่ารัฐมีนโยบายให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก กลุ่มนี้มากกว่าที่ผ่านมา มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์การ มหาชน เพื่อดูแลในการจัดเตรียมระบบการศึกษาและการเรียนรู้ที่เหมาะสมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัย ทำงาน อย่างไรก็ตามการนำร่องในลักษณะเรียนร่วมภายใต้โครงการจัดการศึกษาสำหรับผู้มี ความสามารถพิเศษของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาตั้งแต่ปีการศึกษา 2543-2547 มีเด็กที่ ได้รับการคัดกรองและได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพเพียง 6,439 คน นอกจากนี้ยังมี โรงเรียนมหิดลที่เปิดสอนเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปีละ ประมาณ 240 คน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทุนเด็กที่มี ความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ปีละ 240 ทุน หนึ่งจากสถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2547 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายงานว่ามีเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ในด้านต่างๆจำนวน 1,338,620 คน หากเด็กกลุ่มนี้ได้รับการคัดกรองอย่างถูกต้องก็แสดงว่า ยังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่จะต้องได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพเพื่อเป็นทรัพยากร ที่มีค่าของประเทศ

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการได้ ประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ กฎกระทรวงว่า ด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยสถาบันพระพุทธศาสนา ส่วนร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัด การศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชน พ.ศ. .... และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการ จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล องค์กรวิชาชีพและสถาบันสังคมอื่น พ.ศ. ... รวมทั้งสิทธิประโยชน์

ที่บุคคล องค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ จะได้รับจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังอยู่ระหว่าง
ดำเนินการ ขณะนี้มีครอบครัวที่ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ตามกฎกระทรวงและได้รับการจดทะเบียนแล้ว
จำนวน 11 ครอบครัว ส่วนสถานประกอบการมีการจัดตั้งเพียง 1 แห่ง

นอกจากนี้พบว่า การขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนนั้นมีความยุ่งยาก สิทธิ
ประโยชน์ต่างๆที่ผู้จัดจะได้รับก็ยังไม่ชัดเจน ไม่มีหน่วยงานที่จะให้คำปรึกษาหารือ ให้ความ
ชัดเจนแก่ผู้ที่ต้องการจัด

1.2 การจัดการอุดมศึกษา

การปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปรับ
ระบบของสถาบันอุดมศึกษา กฎหมายที่ประกาศใช้แล้ว คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติสถาบัน
เทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2546 กฎกระทรวง
ว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่า
ปริญญาตรีแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 และยังมีกฎหมายสถาบันอุดมศึกษาอีกประมาณ
24 ฉบับ อยู่ระหว่างการดำเนินการ นอกจากนี้มีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยของรัฐขึ้นใหม่ 2 แห่ง
ในปี พ.ศ.2548 คือมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยนครพนม โดยหลอม
รวมสถาบัน อุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ
ประหยัดงบประมาณในการก่อสร้างอาคารเรียนและระบบสาธารณูปโภค สำหรับวิทยาลัยชุมชน
ในปีการศึกษา 2547 มี จำนวน 17 แห่ง แต่การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนยังมีปัญหาในบาง
ด้านและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสถาบัน

โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2547 ผู้เรียนมีโอกา
สได้รับบริการการอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการ
สอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไปจำนวนมากถึง 948 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 จำนวน
157 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เปิดสอนระดับ ปวส.

ปีการศึกษา 2543 - 2547 อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ไม่รวมระดับสูงกว่า
ปริญญาตรี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ 18 - 21 ปีเพิ่มขึ้นทุกปีเฉลี่ยร้อยละ 1.7 ต่อปี โดยเพิ่มขึ้นจาก
ร้อยละ 37.6 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 44.3 ในปีการศึกษา 2547 เมื่อพิจารณาอัตราส่วน
และอัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรวัย 18-24 ปี ก็มีอัตรา
เพิ่มขึ้นทุกปีเช่นเดียวกัน โดยมีอัตราเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 0.9 ต่อปี จากร้อยละ 22.7 ในปีการศึกษา
2543 เป็นร้อยละ 26.1 ในปีการศึกษา 2547

จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 แต่ลดลงเล็กน้อยในปีการศึกษา 2547 โดยจำนวนนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ลดลงทุกปีเฉลี่ยร้อยละ 4.8 ต่อปี โดยลดจาก 472,775 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 387,830 คน ในปีการศึกษา 2547 ระดับปริญญาตรี จำนวนนักศึกษามีเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.1 ต่อปี จาก 1,205,193 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 1,396,242 คน ในปีการศึกษา 2546 และลดลงร้อยละ 2.8 เหลือ 1,357,590 ในปีการศึกษา 2547 ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 – 2547 ระดับปริญญาโท จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.7 ต่อปี โดยเพิ่มจาก 97,336 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 134,389 คน ในปีการศึกษา 2547 ในระดับปริญญาเอก มีจำนวนนักศึกษามีเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 39.7 ต่อปี ในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 แต่ในปีการศึกษา 2547 มีนักศึกษาลดลงร้อยละ 5.2 ทั้งนี้ในภาพรวมจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันของรัฐ มีมากกว่านักศึกษาในสถาบันเอกชนประมาณ 4 เท่าตัว

1.3 การจัดการอาชีวศึกษา

การปรับระบบการอาชีวศึกษา แม้ว่าร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ยังไม่ประกาศใช้ แต่สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ก็ได้มีการปรับระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาโดยรวมวิทยาลัยในสังกัดเป็นกลุ่มๆ จัดตั้งเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 28 สถาบัน เพื่อให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถาบัน และใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ จัดเตรียมทำหลักสูตรระดับปริญญาตรี เพื่อให้ใช้ได้ทันทีเมื่อร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ประกาศใช้ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคีโดยมีสถานประกอบการและบริษัทเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และเป็นแหล่งฝึกงานอาชีพ นอกจากนี้ ยังได้ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์กรมหาชน) พ.ศ. .... โดยขณะนี้อยู่ระหว่างพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2547 มีสถาบันที่จัดอาชีวศึกษา 972 แห่ง เป็นสถาบันของรัฐ 594 แห่ง เอกชน 378 แห่ง มีจำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษา รวมทั้งสิ้น 994,623 คน จำแนกเป็นระดับ ปวช. 612,054 คน ปวส. 381,969 คน ระดับ ปทส. 600 คน โดยในช่วงปีการศึกษา 2543 -2546 จำนวนนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในระดับปวส. ลดลงมาก อย่างไรก็ตามในปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการ

อาชีวศึกษาได้มีนโยบายรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาเข้าเรียนโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ทำให้นักเรียน ปวช.1 เข้าใหม่เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5 และมีผลทำให้สัดส่วนนักเรียน ปวช.1 : ม.4 เพิ่มขึ้นจาก 39 : 61 เป็น 40 : 60 รวมทั้งมีผลทำให้สัดส่วนนักเรียนม.ปลายสายอาชีวศึกษา : สายสามัญ เพิ่มขึ้นจาก 36 : 64 เป็น 37 : 63

สำหรับสาเหตุที่เด็กเข้าเรียนสายอาชีวศึกษาน้อยกว่าสายสามัญส่วนหนึ่งเนื่องมาจาก (1) สถาบันอาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเมืองทำให้เด็กชนบทที่อยู่ห่างไกลที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาไม่สามารถเข้าไปเรียนในเมืองได้เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง จึงเรียนสายสามัญที่อยู่ใกล้บ้าน (2) ภาพพจน์ในทางลบของเด็กอาชีวศึกษาที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองและบุคคลทั่วไปมีทัศนคติในที่ไม่ดีกับสถาบันอาชีวศึกษา จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานเรียนด้านอาชีวศึกษา

1.4 การจัดการศึกษาเฉพาะทาง

มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547 แต่ยังคงมีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการในการเทียบวุฒิทางการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป ในปีการศึกษา 2546 หน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทาง ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สภากาชาดไทย และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานการแพทย์ กรุงเทพมหานคร) สำหรับสถานศึกษาจำนวน 116 แห่ง เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา โดยมีผู้เรียนจำนวน 40,170 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 ร้อยละ 8.6

1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน เป็นหน่วยงานหลักที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. .... ซึ่งคณะรัฐมนตรีมอบให้กระทรวงศึกษาธิการนำกลับไปพิจารณาใหม่ ต่อมาได้มีการปรับร่างพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว เป็นร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ซึ่งเน้นให้สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนลดบทบาทการจัดการศึกษาให้น้อยลง แต่ไปเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดการศึกษามากขึ้น) แต่ก็ยังไม่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติฯ ดังกล่าว

การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชน และศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ในสถานศึกษา สถานที่ราชการทั่วไป ชุมชน ศาสนสถาน รวมทั้งทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ต่างๆ เป็นต้น

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ได้จัดการศึกษาต่อเนื่อง (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) โดยในปีงบประมาณ 2547 มีนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเทียบเท่า จำนวน 1,781,247 คน ซึ่งลดลงจากปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 11 และหลักสูตรระยะสั้น จำนวน 1,800,567 คน ซึ่งมากกว่าปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 19.6

1.6 การเทียบโอนผลการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเกี่ยวกับการประเมินและการเทียบโอนผลการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา ประกาศกฎระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมีระเบียบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ผนวกอยู่ด้วย นอกจากนี้ ได้มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาทั้ง 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ได้มีการดำเนินงานเพื่อการเทียบโอนผลการเรียนมาบ้างแล้ว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาระหว่างสถานศึกษาเท่านั้น ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีแนวปฏิบัติในการเทียบโอนที่เอื้อต่อการศึกษาลดชีวิต

2. การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา

2.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

กระทรวงศึกษาธิการได้กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาบ้างแล้วเป็นบางส่วน เนื่องจากกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้องบางเรื่องยังไม่มีการประกาศใช้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) 175 เขต ในแต่ละจังหวัด ซึ่งจะมีจำนวน สพท. ตั้งแต่ 1 ถึง 7 แห่ง พบว่า สพท. เขต 1 มีความพร้อมมากกว่า สพท. เขตอื่นๆ โดยส่วนใหญ่มีจำนวนบุคลากรเกินกรอบอัตราที่กำหนด ในขณะที่เขตอื่นๆ มีบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน และขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่สามารถนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา ทำให้ สพท. ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์

เนื่องจากการสั่งการจากส่วนกลางไปยัง สพท. มาก โดยส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือด่วนที่สุด ทำให้ภาระงานของ สพท. เป็นงานที่ต้องส่งผ่านหนังสือสั่งการจาก สพฐ. ไปให้โรงเรียน ไม่มีโอกาสบริหารจัดการเอง

นอกจากนี้ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษายังไม่ค่อยมีบทบาทตามที่กำหนดในกฎหมาย เนื่องจากการประชุมคณะกรรมการเขตพื้นที่น้อยมาก และบางเขตพื้นที่การศึกษาประธานกรรมการเขตพื้นที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาทำให้เกิดปัญหาในการทำงาน

การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เป็นนิติบุคคล ในทางปฏิบัติมีความคล่องตัวและมีอำนาจในการบริหารด้านวิชาการ และบริหารทั่วไป แต่ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างแท้จริงในด้านการบริหารบุคคลและงบประมาณ

สถานศึกษาขนาดเล็กยังไม่มีความพร้อมในการเป็นนิติบุคคล สำหรับกรรมการสถานศึกษายังไม่ค่อยมีบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาน้อยมาก ซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดการประชุม

ในส่วนของสถาบันอุดมศึกษามีหลายแห่งอยู่ระหว่างการดำเนินงานจัดทำกฎหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพ โดยบางแห่งปรับเป็นนิติบุคคล บางแห่งปรับเป็นสถาบันในกำกับของรัฐ

พระราชบัญญัติของสถาบันอุดมศึกษาที่ประกาศใช้แล้วคือ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 พระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษาพ.ศ.2548 รวมทั้งพระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งใหม่ 2 แห่ง คือพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ 2548 และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม 2548 ก็ได้ประกาศใช้แล้วเช่นเดียวกัน

2.2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปีการศึกษา 2547 มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ร้อยละ 34.6 (2,720 แห่ง) ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ถ้าไม่นับรวมการจัดการศึกษาในศูนย์เด็กเล็กซึ่งรับโอนจากกรมพัฒนาชุมชนและกรมการศาสนาจะมี อปท. ที่จัดการศึกษาเพียงร้อยละ 1.8 (145 แห่ง) ของ อปท. ทั้งหมดหรือร้อยละ 11.8 ของจำนวนเทศบาลทั้งหมด โดย อปท. ได้ดำเนินการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 16,020 ศูนย์ และมีสถานศึกษาจำนวน 947 แห่ง ส่วนใหญ่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียน จำนวน 1,380,493 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของจำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ

ในเรื่องการถ่ายโอนสถานศึกษา มีการประกาศใช้หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ อปท. เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547 โดยมี อปท. 338 แห่ง ยื่นขอรับโอนโรงเรียนจำนวน 1,457 โรง ใน 65 จังหวัด แต่เนื่องจากมีปัญหาในด้านต่างๆทำให้ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้แก้ไขกฎกระทรวง ซึ่งในขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการ จึงมีผลทำให้การถ่ายโอนล่าช้าออกไป

2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

ในด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของเอกชน ปรากฏว่า ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. .... ยังไม่ได้ประกาศใช้ อย่่างไรก็ตามในปี 2547 กระทรวงการคลัง ได้ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ปรับกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาเอกชน และคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2548 ให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีโรงเรือนในอัตราต่ำสุดให้แก่สถานศึกษาเอกชนทุกระดับ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

ในปีการศึกษา 2547 เอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานร้อยละ 16.2 ระดับอุดมศึกษาร้อยละ 20 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อย และยังไม่มีการกำหนดสัดส่วนการมีส่วนร่วมของเอกชนที่ชัดเจน ทั้งๆที่การจัดการศึกษาของเอกชนช่วยลดภาระงบประมาณของภาครัฐได้มาก ดังจะเห็นได้จากรายงานผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชนที่พบว่าโรงเรียนเอกชนมีส่วนช่วยลดภาระงบประมาณรายจ่ายของรัฐคิดเป็นร้อยละ 10.43 ของค่าใช้จ่ายด้านศึกษารวมของประเทศ และจากรายงานการวิจัยประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของสถานศึกษาเอกชนพบว่า ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2545-2548) หากรัฐเข้าไปจัดการศึกษาแทนภาคเอกชน รัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเงินเดือนครูคิดเป็นมูลค่ารวมเท่ากับ 6,706,501,284 บาท เฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 1,341,300,257 บาท

3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

3.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ในระดับอุดมศึกษา มีการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรจากผู้เรียน โดยการปรับระบบกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาระบบกองทุนเงินกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งจะนำมาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นไป โดยมีการจัดตั้งสำนักงาน โครงการปฏิรูปการเงินอุดมศึกษามาดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดสรรเงิน จัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณตามแนวทางการปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา ยกร่างพระราชบัญญัติการเงินเพื่อการศึกษา พัฒนารูปแบบการจัดทำงบประมาณปี 2550 ที่เน้นการสนับสนุนงบประมาณผ่านผู้เรียน ดำเนินการออกแบบและวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการกองทุน เตรียมระบบการลงทะเบียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และสร้างความรู้ ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องอีกมากที่ยังไม่มีความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดจากกองทุน กรอ.

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของครอบครัว สถานประกอบการ และสถาบันพระพุทธศาสนา สำหรับกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขององค์กรชุมชน องค์กรเอกชน อยู่ระหว่างดำเนินการ ส่วนกฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาดังกล่าว อยู่ระหว่างการยกร่าง

สำหรับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทรัพยากรนั้น มีการประกาศยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาของรัฐ และสถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ และยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่บุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และเงินได้ที่ได้รับการ โอนทรัพย์สินหรือการขายสินค้าหรือการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการสนับสนุนการศึกษา รวมทั้งยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างไปฝึกอบรม หรือในการฝึกอบรมลูกจ้างของตน และภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของผู้ดำเนินการฝึกที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกเตรียมเข้าทำงานเพื่อประโยชน์ของกิจการของผู้ดำเนินการฝึก

นอกจากนั้น รัฐบาลยังได้ระดมนำเงินจากกองทุนเงินสลากกินแบ่งรัฐบาลมาจัดเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนยากจน เด็กด้อยโอกาสในโครงการต่างๆ เช่น โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน เพื่อศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ในประเทศและต่างประเทศ

3.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา

รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ให้แก่นักเรียนระดับประถมศึกษา 1,100 บาท/คน /ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 1,800 บาท/คน /ปี มัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ 2,700 บาท/คน /ปี ส่วนสายอาชีพ จัดสรรตามสาขา ตั้งแต่ 3,040 – 4,640 บาท/คน /ปี และจัดสรรเพิ่มให้ในระดับอนุบาล (2 ปี) 600 บาท/คน/ปี อีกทั้งมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเด็กพิการเป็นพิเศษทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน แต่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำลังดำเนินการพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา และจัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาผ่านตัวผู้เรียน

3.3 การบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีการพัฒนาระบบบัญชีกองทุนเพื่อส่งเสริม/สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐดำเนินการพัฒนาระบบงบประมาณ พัสดุ การเงินและบัญชีกองทุน โดยการปรับระบบงบประมาณของสถานศึกษาให้เป็นแบบมุ่งเน้นผลงานกำลังอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร มีการจัดทำโครงการนำร่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน รวมทั้งยกร่างกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. การปฏิรูประบบการศึกษา

1) ในระดับก่อนประถมศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม สนับสนุนปัจจัยต่างๆที่จะเอื้อให้การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กก่อนประถมศึกษามีคุณภาพตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การฝึกอบรม พัฒนาครูให้มีความรู้เรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย

จัดครูที่เหมาะสมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย สนับสนุน อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น

2) สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ควรกำหนดมาตรการเพื่อให้เด็กในวัยการศึกษาดังกล่าวเข้าเรียนได้ทั่วถึงมากขึ้น เช่น จัดทำระบบข้อมูลเพื่อให้สามารถติดตามและช่วยเหลือเด็ก โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งกำหนด ผู้ใหญ่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบ รวมทั้งควรมีหน่วยงานทางกฎหมายมาช่วยอย่างเป็นรูปธรรม

3) ส่งเสริมให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี สามารถเข้าเรียนการศึกษานอกระบบได้สะดวกมากขึ้น รวมทั้งมีการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้ที่ออกจากถิ่นได้มีโอกาสเรียนมากขึ้น ตลอดจนสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้เรียนเหล่านี้

4) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพศึกษาให้มากขึ้น โดย (1) มีนโยบายกำหนดสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีพศึกษาและสายสามัญให้ชัดเจน (2) ปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของผู้เกี่ยวข้องให้เป็นไปทางบวกกับเรื่องอาชีพศึกษา (3) กระจายสถานอาชีพศึกษาไปสู่ชนบทหรือสนับสนุนค่าเดินทางให้เด็กในชนบทเข้ามาเรียนอาชีพศึกษาในตัวเมือง เพื่อช่วยให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีพศึกษาเพิ่มขึ้นตามเป้าหมายที่กำหนด อันจะช่วยลดปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับกลางในอนาคตให้ทุเลาลงได้

5) รัฐควรเร่งรัดให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบการศึกษาในทุกระดับและทุกประเภท เช่น พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน ร่างกฎกระทรวงที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันทางสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นต้น มีผลประกาศใช้ และมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งควรประสานกับกระทรวงการคลังเพื่อให้กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และมาตรการด้านภาษีต่างๆ ประกาศใช้โดยเร็ว โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย เพราะการที่กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการประกาศใช้ มีผลต่อการปรับระบบการจัดการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

6) ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษให้มากขึ้น โดยให้ความรู้ ความเข้าใจกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการค้นหา วินิจฉัย และจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ทั้งในระบบและนอกระบบ โรงเรียนเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพในรูปแบบที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ

7) รัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (เด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส)

8) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาของสถาบันทางสังคมต่างๆ ขึ้น โดยเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

9) รัฐควรวางแผนการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และความต้องการกำลังคนสาขาต่างๆ ของประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคนตรงตามเป้าหมายต่อไป

10) กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายสถานศึกษาเพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกันของสถานศึกษาทุกระดับทั้งของรัฐและเอกชนอย่างกว้างขวาง

11) รัฐควรกำหนดหน่วยงานเฉพาะ ทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ทรนงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกำหนดกลไกเพื่อการเข้าถึงและการได้รับบริการอย่างสะดวก รวมทั้งสร้างแรงจูงใจให้สถานศึกษาในระบบจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มากขึ้น

12) กระทรวงศึกษาธิการควรเร่งจัดทำคู่มือหรือแนวทางการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในทุกระดับและประเภทการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา

1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรลดปริมาณหนังสือสั่งการไปที่เขตพื้นที่และโรงเรียน โดยควรนำบทบาทเป็นผู้กำหนดนโยบายและติดตามประเมินผล ส่วนการปฏิบัติให้เป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการบริหารจัดการ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรเร่งจัดทำกฎกระทรวงเรื่องการกระจายอำนาจ และแนวทางการปฏิบัติ โดยกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาให้ชัดเจน

2) สนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์ที่สามารถให้การนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา

3) กระทรวงศึกษาธิการควรมีมาตรการส่งเสริม สนับสนุนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาให้มีบทบาทตามที่กฎหมายกำหนดมากขึ้น

4) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น และกระทรวงศึกษาธิการควรสร้างความรู้ ความเข้าใจให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง เรื่องการถ่ายโอนการจัดการศึกษา รวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่จะได้รับ เพื่อให้การถ่ายโอนเป็นไปด้วยความพึงพอใจทั้งฝ่ายที่ขอรับโอนและฝ่ายที่โอนไป

5) ส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้โรงเรียนเอกชนในการดำเนินการเกี่ยวกับการลดหย่อนภาษี สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ จากต่างประเทศ รวมทั้งภาษีโรงเรือนและภาษีที่ดิน ค่าสาธารณูปโภคในอัตราต่ำกว่าภาคธุรกิจเอกชนอื่นๆ รวมทั้งมีนโยบายกำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างรัฐและเอกชนในทุกระดับให้ชัดเจน รวมทั้งจูงใจและส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมร่วมจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐได้มากในแต่ละปี

6) กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่ ควรส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ และการพัฒนาบุคลากรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาเอกชน

3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1) รัฐควรกำหนดมาตรการและจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสตาม โครงการต่างๆ ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนจนจบในแต่ละระดับชั้น

2) รัฐควรพิจารณาจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียน โรงเรียนเอกชนให้เพียงพอในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพอย่างน้อยควรให้เท่ากับ โรงเรียนของรัฐ

3) การจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนของรัฐควรเพียงพอในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก การดำเนินการอาจจะทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) จัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนเป็น 2 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 เป็นงบประมาณขั้นต่ำในการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และส่วนที่ 2 เป็นงบประมาณที่คิดจากค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน 2) ศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายรายหัวที่เหมาะสมที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ

4) เร่งรัดการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจให้ประชาชน ภาคเอกชนและองค์กรทางสังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการระดมทรัพยากรและร่วมลงทุนทางการศึกษาให้มากขึ้น

5) ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับ หลักการและประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้กองทุน กรอ.

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 81 กำหนดให้รัฐต้องจัดให้มี “กฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ” จึงได้มีการจัดทำและประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

สาระสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดไว้ 9 หมวดนั้น มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ของคนไทยทั้งมวล ให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมีกรอบและแนวทางที่มุ่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การปฏิรูประบบการศึกษา 2) การปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา 3) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 4) การปฏิรูประบบการเรียนรู้ และ 5) การปฏิรูปครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา

เนื่องจากการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษามีขอบข่ายการดำเนินงานที่กว้างขวางครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหลายฝ่าย จึงมีความจำเป็นต้องมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบสภาพและความก้าวหน้าของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาการศึกษา รวมทั้งการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาให้ก้าวหน้าต่อไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา จึงได้ดำเนินการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาค้างนี้เป็นการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในภาพรวมเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 โดยจำแนกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านการเรียนรู้ ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา และ 2) ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา โดยหวังว่าผลของการศึกษาค้างนี้จะสะท้อนให้เห็นภาพของการดำเนินงานที่มีทั้งความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคที่จำเป็นต้องเร่งหาทางแก้ไขปรับปรุง เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่องในทิศทางที่ถูกต้องและบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง

การจัดทำรายงานฉบับนี้ เป็นการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาเฉพาะด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการปฏิรูประบบการศึกษา การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในภาพรวม
- 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา

3. ขอบเขตการศึกษา

- 1) การติดตามประเมินผลครั้งนี้เป็นการศึกษาดำเนินงานและผลการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งครอบคลุมสาระบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8
- 2) ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รายงานการติดตามและประเมินผลของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งรายงานการวิจัย และจากการจัดสัมมนาระดมความคิดจากผู้ปฏิบัติในทุกภูมิภาค โดยเก็บรวบรวมข้อมูลถึงเดือนพฤศจิกายน 2548
- 3) ข้อมูลสถิติพื้นฐาน เช่น จำนวนนักเรียน/นักศึกษา จำนวนสถานศึกษา ใช้ข้อมูลปีการศึกษา 2547 ยกเว้นกรณีที่ข้อมูลปีการศึกษา 2547 ยังเก็บรวบรวมไม่ครบถ้วนจะใช้ข้อมูลปีการศึกษา 2546 แทน

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบสถานภาพการดำเนินงานของการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษา หลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน
- 2) ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ สามารถนำไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาในระยะต่อไป
- 3) ประชาชนทั่วไปมีความรู้ความเข้าใจ มีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิรูปการศึกษา มีความตระหนักในภาระหน้าที่ของตน และพร้อมที่จะเป็นพลังสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาต่อไป

บทที่ 2

วิธีดำเนินการ

การติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา เมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 นี้ ได้ดำเนินการดังนี้

1. การกำหนดกรอบแนวทางการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา

กรอบการดำเนินการ ใช้กรอบแนวทางการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ในภาพรวม ซึ่งมีผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผล ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มาร่วมพิจารณาจัดทำไว้เป็นฐานและสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา ได้มีการประชุมพิจารณาปรับแก้กรอบแนวทางการติดตามประเมินผลมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการรวบรวมข้อมูลตามกรอบแนวทางการติดตามและประเมินผลจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

2.1 ผลจากการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา นับตั้งแต่การประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการพิจารณาในการกำหนดประเด็น เพื่อให้มีความต่อเนื่องในการติดตามการดำเนินงาน

2.2 การติดตามความเคลื่อนไหวในสื่อและสิ่งพิมพ์ต่างๆ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต รวมทั้งจากการประชุม สัมมนา เกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.3 งานวิจัยและการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็นที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

2.4 การประชุมคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลในส่วนที่เป็นผลการปฏิบัติงาน ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.5 การประชุม/สัมมนาระดมความคิดโดยเชิญผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ ครู/อาจารย์ ผู้แทนหน่วยงานทางการศึกษา คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนองค์กรเอกชน ผู้แทนสถานประกอบการและผู้เกี่ยวข้องรวม 1,200 คน เข้าร่วมประชุมที่จัดขึ้น 5 ครั้ง โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการ

จัดเองกรุงเทพมหานคร 1 ครั้ง และร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดขึ้นในส่วนภูมิภาค อีก 4 ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ 1 วันที่ 20 กรกฎาคม 2548 ณ โรงแรมเอเชีย ราชเทวี กรุงเทพฯ
- ครั้งที่ 2 วันที่ 10 - 11 สิงหาคม 2548 ณ โรงแรมบ้านเชียง อุดรธานี
- ครั้งที่ 3 วันที่ 18 - 19 สิงหาคม 2548 ณ โรงแรมทวินโลตัส นครศรีธรรมราช
- ครั้งที่ 4 วันที่ 23 - 24 สิงหาคม 2548 ณ โรงแรมท้อปแลนด์ พิษณุโลก และ
- ครั้งที่ 5 วันที่ 1- 2 กันยายน 2548 ณ โรงแรมชลจันทร์ พัทยา

ทั้งนี้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมดได้เก็บรวบรวมจนถึงเดือนพฤศจิกายน 2548 ส่วน ข้อมูลสถิติพื้นฐาน เช่น จำนวนนักเรียน/นักศึกษา จำนวนสถานศึกษา ใช้ข้อมูลปีการศึกษา 2547

3. กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)

4. ประเด็นการติดตามประเมิน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามเจตนารมณ์ และเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) โดยกำหนดประเด็นในการติดตาม และประเมินผลการปฏิรูปการศึกษา ดังนี้

- 1) การปฏิรูประบบการศึกษา
  - การศึกษาขั้นพื้นฐาน
  - การศึกษาระดับอุดมศึกษา
- 2) การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา
- 3) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

5. กรอบการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน นำข้อมูลสภาพการดำเนินงานและ ผลการประเมินการปฏิรูปการศึกษาทั้ง 3 ประเด็น มานำเสนอเพื่อให้เห็นสภาพของการ ดำเนินงาน หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อ วิเคราะห์ความก้าวหน้าของการปฏิรูปการศึกษา จากการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับ เป้าหมายที่เป็นเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและ แผนการศึกษาชาติ โดยกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลดังนี้

กรอบการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การพิจารณา
การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์		
1. การปฏิรูประบบการศึกษา		
1. เพิ่มโอกาสทางการศึกษาของประชาชน		
1.1.1 โอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชากรวัยเรียนทั่วไป	ร้อยละของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อประชากรกลุ่มอายุ 3-17 ปี	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	ร้อยละของนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	ร้อยละของนักเรียนระดับการศึกษาภาคบังคับต่อประชากรกลุ่มอายุ 6-14ปี	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	ร้อยละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
1.1.2 โอกาสทางการศึกษาระดับอุดมศึกษา	ร้อยละของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อประชากรกลุ่มอายุ 18-24 ปี	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
1.1.3 โอกาสทางการศึกษาของกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ	จำนวนเด็กพิการกลุ่มอายุ 3-17 ปี ที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	จำนวนเด็กด้อยโอกาสกลุ่มอายุ 3-17 ปี ที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	จำนวนเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่ได้รับการคัดกรองตามหลักวิชาการ	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
1.1.4 โอกาสทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน	จำนวนนักศึกษานอกระบบโรงเรียน	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
2. เสริมสร้างความสะดวกและเป็นธรรมทางการศึกษา	ความสะดวกภาคในโอกาสทางการศึกษา	มีความสะดวกภาคในการได้รับการศึกษาในทุกภูมิภาค
	ความเป็นธรรมในการจัดสรรทรัพยากร	ผู้เรียนทุกกลุ่มได้รับการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาเท่าเทียมกัน

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การพิจารณา
3. เพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา	อัตราคงอยู่ - นักเรียนระดับประถมศึกษา - นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	อัตราการออกกลางคัน - นักเรียนประถมศึกษา - นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น - นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	อัตราผู้สำเร็จการศึกษา - ระดับประถมศึกษา - ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น - ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย - ผู้สำเร็จสายอาชีพศึกษา	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	สัดส่วนผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาเอกชน	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	สัดส่วนผู้เรียนระดับอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	จำนวนสถานศึกษาสังกัด อปท.	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	สัดส่วนผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาสังกัด อปท.	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
	จำนวนครอบครัวที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	ความก้าวหน้าเทียบกับปี 2546
	จำนวนองค์กรและสถาบันอื่นที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา	ความก้าวหน้าระหว่างปีการศึกษา 2543 -2547
การประเมินปัจจัยและกระบวนการ		
1. การปฏิรูประบบการศึกษา		
1.1 ขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงทุกระดับ	มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับโอกาสทางการศึกษา	- ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้นทุกระดับ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การพิจารณา
	มีนโยบายและแผนการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี	มีแนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี
	มีการจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัว มีความสอดคล้องกับสภาพและความจำเป็นของผู้เรียน
	มีการดำเนินการในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ประชาชนในวัยการศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เข้าเรียนทั่วถึง	จำนวนผู้รับการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้น
	สถานศึกษาทุกระดับได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย	มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยมากขึ้น
1.2 การศึกษาทุกรูปแบบมีความเชื่อมโยง ต่อเนื่องและเทียบโอนผลการเรียนได้	มีการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาแบบเดียวกันและต่างรูปแบบ	ผู้เรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ได้ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย
1.3 ทุกฝ่ายในสังคมมีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา โดยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ	บุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมต่างๆมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ	บุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมทุกประเภทร่วมจัดการศึกษามากขึ้น โดยได้รับสิทธิประโยชน์จากรัฐ
2. การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา		
2.1 การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา	เขตพื้นที่และสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัว เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด	- มีกฎกระทรวงว่าด้วยการกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่และสถานศึกษา - มีการกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติให้เขตพื้นที่และสถานศึกษา
	เขตพื้นที่ทำหน้าที่สนับสนุน ส่งเสริมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาเอกชน บุคคล และสถาบันทางสังคมอื่นๆ รวมทั้งประสานและส่งเสริมอปท. ให้จัดการศึกษา	- มีกรอบอัตรากำลัง งบประมาณ และทรัพยากรที่เขตพื้นที่ สามารถปฏิบัติงานได้ตามกรอบภารกิจ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การพิจารณา
	สถานศึกษามีอิสระในการบริหารงานตามภารกิจ	สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป
2.2 กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น	- มีกฎหมายเรื่องการกระจายอำนาจ/การถ่ายโอนอำนาจ การจัดการศึกษาให้อปท. - มีเกณฑ์การประเมินความพร้อม	- มีการประเมินความพร้อมอปท.ที่ขอถ่ายโอนโรงเรียน - มีการถ่ายโอนโรงเรียนให้อปท. ที่มีความพร้อมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น
2.3 สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด	-สถานศึกษาเอกชนมีความอิสระ/คล่องตัวในการบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษาเอกชนได้มาตรฐาน	- มีพ.ร.บ.การศึกษาเอกชนที่ส่งเสริมความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ - สถานศึกษาเอกชนมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น
3. ระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา		
3.1 มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อจัดการศึกษาทั้งจากรัฐ อปท. บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ	รัฐและ อปท. มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา	มีการกำหนดมาตรการจูงใจเพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมรับภาระในการจัดการศึกษามากขึ้นเช่น ให้สิทธิประโยชน์ด้านการลดหย่อนภาษี
	บุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมต่างๆ เป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นๆ ให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา	มีการกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติให้บุคคล องค์กร และสถาบันสังคมต่างๆ ผู้ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
	สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการและหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	มีระเบียบ หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติให้สถานศึกษาบริหารจัดการและหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	เกณฑ์การพิจารณา
3.2 ให้อรัฐจัดสรรงบประมาณให้การศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ	สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา : งบประมาณรวม	สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา : งบประมาณรวม เพิ่มขึ้น
	รัฐจัดสรรค่าใช้จ่ายรายบุคคลให้แก่ผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับและ การศึกษาขั้นพื้นฐาน	มีการจัดสรรให้ตามเกณฑ์ที่กำหนด
	รัฐให้ทุนการศึกษาในรูปกองทุนกู้ยืม	มีการจัดสรรงบประมาณให้ใน รูปแบบกองทุนกู้ยืม
	รัฐจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรแก่กลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ	มีการจัดสรรเงินอุดหนุนให้กลุ่มผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ
	รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปแก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ	สถาบันอุดมศึกษาได้รับจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปในลักษณะ block grant
	- รัฐจัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำแก่สถานศึกษาเอกชน	มีกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำสำหรับสถานศึกษาเอกชน
	- รัฐจัดสรรเงินสนับสนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรและสถาบันสังคมต่างๆ	บุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมได้รับเงินสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3.3 มีระบบการบริหารและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	มีระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน	หน่วยงานทางการศึกษาใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน
	มีระบบการตรวจสอบติดตามและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณ	มีการใช้ระบบการตรวจสอบติดตามและประเมินการใช้จ่ายงบประมาณการศึกษาเต็มรูปแบบ

6. การตรวจสอบความถูกต้องของผลการประเมิน เพื่อให้การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปด้านการบริหารและการจัดการศึกษาเป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วนและได้รับการนำไปใช้ประโยชน์อย่างแท้จริงในวงกว้าง การประเมินจึงเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ตั้งแต่การกำหนดกรอบและเกณฑ์การ

ประเมิน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนข้อมูลที่เป็นการทำงานของหน่วยงาน รวมทั้งผลการวิจัยและการประเมินเชิงลึกในแต่ละประเด็น โดยมีการประชุม/สัมมนา ระดมความคิด โดยมีผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในกรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เพื่อพิจารณาผลการดำเนินงาน และให้ข้อมูลผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานจากการปฏิบัติเพิ่มเติม

บทที่ 3

ผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า การปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

การติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาในภาพรวม เป็นการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การปฏิรูประบบการศึกษา 2) การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา และ 3) การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยมีผลการติดตามการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรค และผลการประเมินสรุปได้ ดังนี้

1. การปฏิรูประบบการศึกษา

1.1 การศึกษาขั้นพื้นฐาน

- เป้าหมาย

เด็กที่อยู่ในวัยเรียนทุกคน (อายุ 3 – 17 ปี) รวมทั้งเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

- ผลการติดตามการดำเนินงาน

- 1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไป

ในปีการศึกษา 2547 (ตารางที่ 1 และ 2) มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งหมด 52,407 แห่ง และมีเด็กและเยาวชนไทยเข้ารับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานจำนวนทั้งสิ้น 12,718,295 คน คิดเป็นร้อยละ 87.3 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-17 ปี ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.8 และในช่วงปีการศึกษา 2543-2549 เฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.3 ต่อปี โดยระดับก่อนประถมศึกษา มีผู้เข้ารับการศึกษาก่อนประถมศึกษาจำนวน 2,466,693 คน คิดเป็นร้อยละ 82.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี ส่วนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เข้าเรียนจำนวน 8,601,812 คน คิดเป็นร้อยละ 98.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปี โดยระดับประถมศึกษา มีผู้เรียนจำนวน 5,967,857 คน คิดเป็นร้อยละ 102.9 ของประชากรกลุ่มอายุ 6 -11 ปี ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เรียนจำนวน 2,633,955 คน คิดเป็นร้อยละ 89.9 ของประชากรกลุ่มอายุ 12-14 ปี ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีผู้เข้าเรียนจำนวน 1,649,790 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 ของประชากรกลุ่มอายุ 15-17 ปี

เมื่อจำแนกโอกาสการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามระดับการศึกษา สรุปได้ดังนี้

(1) โอกาสในการได้รับการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2543-2547) เด็กที่เข้าเรียนในระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 3 ปี) เมื่อเทียบกับประชากรอายุ 3-5 ปี มีแนวโน้มลดลงทุกปี (ตารางที่ 1) เฉลี่ยลดลง ร้อยละ 3.4 ต่อปี โดยลดลงจากร้อยละ 95.9 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 79.3 ในปีการศึกษา 2545 แล้วเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 87.7 ในปีการศึกษา 2546 ต่อจากนั้นได้ลดลงเหลือร้อยละ 82.5 ในปีการศึกษา 2547

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันรัฐมีนโยบายให้การอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวแก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา โดยคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 ได้มีมติเห็นชอบให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 2 ปี) ทุกคนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปีการศึกษา 2547 ตามอัตราที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ คือ 600 บาท/คน/ปี ซึ่งเป็นที่คาดว่าจะมีเด็กเข้าเรียนในระดับนี้เพิ่มขึ้นในปีต่อไป

(2) โอกาสในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ

ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (ปีการศึกษา 2543-2547) อัตราการเข้าเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ (ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น) เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 6 – 14 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 1) อัตราการเพิ่มเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 0.5 ต่อปี เมื่อจำแนกตามระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นดังนี้

ในปีการศึกษา 2547 อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษา เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 6 – 11 ปี ลดลงจากร้อยละ 104.4 ในปีการศึกษา 2546 เป็นร้อยละ 102.9 ในปีการศึกษา 2547 ในช่วงปีการศึกษา 2543 - 2547 เฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.07 ต่อปี (อัตราการเข้าเรียนของระดับประถมศึกษามากกว่าร้อยละ 100 เนื่องจากจำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษาส่วนหนึ่งมีอายุน้อยกว่า 6 ปี เนื่องจากเข้าเรียนเร็ว ทำให้จำนวนนักเรียนระดับประถมศึกษา มากกว่าจำนวนประชากรอายุ 6 - 11 ปี) ขณะที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 82.2 ในปีการศึกษา 2544 เป็นร้อยละ 89.9 ในปีการศึกษา 2547 โดยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.3 ในช่วงปีการศึกษา 2543 -2547 โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 ต่อปี และเมื่อพิจารณาจำแนกตามสถานศึกษาของรัฐและเอกชน พบว่าระดับประถมศึกษา มีสัดส่วนนักเรียนภาครัฐต่อภาคเอกชน คิดเป็นร้อยละ 84 :16 ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากับ 89 :11

สำหรับอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น (ป.6/ม.1) พบว่านักเรียนที่เรียนจบชั้น ป.6 ในปีการศึกษา 2546 จำนวน 992,087 คน ได้เข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2547 จำนวน 949,885 คน คิดเป็นร้อยละ 97.2 ซึ่งมากกว่าปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 4.7 (เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาประเทศไทย ปีการศึกษา 2547)

เมื่อพิจารณาอัตราการออกกลางคันของนักเรียน (ตารางที่ 3) เฉพาะในหน่วยงานหลักซึ่งจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) เดิม และกรมสามัญศึกษา (สศ.) เดิม พบว่า ในปีการศึกษา 2546 อัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 0.51 ลดจากร้อยละ 0.66 ในปีการศึกษา 2545 โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีอัตราการออกกลางคันสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 0.7

ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ในปีการศึกษา 2546 ลดจากปีการศึกษา 2545 ค่อนข้างมาก คือจากร้อยละ 2.03 เป็น 1.45 โดยนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีอัตราการออกกลางคันมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.67

(3) โอกาสในการได้รับการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ในช่วง 5 ปี (ปีการศึกษา 2543-2547) อัตราการเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งประเภทสามัญศึกษาและประเภทอาชีวศึกษา เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 15- 17 ปี (ตารางที่ 1) มีแนวโน้มลดลงตั้งแต่ปีการศึกษา 2545-2547 เฉลี่ยลดจากร้อยละ 0.1 ต่อปี โดยในปีการศึกษา 2547 อัตราการเข้าเรียนเท่ากับร้อยละ 58.1 ลดจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.9

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างนักเรียนที่เรียนประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา พบว่าในปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสามัญศึกษาจำนวน 1,038,585 คน และประเภทอาชีวศึกษาจำนวน 612,054 คน คิดเป็นสัดส่วนประเภทสามัญศึกษา : อาชีวศึกษา เท่ากับ 63 : 37 โดยนักเรียนทั้งประเภทสามัญและอาชีวศึกษาลดลงจากปีการศึกษา 2546 เล็กน้อย อย่างไรก็ตามในปีการศึกษา 2547 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเปิดโอกาสให้รับเด็กที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาทุกคนเข้าเรียน โดยไม่มีการสอบคัดเลือก ทำให้สัดส่วนนักเรียนประเภทอาชีวศึกษาในปีการศึกษา 2547 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1

สำหรับอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาปลายนั้น (ม.3/ม.4 และ ปวช.) ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 81 ลดจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1 โดยอัตราการเรียนต่อประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.7 และ 32.4 ตามลำดับ (เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาประเทศไทย ปีการศึกษา 2547)

ตารางที่ 1 จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน ปีการศึกษา 2543-2547

ระดับการศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
ระดับก่อนประถมศึกษา					
- จำนวนประชากร (อายุ 3-5 ปี)	2,892,892	2,906,345	2,960,930	2,987,270	2,991,132
- จำนวนนักเรียน	2,768,848	2,381,049	2,347,957	2,620,197	2,466,693
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	95.9	81.9	79.3	87.7	82.5
- สัดส่วนผู้เรียน รัฐ : เอกชน	81 : 19	77 : 23	77 : 23	79 : 21	80 : 20
ระดับประถมศึกษา					
- จำนวนประชากร (อายุ 6-11 ปี)	5,837,856	5,835,023	5,819,773	5,808,015	5,801,424
- จำนวนนักเรียน	6,023,757	6,056,328	6,097,007	6,065,590	5,967,857
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	103.2	103.8	104.8	104.4	102.9
- สัดส่วนผู้เรียน รัฐ : เอกชน	86 : 14	86 : 14	85 : 15	85 : 15	84 : 16
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น					
- จำนวนประชากร (อายุ 12-14 ปี)	2,826,775	2,845,317	2,880,829	2,913,538	2,931,017
- จำนวนนักเรียน	2,340,169	2,338,650	2,458,856	2,464,547	2,633,995
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	82.8	82.2	85.4	84.6	89.9
- สัดส่วนผู้เรียน รัฐ : เอกชน	94 : 6	94 : 6	90 : 10	90 : 10	89 : 11
รวมระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น					
- จำนวนประชากร (อายุ 6-14 ปี)	8,664,631	8,680,340	8,700,602	8,721,553	8,732,441
- จำนวนนักเรียน	8,363,926	8,394,978	8,555,863	8,530,137	8,601,812
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	96.5	96.7	98.3	97.8	98.5
- สัดส่วนผู้เรียน รัฐ : เอกชน	89 : 11	88 : 12	87 : 13	86 : 14	86 : 14
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย					
- จำนวนประชากร (อายุ 15-17 ปี)	3,006,166	2,905,350	2,841,550	2,822,844	2,841,472
- จำนวนนักเรียน	1,734,348	1,722,011	1,750,889	1,650,866	1,650,639
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	57.7	59.3	61.6	58.5	58.1
- จำนวนนักเรียนสามัญศึกษา	1,111,346	1,129,507	1,144,851	1,059,516	1,038,585
- จำนวนนักเรียนอาชีวศึกษา	623,002	592,504	606,038	591,350	612,054
- สัดส่วนสามัญศึกษา : อาชีวศึกษา	64 : 36	66 : 34	65 : 35	64 : 36	63:37
- สัดส่วนภาครัฐ : ภาคเอกชน (สามัญศึกษา)	96 : 4	96 : 4	93 : 7	92 : 8	91:9
- สัดส่วนภาครัฐ : ภาคเอกชน (อาชีวศึกษา)	71 : 29	71 : 29	70 : 30	66 : 34	62:38

ระดับการศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
รวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน					
- จำนวนประชากร (อายุ 3-17 ปี)	14,563,689	14,492,035	14,503,082	14,531,667	14,565,045
- จำนวนนักเรียน	12,867,122	12,498,038	12,654,709	12,801,200	12,719,184
- อัตราส่วนนักเรียน : ประชากร	88.4	86.2	87.3	88.1	87.3
- สัดส่วนนักเรียน รัฐ : เอกชน	87 : 13	86 : 14	85 : 15	85 : 15	84 : 16

ที่มา : เลขาธิการสภาการศึกษา ,สำนักงาน . สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.

ตารางที่ 2 จำนวนสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียนของรัฐและเอกชน ปีการศึกษา 2543-2547 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปี 2543		ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ปี 2547	
	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน
ก่อนประถมศึกษา	42,857	2,541	42,654	2,596	42,075	2,685	44,804	2,692	44,560	2,838
ประถมศึกษา	31,931	1,557	32,310	1,595	31,426	1,617	31,070	1,619	30,847	1,763
มัธยมศึกษาตอนต้น	9,813	571	9,970	584	9,903	587	9,719	594	10,119	652
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3,195	500	3,217	518	3,218	520	3,218	518	3,105	532
- ประเภทสามัญศึกษา	2,640	159	2,666	171	2,666	171	2,697	167	2,677	154
- ประเภทอาชีวศึกษา	555	341	551	347	552	349	521	351	428	378
รวมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	46,947	3,221	47,511	3,258	46,579	3,367	45,251	3,567	48,845	3,562

หมายเหตุ : จำนวนสถาบันจำแนกตามระดับการศึกษามีการนับซ้ำเนื่องจากบางแห่งเปิดสอนมากกว่าหนึ่งระดับ

ที่มา : 1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.

2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.

3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.

4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.

5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ศูนย์สารสนเทศ, สำนักวิจัยฯ

ตารางที่ 3 ร้อยละของนักเรียนที่ออกกลางคัน ปีการศึกษา 2542 - 2546 จำแนกตามระดับการศึกษา (เฉพาะสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน)

ระดับการศึกษา	2542	2543	2544	2545	2546
ประถมศึกษา (สปช.)	0.44	0.64	0.66	0.66	0.51
มัธยมศึกษาตอนต้น	2.32	2.37	2.15	2.03	1.45
- สปช.	2.35	2.35	2.19	3.17	
- กรมสามัญศึกษา	2.31	2.38	2.14	1.58	
มัธยมศึกษาตอนปลาย (กรมสามัญศึกษา)	1.95	2.12	2.08	1.94	1.38

ที่มา : คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน ข้อมูลสารสนเทศ 2546.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน สถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2547

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

(1) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส

การจัดการศึกษาให้แก่เด็กด้อยโอกาสในปัจจุบัน มีหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการอยู่หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีรูปแบบการให้บริการที่หลากหลายตามสภาพพื้นที่ ความต้องการของผู้เรียน และความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต และมีวิธีการจัดตั้งที่เป็น โรงเรียนเฉพาะและจัดโครงการช่วยเหลือทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ กันไป โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้เด็กด้อยโอกาสทุกคนได้รับการพัฒนา โรงเรียนดังกล่าวกระจายให้บริการกับนักเรียนที่ด้อยโอกาสที่อยู่ตามพื้นที่ต่างๆ ของภูมิภาคในประเทศอย่างกว้างขวางและทั่วถึง

ปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนกลุ่มด้อยโอกาสที่ได้รับการศึกษาระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาที่จัดให้โดยเฉพาะ ในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจาก 39,530 คน ในปีการศึกษา 2546 เป็น 39,731 คน ในปีการศึกษา 2547 และเมื่อนำจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในปีการศึกษา 2547 ซึ่งมีจำนวน 2,017,718 คน พบว่ามีจำนวนนักเรียนด้อยโอกาสทั้งรูปแบบของการศึกษาสงเคราะห์และในโรงเรียนปกติ จำนวนทั้งสิ้น 2,057,499 คน¹ ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก

¹ เด็กด้อยโอกาสดังกล่าวเก็บรวบรวมตามคำจำกัดความของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเด็กด้อยโอกาสไว้ 10 ประเภท

ปี 2546 จำนวน 639,953 คน หรือเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 46 เมื่อเทียบร้อยละของเด็ก ค่อยโอกาสที่ได้เข้ารับการศึกษากับประชากรวัย 6-17 ปี พบว่าเพิ่มขึ้นทุกปีจากร้อยละ 9.1 ในปีการศึกษา 2545 เป็นร้อยละ 16.6 ในปีการศึกษา 2547

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาส มากขึ้น โดยมีนโยบายที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้ค่อยโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาหรือได้รับบริการการศึกษาอย่างทั่วถึงและเป็นพิเศษ เช่น คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2547 เห็นชอบในหลักการนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาสตามที่กระทรวงศึกษาธิการเสนอ เพื่อดำเนินการให้เด็ก ค่อยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงภายในปี 2554

ทั้งนี้ได้มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้แก่เด็กค่อยโอกาสเป็นพิเศษ กว่าเด็กปกติทั่วไป รวมทั้งมีการจัดบริการในรูปแบบที่หลากหลาย และมีการปรับปรุงระบบ ข้อมูลสารสนเทศ จัดทำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กค่อยโอกาส ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้ ความเห็นชอบในหลักการแล้ว อีกทั้งมีการจัดทำโครงการจกрянานเอื้ออาทรเพื่อให้เด็กเยี่ยมใช้ เป็นพาหนะเดินทางไปและกลับระหว่าง โรงเรียนและที่พักและให้ส่งคืนเมื่อจบการศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 375,900 คัน โดยในปีงบประมาณ 2546 จัดซื้อจกрянานจำนวน 300,000 คัน และในปีงบประมาณ 2547 จำนวน 75,900 คัน รวมทั้งจัดทำโครงการทุนการศึกษาเฉลิมราช กุมารี เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาต่อจนถึงระดับอุดมศึกษา โดยเริ่มให้ทุนการศึกษาตั้งแต่ปี การศึกษา 2546 - 2561 ปีละ 480 คน รวมเป็นเงิน 525,600,000 บาท

นอกจากนี้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหา เด็กยากจนและค่อยโอกาส เพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กที่เรียนดีแต่ยากจนและ เด็กค่อยโอกาส ขณะนี้คณะกรรมการได้เห็นชอบโครงการขนาดเล็กประมาณ 440 โครงการ และโครงการขนาดใหญ่ 6 โครงการ เช่น โครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 423,424 คน โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ส่งเด็กนักเรียนไปศึกษาต่อในประเทศและ ต่างประเทศระดับปริญญาตรี จำนวน 924 คน โครงการเสริมความรู้และสร้างรายได้ให้ นักเรียนระหว่างปิดภาคฤดูร้อน จำนวน 3,000 คน จาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการ จ้างงานเด็กพิการและค่อยโอกาส จำนวน 2,580 คน และการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ บุตรผู้มีรายได้น้อย จำนวน 173,440 ทุน เป็นต้น

ตารางที่ 4 จำนวนเด็กด้อยโอกาสและเด็กพิการที่ได้รับการศึกษาปีการศึกษา 2545-2547

รายการ	ปีการศึกษา		
	2545	2546	2547
จำนวนเด็กด้อยโอกาส	1,146,987	1,417,496	2,057,449
สพฐ	1,146,987	1,377,966	2,017,718
กศ.พิเศษ (รร.ศึกษาสงเคราะห์)	ไม่มีข้อมูล	39,530	39,731
จำนวนเด็กพิการ	139,693	169,359	187,699
สพฐ	139,693	157,113	175,149
กศ.พิเศษ (รร.เฉพาะ 43แห่ง)	ไม่มีข้อมูล	12,246	12,550
จำนวนประชากรวัย 6-17 ปี	12,569,000		12,369,000
ร้อยละเด็กด้อยโอกาสที่ได้รับการศึกษาต่อประชากรวัย 6-17 ปี	9.1	11.4	16.6
ร้อยละเด็กพิการที่ได้รับการศึกษาต่อประชากรวัย 6-17 ปี	1.1	1.4	1.5

ที่มา 1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติข้อมูลทางการศึกษา สพฐ. ปี 2547

2. ข้อมูลสารสนเทศ 2546 ข้อมูลสารสนเทศ 2545

3. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สพฐ.

(2) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ

ในปัจจุบันมีสถานศึกษาของรัฐและเอกชน ทำหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กพิการ ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีการจัดในสถานศึกษาร่วมกับเด็กปกติ สถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ครอบครัว ชุมชน หรือองค์กรเอกชน สถานพยาบาลกรณีเจ็บป่วยเรื้อรัง และศูนย์การศึกษาพิเศษ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กพิการที่ผ่านมา มีการขยายการดำเนินงานเพิ่มขึ้น เช่น มีการจัดตั้งหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานด้านนี้โดยเฉพาะ มีการกำหนดนโยบายและดำเนินการด้านกฎหมาย กฎกระทรวง และกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ เป็นต้น นอกจากนี้ นักเรียนพิการยังได้รับการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเพิ่มขึ้นจากเด็กปกติ โดยในปีการศึกษา 2547 มีเด็กพิการที่เข้าเรียนในสถานศึกษาที่จัดให้เฉพาะ จำนวน 12,550 คน และเด็กพิการที่เรียนร่วมกับเด็กปกติในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 175,149 คน ซึ่งเมื่อรวมเฉพาะ 2 หน่วยงานนี้ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่จัดการศึกษาให้กับคนพิการจะมีเด็กพิการที่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 187,699 คน เมื่อเปรียบเทียบกับปีการศึกษา 2546 ซึ่งมีนักเรียนพิการจำนวน 169,359 คน พบว่าสามารถขยายบริการได้เพิ่มขึ้น จำนวน 18,340 คน หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 10.8 เมื่อเปรียบเทียบกับร้อยละของเด็กพิการต่อประชากรวัย 6-17 ปี พบว่า เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.1 ในปีการศึกษา 2545 เป็นร้อยละ 1.3 ในปีการศึกษา 2547

(3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษ

ภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 การจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษมีความตื่นตัวเพิ่มขึ้น เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษเป็นอย่างมาก พร้อมกันนี้ได้มีการดำเนินงานหลายประการเพื่อรองรับสิทธิทางการศึกษาของผู้ที่มีความสามารถพิเศษ เช่น แต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เพื่อสนับสนุนการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไปสู่การปฏิบัติ เช่น จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ (สมพช.) (National Center for the Gifted and Talented : NGT) ซึ่งเป็นองค์กรมหาชนภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี จะเข้ามาดูแลในการจัดเตรียมระบบการศึกษา และการเรียนรู้ที่เหมาะสมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงาน

มีการจัดตั้งกลุ่มงานสำหรับดูแลเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ ในสำนักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งขณะนี้หน่วยงานดังกล่าวได้ยกร่างกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษจำนวน 2 ฉบับ เสร็จแล้ว ได้แก่วางกฎกระทรวงกำหนดจำนวน หลักเกณฑ์ และวิธีการได้มาของคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับบุคคลที่มี

ความสามารถพิเศษ และร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

ในสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษามีหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา เช่น โครงการสนับสนุนการศึกษาเด็กอัจฉริยะเพื่อศึกษาในระดับปริญญาโท และปริญญา เอกในต่างประเทศ ซึ่งเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2547

สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีคัดเลือกเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปเรียนต่อต่างประเทศมาตั้งแต่ปี 2527 ถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ เปิดสอนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ได้ปีละประมาณ 240 คน รวมทั้งได้มีหน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับเรื่องเด็กที่มีความสามารถพิเศษ เช่น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ส่วนจำนวนเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ในภาพรวมยังไม่มีผลสำรวจอย่างแท้จริง แม้จะมีการดำเนินงานอยู่บ้างแล้วแต่ก็มีจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม จากการนำร่องโรงเรียนเครือข่ายต้นแบบในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ที่ดำเนินการจัดการศึกษาในลักษณะเรียนร่วมภายใต้โครงการจัดการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 พบว่ามีการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งได้รับการคัดกรองอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการที่เรียนรวมใน โรงเรียนปกติ และมีการขยายผลโรงเรียนนำร่องโดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 ถึง 2547 จำนวน 34 โรงเรียน มีเด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งได้รับการคัดกรองและได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพรวม 6,439 คน โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์เปิดสอนสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์ได้ปีละประมาณ 240 คน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทุนนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีปีละประมาณ 240 คน และจากสถิติข้อมูลทางการศึกษา ปีการศึกษา 2547 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รายงานว่ามียุวชนที่มีความสามารถพิเศษในด้านต่างๆ จำนวน 1,338,620 คน หากเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ได้รับการคัดกรองอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ก็แสดงว่ายังมีเด็กอีกเป็นจำนวนมากที่จะต้องได้รับการศึกษาที่เหมาะสมกับศักยภาพ เพื่อพัฒนาเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของประเทศ

3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

(1) สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การยกร่างกฎกระทรวงเพื่อให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ ขณะนี้มีการประกาศใช้เฉพาะกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ.2547 และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานรูปแบบศูนย์การเรียน พ.ศ. 2547 ส่วนกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ได้ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2548 รวมทั้งมีการจัดทำแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการเสร็จแล้ว ส่วนกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคลและองค์กรอื่นยังอยู่ระหว่างดำเนินการ โดยร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการปรับแก้ตามความเห็นของคณะกรรมการกถนกรองฯ คณะที่ 4 ส่วนกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาอื่น (ยกเว้นศาสนาพุทธ) และสถาบันสังคมอื่น อยู่ระหว่างการยกร่าง

(2) สิทธิประโยชน์ในการได้รับการสนับสนุนจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานในด้านสิทธิประโยชน์ที่บุคคล องค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ จะได้รับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน อยู่ระหว่างการดำเนินการของกระทรวงการคลัง คือ มีการยกร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ...) พ.ศ. .... เสร็จแล้วและอยู่ระหว่างการพิจารณาของกระทรวงการคลัง และกฎหมายว่าด้วยการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง และค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กรต่างๆ อยู่ระหว่างการยกร่าง ส่วนการจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่บุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมต่าง ๆ ขณะนี้ยังอยู่ระหว่างดำเนินการและที่ดำเนินการเสร็จแล้ว คือพระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 437) พ.ศ.2548 (ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างไปฝึกอบรม หรือในการฝึกอบรมลูกจ้างของตน และภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของผู้ดำเนินการฝึกที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกเตรียมคนเข้าทำงานเพื่อประโยชน์ของกิจการของผู้ดำเนินการฝึก)

(3) การจัดตั้งศูนย์การเรียน ครอบครัวและสถานประกอบการที่จะจัดตั้งศูนย์การเรียนต้องขอจัดตั้งที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) และจัดทำแผนการจัดการศึกษาเสนอ

สภาพ. ให้ความเห็นชอบ ซึ่งขณะนี้ มีครอบครัวบางแห่งที่ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนตามกฎกระทรวงแล้ว จากการสอบถามข้อมูลสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 และการติดตามข้อมูลจากครอบครัวที่จัดการศึกษาในเดือนพฤษภาคม 2548 พบว่า มีครอบครัวมาขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนจากสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาน้อยมาก ประมาณ 15 ครอบครัว และได้รับอนุญาตแล้ว 11 ครอบครัว คือ สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษานครปฐม เขต 1 จำนวน 4 ครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาขอนแก่น เขต 1 จำนวน 4 ครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาเลย เขต 2 จำนวน 1 ครอบครัว สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 จำนวน 1 ครอบครัว และสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 1 ครอบครัว ส่วนสถานประกอบการมีการขอจัดตั้งศูนย์การเรียนตามกฎกระทรวง 1 แห่ง

อย่างไรก็ตาม มีครอบครัวและสถานประกอบการที่ดำเนินการจัดการศึกษาระดับพื้นฐานไปบ้างแล้ว ก่อนที่จะมีกฎหมายรองรับ คือ มีครอบครัวที่จัดการศึกษาโดยใช้วิธีการนำบุตรไปจดทะเบียนไว้ในโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกัน และจัดการเรียนการสอนเอง ซึ่งจากรายงานการวิจัยสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษาโดยครอบครัวในสังคมไทย ที่ได้สำรวจข้อมูลถึงกลางปี 2546 พบว่า มีครอบครัวบ้านเรียนทั่วประเทศจำนวน 57 ครอบครัว โดยมีเด็กจำนวน 76 คน และคาดว่าหากมีการประกาศใช้กฎกระทรวงฯ จะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 100 ครอบครัว และมีเด็กบ้านเรียนเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่า 150 คน ระหว่างปี 2547-2548 ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นจากปี 2546 เกือบเท่าตัว

ส่วนสถานประกอบการได้มีการจัดการศึกษาให้แก่คนงานของตนเองอย่างครบวงจร (โรงเรียนในโรงงาน) โดยดำเนินการในรูปศูนย์การเรียนของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน ซึ่งข้อมูลจากกองสวัสดิการแรงงาน กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน พบว่าในปี 2546 มีสถานประกอบการที่จัดการศึกษาดังกล่าว จำนวน 43 แห่ง แต่ที่จดทะเบียนเป็นศูนย์การเรียน มีเพียง 1 แห่ง

● ปัญหาและอุปสรรค

1) แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ทำให้เด็กที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี ซึ่งเคยเข้าเรียนการศึกษานอกระบบได้ ไม่สามารถเข้าเรียนได้ ยกเว้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะอนุญาตให้เรียนได้ ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับเด็กด้อยโอกาสหรือเด็กที่มีความจำเป็นไม่สามารถเรียนในระบบได้

2) เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนการศึกษภาคบังคับไม่ทั่วถึงซึ่ง พบว่าสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรับทราบไม่ทั่วถึง ไม่มีการนำบทลงโทษทางกฎหมาย มาบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง จริงจัง ทำให้ผู้ปกครองละเลยไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน

3) เด็กย้ายถิ่นตามครอบครัวไปประกอบอาชีพที่อื่น สถานศึกษาขาดระบบการส่งต่อเด็กระหว่างโรงเรียนต้นทางกับโรงเรียนปลายทาง ทำให้เด็กหายไปจากระบบ ปัญหาครอบครัวแตกแยก ทำให้เด็กขาดคนดูแล จึงออกจากระบบโรงเรียน นอกจากนี้หน่วยงานที่มีหน้าที่ติดตามเด็กเข้าเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ทำให้การติดตามเด็กทำได้ยาก

4) บุคลากรในสถานศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ส่วนใหญ่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และไม่ได้จบด้านการสอนปฐมวัย รวมทั้งไม่ได้รับการดูแลจากสถานศึกษาในการส่งไปอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอน

5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่ยังไม่มีความพร้อมต้องรับโอนเด็กอนุบาล 3 ขวบจากกระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา กรมพัฒนาชุมชนและกรมศาสนา ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

6) โรงเรียนเอกชนได้รับเงินอุดหนุนระดับอนุบาล/ก่อนประถมศึกษาเพียง 2 ปี ทำให้โรงเรียนเอกชน และผู้ปกครองเดือดร้อน เพราะเด็กย้ายเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐแทน

7) ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานระดับเขตพื้นที่ในการรับนักเรียนระหว่างสถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของ อปท. และสถานศึกษาเอกชน ทำให้เกิดการแย่งเด็กเข้าเรียน

8) ผู้เรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษายังมีการออกกลางคัน โดยปัญหาเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่ออกกลางคันจะมีสาเหตุเนื่องมาจากย้ายตามผู้ปกครองซึ่งประกอบอาชีพไม่เป็นหลักแหล่ง เร่ร่อนไปตามแหล่งงาน ทำให้ไม่สามารถเรียนในระบบโรงเรียนได้ สำหรับในระดับมัธยมศึกษา มีสาเหตุเนื่องจากนักเรียนมีปัญหาด้านสุขภาพ ยาเสพติด ติดการพนันและการเรียนอ่อน จึงออกจากระบบโรงเรียน

9) สัดส่วนการเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสามัญศึกษามากกว่าอาชีวศึกษาเกือบเท่าตัว ทำให้ขาดแคลนกำลังคนระดับกลาง จากการระดมความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้องพบว่าสาเหตุที่ทำให้นักเรียนศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายด้านอาชีวศึกษาน้อยกว่าประเภทสามัญ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากสถานศึกษาอาชีวศึกษาของรัฐส่วนใหญ่อยู่ในเมือง เด็กที่อยู่นอกเมืองและสภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ดี ที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษา ไม่สามารถเรียนได้เพราะการเข้ามาเรียนในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง จึงต้องเรียนในโรงเรียนสามัญที่อยู่ในพื้นที่ นอกจากนี้ ปัญหาสุขภาพและการทะเลาะวิวาทของเด็กอาชีวศึกษา ทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียนอาชีวศึกษา คิดว่าโรงเรียนอาชีวศึกษาไม่เข้มงวด ถ้าบุตรหลานไปเรียนจะเกิดปัญหา เรียนไม่จบ จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานเรียนสายอาชีวศึกษา

10) องค์การบริหารท้องถิ่นบางแห่งยังไม่มีความพร้อม แต่ต้องรับ โอนการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษามาจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรมพัฒนาชุมชน และกรมศาสนา ทำให้มีปัญหาในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

11) โรงเรียนเรียนรวมที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการยังขาดความพร้อมในหลายด้าน ทั้งอาคาร สถานที่ งบประมาณ บุคลากร หลักสูตรและการสอน ความร่วมมือกับชุมชน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ส่วนศูนย์การศึกษาพิเศษที่จัดตั้งขึ้น ยังขาดแคลนบุคลากรที่เป็นข้าราชการประจำ ทั้งผู้บริหารศูนย์การศึกษาพิเศษและข้าราชการครูปฏิบัติการสอน จึงไม่สามารถดำเนินการตามภารกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

12) รูปแบบการจัดบริการการศึกษาและความช่วยเหลือทางการศึกษาสำหรับเด็ก ที่ด้อยโอกาสยังไม่หลากหลายเพียงพอกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และการเก็บสถิติ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ด้อยโอกาสยังไม่เป็นระบบ ไม่ครบถ้วน และข้อมูลระหว่างหน่วยงานไม่ตรงกัน จึงไม่สามารถนำข้อมูลสถิติที่มีอยู่ไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

13) ถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น แต่เด็ก เหล่านี้ยังได้รับการพัฒนาไม่มากนัก เนื่องจากยังไม่มี การสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการ พิเศษอย่างแท้จริง ขาดองค์ความรู้ ขาดเครื่องมือที่ดีในการคัดกรอง ขาดบุคลากรที่มีความรู้ จริงในการคัดกรอง ขาดหลักสูตรการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่มีความ ชัดเจนและต่อเนื่อง ขาดการประสานเชื่อมโยงให้การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน สอดคล้องและเสริมซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ ข้อมูลจากการระดมความคิดเห็นว่า สถานศึกษาบางแห่งปฏิเสธการรับเด็กพิการเข้าเรียน

14) การจัดทำกรกฎหมายเพื่อให้บุคคล องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ ยังดำเนินการไม่เสร็จ ทำให้การมีส่วนร่วมของสถาบัน เหล่านี้ยังมีน้อย

15) ครอบครัวและสถานประกอบการมีสิทธิจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตาม กฎกระทรวงซึ่งเพิ่งประกาศใช้เมื่อเดือนกันยายน 2547 จึงเป็นเรื่องใหม่สำหรับหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ซึ่งยังไม่เข้าใจถึงปรัชญา หลักการ แนวคิด และแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษา และ ไม่มีหน่วยงานที่จะให้คำปรึกษาหารือ ให้ความชัดเจน ทำให้มีปัญหาในการอนุญาตให้จัดตั้ง ศูนย์การเรียน

16) การจัดทำแผนการจัดการศึกษาในการขออนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียนของครอบครัวเป็นปัญหาสำคัญสำหรับครอบครัวและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เนื่องจากวิธีการเรียนการสอนของครอบครัวมีลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนรวมกับการศึกษาตามอัธยาศัย บิดามารดาจึงจัดทำแผนการเรียนในรูปแบบที่กว้างๆ เป็นกรอบและแนวทางการดำเนินงานเท่านั้น ขณะที่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะยึดติดกับรูปแบบของการศึกษาในระบบโรงเรียน จึงต้องการแผนการจัดการศึกษาที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ครอบคลุมมาตรฐานสาระ 8 กลุ่มวิชา

1.2 การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

● เป้าหมาย

การบริหารและการจัดการการอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีเสรีภาพทางวิชาการ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและแนวโน้มการพัฒนาประเทศ

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมายของสถาบันให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่จะจัดตั้งใหม่จะมีสถานะเป็นสถาบันในกำกับของรัฐ ส่วนสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (เดิม) ได้มีการดำเนินการเพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพไปเป็นสถาบันในกำกับของรัฐ และสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) คือ สถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ได้มีการจัดทำกฎหมายเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นนิติบุคคล รวมทั้งได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนเพิ่มขึ้นด้วย โดยมีการดำเนินการไปแล้วดังนี้

(1) ปัจจุบันมีสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ จำนวน 6 แห่ง แบ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในกำกับของรัฐนับตั้งแต่การจัดตั้ง จำนวน 3 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง สำหรับสถาบันอุดมศึกษาที่ปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันในกำกับรัฐ 1 แห่ง คือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประเมินเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารงานในรูปแบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พบว่า ค่าใช้จ่ายถูกกว่ามหาวิทยาลัยรัฐ โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้รับการจัดอยู่ในอันดับต้นๆของมหาวิทยาลัย

ในภูมิภาคเอเชียว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม จะมีการประเมินซ้ำในกลุ่มผู้รับบริการ คือ นักศึกษาและพนักงานมหาวิทยาลัย

(2) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐอีก 20 แห่ง มีการยกร่างพระราชบัญญัติของแต่ละสถาบัน เพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็นสถาบันในกำกับของรัฐ และดำเนินงานอยู่ในขั้นตอนที่แตกต่างกัน คือ อยู่ระหว่างการพิจารณาของวุฒิสภา 1 ฉบับ อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะกรรมการร่วม 5 ฉบับ อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร 8 ฉบับ อยู่ระหว่างรอรบรจวาระเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร 1 ฉบับ อยู่ระหว่างการตรวจพิจารณาหน่วยงานปรับร่าง 1 ฉบับ อยู่ระหว่างการนำเสนอเรื่องเสนอคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี 3 ฉบับ และอยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 2 ฉบับ

(3) ขณะนี้มีการดำเนินการเพื่อจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขึ้นใหม่ 2 แห่ง โดยใช้หลักการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการประหยัดงบประมาณในการลงทุนก่อสร้างอาคารเรียนและระบบสาธารณูปโภค คือ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้วในจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคนราธิวาส วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนราธิวาส วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราธิวาส วิทยาลัยการอาชีพตากใบ และวิทยาเขตสารสนเทศนราธิวาส มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ขณะนี้จัดตั้งแล้วตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พ.ศ. 2548 ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2548 ส่วนมหาวิทยาลัยนครพนม ซึ่งหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครพนม ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคนครพนม วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีนครพนม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม วิทยาเขตนครพนม สถาบันราชภัฏนครพนม และวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม ซึ่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548 ได้ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2548

(4) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ขณะนี้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. 2547 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2547 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 และพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา พ.ศ. 2548 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2548

(5) วิทยาลัยชุมชน ได้มีการประกาศกฎกระทรวงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาดำกว่าปริญญา รูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 แล้ว เมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546 ปีการศึกษา 2547 มีวิทยาลัยชุมชน 17 แห่ง

(6) สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ได้มีการปรับแก้กฎหมายใหม่โดยมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 แล้ว เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2546

นอกจากนี้ สถาบันอุดมศึกษามีการจัดตั้งเครือข่ายบริหารการวิจัยทั่วประเทศ 8 ภูมิภาค บทบาทของเครือข่ายจะอยู่ในกรอบภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ในการสร้างต้นแบบ สร้างความร่วมมือและสร้างให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความยั่งยืนของการพัฒนาที่มุ่งเป้าไปถึงการผลิตบัณฑิตเพื่อชุมชน และวิสาหกิจที่อยู่บนฐานของชุมชน บริหารจัดการพัฒนาคุณภาพงานวิจัยเพื่อชุมชนท้องถิ่น บริหารจัดการการเงินและงบประมาณ การวิจัยของเครือข่าย บริหารจัดการเพื่อให้มีกระบวนการกำหนดทิศทาง การวิจัยและยุทธศาสตร์ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของท้องถิ่น และบริหารจัดการระบบข้อมูลของเครือข่าย

2) โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา

ในปีการศึกษา 2547 มีสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไป (ตารางที่ 5) จำนวนทั้งสิ้น 948 แห่ง (ไม่นับรวมการศึกษาเฉพาะทาง) กระจายอยู่ทั่วประเทศ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จำนวน 545 แห่ง และสถาบันอุดมศึกษาของเอกชน จำนวน 403 แห่ง โดยเป็นมหาวิทยาลัย/สถาบันจำกัดรับ 18 แห่ง ไม่จำกัดรับ 2 แห่ง มหาวิทยาลัย/สถาบันในกำกับของรัฐ 4 แห่ง (ไม่นับรวมมหาวิทยาลัยสงฆ์) มหาวิทยาลัยราชภัฏ 41 แห่ง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 35 แห่ง และวิทยาลัยอาชีวศึกษา 412 แห่ง วิทยาลัยพลศึกษา 17 แห่ง สถาบันนาฏดุริยางคศิลป์ 12 แห่ง สถาบันศิลปกรรม 3 แห่ง และสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 1 แห่ง ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน จำแนกเป็นมหาวิทยาลัย 57 แห่ง และวิทยาลัยการอาชีวศึกษาเอกชน 346 แห่ง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนสถาบันที่เปิดสอนระดับอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2547 กับปีการศึกษา 2546 พบว่าเพิ่มขึ้นจำนวน 157 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่มีการเปิดสอนระดับ ปวส. เพิ่มขึ้นจากเดิมที่เปิดสอนเฉพาะระดับ ปวช. (ขั้นพื้นฐาน)

นอกจากนี้ มีวิทยาลัยในสังกัดกรุงเทพมหานคร (กทม.) 1 แห่ง คือ วิทยาลัยแพทยศาสตร์และวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ นอกจากนี้ กทม. กำลังดำเนินการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเพิ่มขึ้น ซึ่งคาดว่าจะในปีการศึกษา 2548 จะเปิดรับนักศึกษาได้ และมีการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชนไปแล้ว 10 แห่ง (ปีการศึกษา 2547 จัดตั้งเพิ่มเป็น 17 แห่ง) เพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาประจำท้องถิ่นซึ่งเปิดโอกาสอย่างกว้างขวางแก่ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย โดยจัดการศึกษาและฝึกอบรมในหลักสูตรและสาขาวิชาที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนเป็นสำคัญ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ขยายการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน ปีละ 5 แห่ง ตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละพื้นที่

เมื่อพิจารณาอัตราการเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในระดับอุดมศึกษา พบว่า มีอัตราการเรียนต่อลดลงจากร้อยละ 80.8 เมื่อปีการศึกษา 2546 เป็นร้อยละ 78.9 ในปีการศึกษา 2547 (เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน. สถิติการศึกษา ของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547)

ในปีการศึกษา 2547 (จากตารางที่ 6) มีนักศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 1,891,730 คน จำแนกเป็นนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีจำนวน 387,083 คน ระดับปริญญาตรีและสูงกว่าจำนวน 1,503,900 คน โดยจำแนกเป็นระดับปริญญาตรี 1,357,590 คน ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 4,297 คน ปริญญาโท 134,389 คน และปริญญาเอก 7,624 คน ตามลำดับ

อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา(ไม่รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรวัย 18- 21 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากร้อยละ 37.6 ในปี การศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 44.3 ในปี การศึกษา 2547 และ อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา(รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อ ประชากรวัย 18- 24 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากร้อยละ 22.7 ในปี การศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 26.1 ในปีการศึกษา 2547

เมื่อพิจารณาภาพรวมจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ช่วงปีการศึกษา 2543– 2547 (จากตารางที่ 6) พบว่า จำนวนนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ลดลงทุกปี โดยลดจาก 472,775 คนในปีการศึกษา 2543 เป็น 387,830 คน ในปีการศึกษา 2547 โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.8 ต่อปี ระดับปริญญาตรี จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 1,205,193 คน ในปี การศึกษา 2543 เป็น 1,396,242 คนในปีการศึกษา 2546 และลดลงเป็น 1,357,590 ในปี การศึกษา 2547 โดย ในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.1 ต่อปี และในปีการศึกษา 2547 ลดลง จากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 2.8 ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวนนักศึกษามีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 – 2545 แต่ลดลงในปีการศึกษา 2546 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี การศึกษา 2547 ในระดับปริญญาโท จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มจาก 97,336 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 134,389 คนในปีการศึกษา 2547 โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 ต่อปี ในระดับปริญญาเอกมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 โดยเฉลี่ย เพิ่มขึ้นร้อยละ 39.7 ต่อปี ในปีการศึกษา 2547 มีนักศึกษาลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.2

หากพิจารณาจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษาที่สังกัดรัฐ และเอกชน ของปีการศึกษา 2547 พบว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีจำนวนนักศึกษามากกว่า จำนวนนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกินกว่า 4 เท่า

● **ปัญหาและอุปสรรค**

1) การผลิตบัณฑิตในแต่ละสาขา ยังขาดการวางแผนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

2) การใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน

3) การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนยังมีปัญหาในบางด้าน เช่น นโยบายไม่มีความชัดเจน ข้ำซ้อนกับการจัดการศึกษาของสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนและสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ปัญหาการใช้ทรัพยากรร่วมกันกับหน่วยงานอื่น และความล่าช้าในการโอนเงินงบประมาณให้วิทยาลัยชุมชน

4) สถาบันอุดมศึกษาของรัฐมีการขยายการรับนักศึกษามากโดยเปิดวิทยาเขต/ศูนย์การศึกษา บางมหาวิทยาลัยมีการเปิดวิทยาเขต/ศูนย์การศึกษา มากกว่า 30 แห่ง โดยยังไม่มีการประเมินว่าคุณภาพของบัณฑิตที่จบมาเป็นอย่างไร ซึ่งการเปิดวิทยาเขต/ศูนย์การศึกษาจำนวนมาก ทำให้เกิดผลกระทบต่อมหาวิทยาลัย/สถาบันอุดมศึกษาของเอกชนในเรื่องจำนวนผู้เข้าเรียน

ตารางที่ 5 จำนวนสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน ปีการศึกษา 2543 - 2547

จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปี 2543		ปี 2544		ปี 2545		ปี 2546		ปี 2547	
	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน	รัฐ	เอกชน
อนุปริญญา/ปวส./เทียบเท่า	326	312	326	324	304	269	322	322	507	346
ปริญญาตรี	148	47	152	51	145	33	154	54	144	57
สูงกว่าปริญญาตรี	36	25	36	26	31	20	39	27	50	39
รวมสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา	401	359	398	375	334	302	415	376	545	403

หมายเหตุ : จำนวนสถาบันจำแนกตามระดับการศึกษามีการนับซ้ำเนื่องจากบางแห่งเปิดสอนมากกว่าหนึ่งระดับ

- ที่มา :
1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
  2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานสถิติการศึกษาของประเทศไทย ปี 2542.
  3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.,2545
  4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
  5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา.

ตารางที่ 6 จำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จำแนกตามระดับ / สังกัด ปีการศึกษา 2543 – 2547

จำนวนนักศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
นักศึกษารวม	1,780,464	1,869,192	1,949,434	1,928,608	1,891,730
ต่ำกว่าปริญญาตรี	472,775	463,460	435,974	400,071	387,830
ภาครัฐ	279,230	281,246	265,440	233,061	240,001
-กระทรวงศึกษาธิการ	264,029	262,473	235,719	219,477	230,491
-ทบวงมหาวิทยาลัย	15,201	18,773	13861	-	-
-กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	-	-	14,593	12,317	8,657
-กระทรวงวัฒนธรรม	-	-	1,267	1,267	853
ภาคเอกชน	193,545	182,214	170,534	167,010	147,829
-สถาบันอุดมศึกษาเอกชน	193,545	182,214	170,534	167,010	147,829
ปริญญาตรีและสูงกว่า	1,307,689	1,405,732	1,513,460	1,528,537	1,503,900
ปริญญาตรี	1,205,193	1,288,082	1,374,717	1,396,242	1,357,590
รัฐ	1,015,375	1,075,980	1,135,716	1,154,190	1,146,844
- กระทรวงศึกษาธิการ	239,573	248,993	246,295	1,147,799	1,141,891
- ทบวงมหาวิทยาลัย	775,802	826,987	883,442	-	-
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	-	-	5,439	5,739	4,296
- กระทรวงวัฒนธรรม	-	-	540	652	657
เอกชน	189,818	212,102	239,001	242,052	210,746
-สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัด ทบวงมหาวิทยาลัย	189,818	212,102	239,001	-	-
-สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสังกัด ศธ.	-	-	-	242,052	210,746
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	1,992	2,227	5,793	4,139	4,297
- ทบวงมหาวิทยาลัย	1,833	1918	4,087	-	-
- กระทรวงศึกษาธิการ	159	309	1,706	4,139	4,297
-รัฐ				4,114	4,080
-เอกชน.	-	-	-	25	217
ปริญญาโท	97,336	109,596	126,434	120,116	134,389
- ทบวงมหาวิทยาลัย	97,081	109,336	126,184	-	-
- รัฐ	86,314	97,320	114,112	-	-
- เอกชน	10,767	12,046	12,072	-	-
- กระทรวงศึกษาธิการ	255	230	250	120,116	134,389
- รัฐ	-	-	-	108,666	121,891
- เอกชน	-	-	-	11,450	12,498

จำนวนนักศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
ปริญญาเอก	3,168	5,827	6,516	8,040	7,624
- ทบวงมหาวิทยาลัย	3,168	5,827	6,516	-	-
- รัฐ	3,071	5,693	6,436	-	-
- เอกชน	97	134	80	-	-
- กระทรวงศึกษาธิการ	-	-	-	8,040	7,624
- รัฐ	-	-	-	7,937	7,444
- เอกชน	-	-	-	103	180
จำนวนประชากร(อายุ 18-21 ปี)	4,431,136	4,343,779	4,220,484	4,076,649	3,938,721
จำนวนประชากร(อายุ 18-24 ปี)	7,828,334	7,725,786	7,625,426	7,422,408	7,234,992
อัตราส่วนนักศึกษาคุดม : ประชากร(18-21) (ไม่รวมสูงกว่า ป.ตรี)	37.6	40.3	42.9	44.1	44.3
อัตราส่วน นักศึกษา: ประชากร(18-24)	22.7	24.2	25.5	26.0	26.1

หมายเหตุ : ข้อมูลจำนวนนักศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 รวมเป็นกระทรวงศึกษาธิการ

ที่มา :

1. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาระดับอุดมศึกษา ปีการศึกษา 2536-2545.
2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2542-2559
3. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547.

1.3 การจัดการอาชีวศึกษา

● เป้าหมาย

การบริหารและการจัดการอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การปรับระบบการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ยกร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา และมีการนำร่องปรับระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษาใหม่ โดยรวมกลุ่มวิทยาลัยในสังกัดเป็นกลุ่มๆ จัดตั้งเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 28 แห่ง เพื่อให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถาบัน และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้จัดการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การปฏิรูปการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรม และผลิตและพัฒนากำลังคนตามเป้าหมายใน 5 กลุ่มอาชีพ คือ อาหาร การท่องเที่ยว ยานยนต์ สิ่งทอ อัญมณี และเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งจัดทำหลักสูตร โดยมีสถานประกอบการ ชุมชน และท้องถิ่นมีส่วนร่วม และยังได้จัดทำหลักสูตรระดับปริญญาตรีเทคโนโลยี 13 สาขา เมื่อร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ประกาศใช้ก็สามารถเปิดสอนได้ทันที รวมทั้งจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคี โดยมีสถานประกอบการและบริษัทเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และเป็นแหล่งฝึกงานอาชีพ มีสถานประกอบการและบริษัทเข้าร่วม จำนวน ประมาณ 6,000 แห่ง

นอกจากนี้ ได้ร่วมกับสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย สภาหอการค้าไทย สถาบันไทย-เยอรมัน สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงแรงงาน สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดำเนินการเพื่อให้มีการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (VQI) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถด้านการแข่งขัน เพิ่มผลิตภาพของแรงงาน ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้มีคุณวุฒิใหม่สำหรับการฝึกอบรม ให้มีการเทียบโอนความรู้ ประสบการณ์ทำงานและประสบการณ์ชีวิต และปรับค่านิยมใหม่ คือ ให้คุณค่ากับการทำงาน โดยได้ยกย่องพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์กรมมหาชน) พ.ศ. .... ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

2) โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา

การจัดการอาชีวศึกษามีทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) และประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) และมีการจัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น 225 ชั่วโมง และหลักสูตรระยะสั้นที่หลากหลาย เพื่อผลิตกำลังคนในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ

สถาบันที่จัดการอาชีวศึกษา ในปีการศึกษา 2547 มีการจัดในหลายหน่วยงาน คือ กระทรวงศึกษาธิการ จัดในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 88 แห่ง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 413 แห่ง และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา 36 แห่ง กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา จำนวน 17 แห่ง กระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 15 แห่ง กระทรวงมหาดไทย จำนวน 1 แห่ง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 1 แห่ง นอกจากนี้ มีสถาบันอาชีวศึกษาของเอกชนจำนวน 351 แห่ง

ตารางที่ 7 จำนวนนักเรียน / นักศึกษา อาชีวศึกษา ปีการศึกษา 2543 - 2547

จำนวนนักเรียน	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
จำนวนนักเรียน / นักศึกษา รวม	1,063,400	1,023,476	1,016,958	1,002,9413	994,623
- ปวช.	623,002	592,054	606,038	591,350	612,054
- ปวส.	439,076	430,266	409,266	389,628	381,969
- ปวท.	166	139	109	84	-
- ปทส.	1,156	1,017	1,545	1,418	600
อัตราส่วนนักเรียน ปวช. : ประชากร (15 – 17 ปี)	20.7	20.4	21.3	21.0	21.5
สัดส่วนนักเรียน ม.ปลายประเภท อาชีวศึกษา : สามัญศึกษา	36 : 64	34 : 66	35 : 65	36 : 64	37 : 63
จำนวนนักเรียนม.ปลายเข้าใหม่ปี2547	630,797	631,751	622,552	604,107	613,624
- ม.4 (สามัญ)	406,843	404,164	377,559	370,485	368,404
- ปวช. 1	223,954	227,587	244,993	233,622	245,220
สัดส่วนนักเรียนปวช.1 : ม.4	36 : 64	36 : 64	39 : 61	39 : 61	40 : 60

- ที่มา :
1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
  2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
  3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.
  4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
  5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน ศูนย์สารสนเทศ สำนักวิจัย.
  6. [www./hptt.moe.go.th](http://hptt.moe.go.th) www.hptt.vec.go.th
  7. ประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น,สำนักงาน ข้อมูลสถิติการศึกษา 2547

ในปีการศึกษา 2547 จำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษา (ตารางที่ 7) มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 994,623 คน จำแนกตามระดับการศึกษา คือ ระดับ ปวช. จำนวน 612,054 คน ปวส. จำนวน 381,969 คน ระดับ ปทส. จำนวน 600 คน เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2547 พบว่า จำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษาลดลง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 - 2547 โดยเฉพาะในระดับ ปวส. ลดลงเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ปีการศึกษา 2547 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้มีนโยบายรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนสาขาใดต้องได้เรียนโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ทำให้ จำนวนนักเรียนปวช.1 เข้าใหม่ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5 (11,598 คน) และมีผลทำให้สัดส่วนนักเรียน นักเรียน ปวช.1: นักเรียน ม.4 สามัญ เพิ่มขึ้น จาก 39 : 61 ในปีการศึกษา 2546 เป็น 40 : 60 รวมทั้งมีผลทำให้สัดส่วนนักเรียนม.ปลายสายอาชีวศึกษา : สามัญเพิ่มขึ้นจาก 36 : 64 เป็น 37: 63 ซึ่งคาดว่าในปีต่อไปสัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาจะเพิ่มขึ้นอีกเมื่อเทียบกับนักเรียนสายสามัญ

- **ปัญหาและอุปสรรค**

1) การจัดทำกฎหมายการอาชีวศึกษาค่อนข้างล่าช้า ยังไม่ประกาศใช้ มีผลต่อการปรับระบบการบริหารจัดการของการอาชีวศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน

2) การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาชนในการจัดทำหลักสูตรอาชีวศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนและแพร่หลาย

3) การไม่กำหนดสัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ทำให้มีผู้เข้าเรียนประเภทสามัญศึกษามากกว่าอาชีวศึกษาและจำนวนผู้เรียนอาชีวศึกษาลดลงทุกปี ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้มีปัญหาขาดแคลนแรงงานระดับกลาง และมีผู้เรียนระดับปริญญาตรีแต่ไม่มีงานทำต่อไป ซึ่งสาเหตุที่ทำให้สัดส่วนนักเรียนอาชีวศึกษาน้อยกว่าสายสามัญนั้นส่วนหนึ่งเนื่องมาจากสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานบางแห่งพยายามดึงให้เด็กเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเดิม และสถานศึกษาของรัฐบางแห่งไม่เปิดโอกาสให้สถาบันอาชีวศึกษาเข้าไปประชาสัมพันธ์รับเด็กเข้าเรียน

4) ปัญหาที่เด็กไม่เรียนอาชีวศึกษา เนื่องจากจำนวนสถานศึกษาอาชีวศึกษากระจายไม่ทั่วถึง มีเฉพาะในเมือง ทำให้ผู้ที่อยู่ห่างไกลเมืองที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาไม่สามารถเข้าไปเรียนในเมืองได้เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง จึงทำให้ต้องเลือกเรียนสายสามัญที่อยู่ใกล้บ้าน

5) ผู้ปกครองมีค่านิยมส่งเด็กเรียนต่อสายสามัญศึกษามากกว่าสายอาชีวศึกษา เพราะมีความเชื่อว่าจะได้เรียนต่อระดับอุดมศึกษา และหางานทำได้ มีรายได้สูงกว่า

6) การเรียนอาชีวศึกษาผู้ปกครองจะต้องมีค่าใช้จ่ายสูงกว่าสายสามัญ

7) ปัญหาการทะเลาะวิวาทของนักเรียนสายอาชีวศึกษาที่ปรากฏตามสื่อต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติไม่ดีต่อการอาชีวศึกษา ไม่ยอมให้บุตรหลานเข้าเรียนในสายอาชีวศึกษา

1.4 การจัดการศึกษาเฉพาะทาง

- **เป้าหมาย**

กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

- **ผลการติดตามการดำเนินงาน**

กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ สามารถจัดการศึกษาเฉพาะทางตามความต้องการและความชำนาญของหน่วยงานนั้นได้ ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547 ซึ่งประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2547 แต่ยังคงต้องมีการพัฒนาหลักเกณฑ์และวิธีการในการเทียบวุฒิทางการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

ปัจจุบันการจัดการศึกษาเฉพาะทางมีหน่วยงานระดับกระทรวงที่ดำเนินการ จำนวน 7 กระทรวง คือ กระทรวงกลาโหม มีสถานศึกษาในสังกัด 37 แห่ง กระทรวงมหาดไทย มีสถานศึกษาในสังกัด 1 แห่ง กระทรวงสาธารณสุข มีสถานศึกษาในสังกัด 56 แห่ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีสถานศึกษาในสังกัด 2 แห่ง กระทรวงคมนาคม มีสถานศึกษาในสังกัด 5 แห่ง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สถานศึกษาในสังกัด 1 แห่ง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีสถานศึกษาในสังกัด 12 แห่ง และมีอีก 2 หน่วยงาน คือ สภากาชาดไทย มีสถานศึกษาในสังกัด 1 แห่ง และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร) มีสถานศึกษาในสังกัด 2 แห่ง หน่วยงานดังกล่าวได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีหลักสูตรหลากหลาย ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา ในสาขาวิชาต่างๆ เช่น การทหาร ตำรวจ การแพทย์ การพยาบาล การสาธารณสุข การดนตรี (ดุริยางค์) วิชาช่าง เวชระเบียน และเคมีปฏิบัติ เป็นต้น

สถานศึกษาเฉพาะทาง ในปีการศึกษา 2546 มีจำนวนทั้งสิ้น 117 แห่ง จำแนกเป็น สถานศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 9 แห่ง ระดับอุดมศึกษา จำนวน 108 แห่ง โดยสอนระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 61 แห่ง ปริญญาตรี 67 แห่ง และสูงกว่าปริญญาตรี 4 แห่ง โดยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2543 ซึ่งมีจำนวน 111 แห่ง และมีบางหน่วยงานได้หยุดดำเนินการจัดการศึกษา คือ โรงเรียนการไปรษณีย์และโทรคมนาคม กระทรวงคมนาคม เนื่องจากต้องแปรสภาพเป็นบริษัท

ในด้านผู้เรียนการศึกษาเฉพาะทาง ในปีการศึกษา 2545 มีผู้เรียนจำนวน 36,982 คน จำแนกเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4,829 คน ระดับต่ำกว่าอนุปริญญา จำนวน 5,144 คน และระดับอุดมศึกษา จำนวน 27,009 คน ซึ่งจำแนกออกเป็นระดับอนุปริญญา 3,258 คน ปริญญาตรี 23,592 คน และปริญญาโท จำนวน 159 คน โดยจำนวนผู้เรียนทั้งหมดในภาพรวมไม่แตกต่างจากปีการศึกษา 2543-2544 มากนัก ส่วนในปีการศึกษา 2546 มีผู้เรียนจำนวน 40,170 คน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 จำนวน 3,188 คน (สำหรับปี 2547 ฝ่ายสารสนเทศยังไม่มีข้อมูล)

● ปัญหาและอุปสรรค

ผู้สำเร็จการศึกษบางหลักสูตรไม่สามารถเทียบวุฒิจับการศึกษาปกติได้ เช่น ด้านดนตรี (ดุริยางค์) ทำให้ขาดโอกาสในการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย

● เป้าหมาย

ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และมีโอกาสได้รับการศึกษาและเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

ปีงบประมาณ 2547 ในภาพรวมสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนจัดการศึกษา
นอกโรงเรียน มีนักศึกษาทุกหลักสูตรในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรอาชีวพระยะสั้น
รวม 3,581,814 คน ซึ่งในช่วงปีงบประมาณ 2543-2547 มีนักศึกษาเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 8.2 ต่อปี โดย
ปีงบประมาณ 2547 เพิ่มจากปีงบประมาณ 2543 ถึงร้อยละ 35.6

ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการจัดหลักสูตรนอกโรงเรียนระดับประถมศึกษา
มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย และประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรการศึกษา
เบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ซึ่งเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลักสูตรการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา
(ศศช.) เทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย และหลักสูตร
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปอ.) เทียบเท่าชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยในปีงบประมาณ 2547 มีนักศึกษา
1,781,247 คน ซึ่งลดลงจากปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 11

สำหรับหลักสูตรสายอาชีวพระยะสั้น มีการจัดหลักสูตรวิชาชีพพระยะสั้น และ
หลักสูตรกลุ่มสนใจ โดยในปีงบประมาณ 2547 มีนักศึกษา 1,800,567 คน ซึ่งมากกว่า
ปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 19.6

นอกจากนี้ มีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป โดยมีแหล่งเรียนรู้
ประเภทต่าง ๆ กระจายทั่วประเทศ เช่น หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 1,008 แห่ง
ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน จำนวน 35,541 แห่ง ห้องสมุดประชาชนต่าง ๆ จำนวน 888 แห่ง
และศูนย์การเรียนรู้ จำนวน 6,680 แห่ง รวมทั้งสื่อวิทยุ โทรทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครือข่ายการทำงาน
ที่กระจายครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกล หรือ
ในจุดที่อันตรายที่สุด รวมทั้งชุมชนคนไทยในต่างประเทศ เป็นต้น

ตารางที่ 8 จำนวนนักศึกษาลงทะเบียนเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

หลักสูตร	2543	2544	2545	2546	2547
ประถมศึกษา	155,868	211,677	189,624	116,338	131,961
มัธยมศึกษาตอนต้น	669,888	938,580	927,298	657,530	556,959
มัธยมศึกษาตอนปลาย	645,637	630,888	777,854	841,410	882,809
ปอ.	38,331	49,552	55,314	44,416	47,698
ปวช.	11,850	9,946	11,688	11,642	11,756
เบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน	33,364	36,297	74,726	195,102	83,878
ศศช.	77,243	98,578	95,358	142,684	66,186
รวมระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1,632,181	1,975,518	2,131,862	2,009,122	1,781,247
สายอาชีพ	1,010,107	1,183,891	1,012,449	1,505,254	1,800,567
รวมทั้งหมด	2,642,288	3,159,409	3,144,347	3,514,574	3,581,814

ข้อมูลจาก สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน

ในปีงบประมาณ 2547 สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้ดำเนินงานโครงการต่างๆ ส่งเสริมการรู้หนังสือ การจัดการศึกษาต่อเนื่อง (ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน) การพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาหลักสูตรระยะสั้น การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาอาชีพ จัดบริการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำคู่มือแหล่งเรียนรู้เพื่อเป็นคู่มือครูในการจัดกิจกรรมให้นักเรียน จัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียน เป็นต้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการในเชิงนโยบาย เช่น ส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในด้านต่างๆ คัดเลือกครูภูมิปัญญาไปแล้ว 4 รุ่น จำนวนทั้งสิ้น 217 คน และสนับสนุนให้ครูภูมิปัญญาไทยถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย รวมทั้งจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย

นอกจากนี้ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน ได้ยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษาออกโรงเรียน พ.ศ. .... โดยมีความมุ่งหมายและหลักการเพื่อเชื่อมโยง ผสมผสาน เกื้อกูลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการนำกลับไปพิจารณากร่างใหม่โดยเปลี่ยนชื่อเป็น พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเน้นให้สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียนลดบทบาทการจัดการศึกษาลง และเพิ่มบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดและส่งเสริมการจัดเพิ่มขึ้น

● ปัญหาและอุปสรรค

- 1) การจัดการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ขาดการจัดระบบและจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นของรัฐและของชุมชน ปัจจุบันเป็นไปในลักษณะต่างหน่วยงานต่างทำ
- 2) แหล่งเรียนรู้ของรัฐโดยเฉพาะห้องสมุดในโรงเรียนและสถาบันประเภทและระดับต่างๆ ยังไม่เปิดกว้างให้ประชาชนทั่วไปเข้ารับบริการอย่างกว้างขวางและสะดวก
- 3) สถานศึกษาในระบบขาดการสนับสนุน และขาดแรงจูงใจจากรัฐที่เพียงพอในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เนื่องจากภาระงานการจัดการศึกษาในระบบมีมาก

1.6 การเทียบโอนผลการศึกษา

● เป้าหมาย

ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อเนื่องและเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างทั่วถึงด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย

- ผลการติดตามการดำเนินงาน

การเทียบโอนผลการเรียนรู้จากการศึกษาในระบบ การเรียนรู้นอกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือจากประสบการณ์การทำงาน เพื่อให้บุคคลมี โอกาสศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตและสามารถเลือกเรียนด้วยการศึกษาประเภทใดก็ได้ตามความถนัดและความต้องการ ในช่วงที่ผ่านมา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกประกาศกระทรวงเกี่ยวกับการประเมินเทียบระดับและการเทียบโอน ผลการเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา

การเทียบโอนผลการเรียนรู้ส่วนมากจะเป็นการเทียบโอนในระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดเดียวกันแต่ยังไม่มี การปฏิบัติอย่างกว้างขวางและเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนมากนัก นอกจากสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนแล้ว ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการเพื่อให้มีการเทียบระดับ และเทียบโอนผลการเรียน เช่น สถานศึกษาบางแห่งในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ได้ออกระเบียบของโรงเรียนเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบการจัด การศึกษาและระหว่างโรงเรียน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีระเบียบเกี่ยวกับการเทียบโอน ผลการศึกษาของการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม – บาลี และสามัญศึกษา กรมศิลปากรได้ กำหนดการเทียบโอนผลการศึกษาระดับนาฏศิลป์ชั้นต้น นาฏศิลป์ชั้นกลาง และประกาศนียบัตร ศิลปศึกษาชั้นกลาง

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้มีการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียน โดย ส่วนใหญ่เป็นการเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาเท่านั้น และมีการประกาศใช้ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมีระเบียบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ผนวกอยู่ด้วย นอกจากนี้ ได้ร่วมกับกองพลทหารราบที่ 9 นำร่องใช้ระบบเทียบโอนผลการเรียนและ ประสบการณ์อาชีพเพื่อพัฒนากำลังพลนายสิบและพลทหารประจำการค่ายสุรสีห์ ให้ได้รับ คุณวุฒิทางวิชาชีพในระดับ ปวช. และปวส.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้เริ่มการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา จากการศึกษารูปแบบ รวมทั้งจากประสบการณ์การทำงานด้วย ซึ่งจะทำให้บุคลากรในหน่วยงาน ต่าง ๆ สามารถนำประสบการณ์มาเทียบโอน หรือปรับวุฒิเพิ่มได้ และสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งของ รัฐและเอกชนก็เปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการศึกษา อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษาได้ดำเนินการวิจัยเรื่อง การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนระดับอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียนเฉพาะการศึกษาจาก การศึกษาในระบบเท่านั้น ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชที่มีการ เทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

- **ปัญหาและอุปสรรค**

1) การเทียบโอนผลการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย ยังขาดการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สถาบันบางแห่งไม่ประสงค์จะรับโอน การเทียบโอนประสบการณ์ มีความยุ่งยาก ทำให้การดำเนินงานเทียบโอนผลการศึกษาเป็นไปค่อนข้างล่าช้า

2) การเทียบโอนดำเนินการได้น้อยเนื่องจากสถานศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการ และขาดบุคลากรที่จะดำเนินการ รวมทั้งต้องการให้กระทรวงศึกษาธิการจัดทำแนวทางการปฏิบัติที่ชัดเจนให้สถานศึกษา

3) สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบมีปัญหาการเทียบโอนวิชาเรียนระหว่างสถานศึกษาในกรณีที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดวิชาที่จะให้นักเรียนเรียนแตกต่างกันในแต่ละภาคเรียนทำให้นักเรียนที่จำเป็นต้องย้ายสถานศึกษามีปัญหาในการเทียบโอนรายวิชาเรียน

2. การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา

2.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

- **เป้าหมาย**

การบริหารและการจัดการศึกษามีเอกภาพด้านนโยบาย มีการกระจายอำนาจการบริหารไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษา

- **ผลการติดตามการดำเนินงาน**

1) การปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง

กระทรวงศึกษาธิการมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ตั้งแต่วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 โดยยุบเลิกหน่วยงานเดิมและจัดตั้งสำนักงานในส่วนกลางเพียง 6 สำนักงาน คือ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

การจัดระเบียบบริหารราชการในกระทรวงมีองค์กรหลักที่เป็นคณะกรรมการในรูปสภาหรือคณะกรรมการ จำนวน 4 องค์กรหลัก คือ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อพิจารณาให้ความเห็นหรือให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรี และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

ขณะนี้ คณะกรรมการทั้ง 4 องค์กรหลัก ได้มีการสรรหาและแต่งตั้งแล้ว โดยมีการประกาศใช้กฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของแต่ละองค์กรหลัก เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาเป็นองค์กรแรก เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2546 ส่วนที่เหลือได้แก่ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้มีการ

ปรับปรุงกฎกระทรวงใหม่ และมีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 จึงได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในลำดับต่อมา เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2547

ส่วนสำนักงานทั้ง 6 แห่ง ได้เริ่มดำเนินการตามภารกิจของตนเอง โดยปรับบทบาทจากการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมาเป็นเพียงการกำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยจะต้องกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง

ในด้านการจัดสรรอัตรากำลัง เนื่องจากสำนักงานแต่ละแห่งมีการรวมหลายหน่วยงาน และต้องลดอัตรากำลังลงจากโครงสร้างเดิม โดยสำนักงาน ก.พ. เป็นผู้กำหนด กรอบอัตรากำลังซึ่งการบรรจุบุคคลลงตำแหน่งตามกรอบอัตรากำลังได้ดำเนินการไปได้มากแล้ว แต่สำนักงานที่รวมมาจากหน่วยงานเดิมที่มีโครงสร้างขนาดใหญ่ คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังมีบุคลากรค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม เนื่องจากมีการเกษียณอายุราชการ และการเข้าโครงการเกษียณก่อนกำหนด ทำให้บุคลากรลดลงไปบ้างแล้ว

อนึ่ง ในการเข้าสู่โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการใหม่ ซึ่งมีการปรับโครงสร้างองค์กร อัตรากำลัง ระบบการบริหารจัดการ การปฏิบัติงาน และกฎ ระเบียบต่างๆ จึงได้มีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยมีการจัดประชุม/สัมมนาข้าราชการเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีการจัดฝึกอบรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หลักสูตรการบริหารงาน : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ด้วย

ส่วนการประสานงานและการเชื่อมโยงระหว่างสำนักงาน ซึ่งเป็นบทบาทของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ขณะนี้ส่วนใหญ่จะเป็นการประสานในเรื่องการจัดทำงบประมาณและแผนปฏิบัติราชการ ส่วนการติดตามการปฏิบัติงานของแต่ละสำนักงานยังดำเนินการได้น้อย การประชุมร่วมกันเพื่อรับรู้ความก้าวหน้าของการดำเนินงานของแต่ละองค์กรยังมีน้อย ทำให้มองไม่เห็นภาพรวมของการจัดการศึกษา การประสานงานส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะส่วนตัวที่เคยปฏิบัติกันมา

2) การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาให้เขตพื้นที่การศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อทำหน้าที่ในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาที่สอดคล้องกับส่วนกลาง จัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุน ทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงาน ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งการ กำกับติดตามและประเมินผลสถานศึกษา โดยส่วนกลางต้องกระจายอำนาจการบริหารและ การจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ส่วนหลักเกณฑ์และวิธีการกระจาย อำนาจต้องกำหนดเป็นกฎกระทรวง ซึ่งในขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการของสำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตาม ได้มีการกระจายอำนาจบางเรื่องทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่ศึกษาบ้างแล้ว ยกเว้นการบริหารงาน บุคคล เนื่องจากเพิ่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการ ศึกษา เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2547

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 175 เขต ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2546 เพื่อปฏิบัติภารกิจตามที่กฎหมายกำหนด ในขณะนี้ มีการแต่งตั้งผู้อำนวยการเขตพื้นที่ การศึกษา รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา และผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา เรียบร้อยแล้ว ส่วนคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งต้องมีการสรรหาโดยกำหนดเป็น กฎกระทรวง ขณะนี้ กฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2546 และได้มีการสรรหา คัดเลือกและแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ทุกแห่งเมื่อเดือนมีนาคม 2547

การจัดตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 175 เขต ใช้อาคารสถานที่ของ หน่วยงานราชการที่มีอยู่เดิม ทั้งที่เป็นอาคารของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด/อำเภอ สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด หรืออาคารของโรงเรียน และรวม บุคลากรของแต่ละหน่วยงานเข้าด้วยกัน ทำให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษามีความพร้อมแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องอาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และครุภัณฑ์ และการบริหารจัดการ นอกจากนี้ กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องบางเรื่องยังไม่มีประกาศใช้ การกระจายอำนาจยังทำได้ไม่เต็มที่ ทำให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอาจปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน

จากข้อมูลการติดตามการดำเนินงานการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ในปีงบประมาณ 2547 โดยผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า โดยภาพรวม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมในการจัดสำนักงานดีขึ้น ปัญหาเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาแก้ไขในระดับหนึ่ง โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่มีเพียงแห่งเดียวในจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 จะมีความพร้อมมากกว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตอื่นๆ บุคลากรส่วนใหญ่เริ่มปรับตัวให้เข้ากับบรรยากาศในการทำงานร่วมกันได้ แต่มีบางส่วนที่ยังไม่สามารถปรับตัวได้ เนื่องจากยังคงยึดติดกับวัฒนธรรมการทำงานแบบเดิมที่เคยปฏิบัติ ประกอบกับความไม่ชัดเจนเรื่องกรอบอัตรากำลัง ส่งผลทำให้บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีการจัดโครงสร้างตามกรอบแนวทางที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด แต่กรอบภารกิจของงานยังมีความซ้ำซ้อนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่ให้การส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการของสถานศึกษาอยู่ในระดับค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องการติดต่อสื่อสารในพื้นที่ห่างไกล รวมทั้งมีความยากลำบากในการเดินทางเพื่อติดต่อประสานงานระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ทำให้บางเขตพื้นที่ไม่สามารถให้บริการแก่สถานศึกษาและครูได้อย่างทั่วถึง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ติดตามการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า สำนักงานที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการและช่วยเหลือให้บริการสถานศึกษาได้ในระดับที่พึงพอใจ มี 81 เขต มีความพร้อมพอสมควร 64 เขต ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน 28 เขต และต้องมีการเปลี่ยนแปลง 2 เขต

นอกจากนี้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากเขตพื้นที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและใน 4 ภูมิภาค ได้ผลการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับเขตพื้นที่การศึกษาที่สำคัญดังนี้

1) จำนวนบุคลากรในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) มีความแตกต่างกันมาก ทั้งที่ภารกิจเหมือนกัน โดยบุคลากรส่วนใหญ่จะอยู่ที่ สพท.เขต 1 ทำให้บุคลากรเกินกรอบอัตราที่กำหนด ส่วนเขตอื่นๆจะมีจำนวนบุคลากรน้อย ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่สามารถนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ ทำให้สพท.ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์

2) ข้าราชการ กพ. ใน สพท. ขาดโอกาสในทุกเรื่องและไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน

3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) 175 แห่ง มีบริบทที่ต่างกัน บางแห่งมีโรงเรียนที่ต้องดูแลมาก ทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ทำให้การประสานงานและการติดต่อสื่อสารล่าช้าเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายมาก

4) วัฒนธรรมองค์กรเดิมผูกติดกับผู้บริหาร สพท.ทำให้วัฒนธรรมองค์กรของแต่ละ สพท. ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

5) กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีบทบาทตามที่กำหนดในกฎหมาย เนื่องจากมีการประชุมน้อยมาก การประชุมผู้อำนวยการเขตพื้นที่ซึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการเป็นผู้กำหนด บางแห่งประธานกรรมการเขตพื้นที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่ การศึกษาจึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติงาน

6) กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆออกมาล่าช้า ระเบียบการปฏิบัติ ต่างๆก็ไม่ชัดเจน ทำให้เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์ เช่น เรื่องการสนับสนุน ส่งเสริม สถานศึกษาที่กฎหมายกำหนด

3) การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา

● ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง โดยหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเฉพาะที่เป็น โรงเรียน มีฐานะเป็นนิติบุคคล ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจะต้องออกกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ เพื่อรองรับการเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาโดยเร่งด่วน โดยกฎหมายลูกที่ต้องออกตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีประมาณ 15 ฉบับ และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ประมาณ 21 ฉบับ และยังมีกฎ ระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลอีกเป็นจำนวนมากที่ต้องออกตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะยังไม่มียกกฎหมายลูก แต่สถานศึกษาก็สามารถดำเนินการต่อไปได้ตามกฎกระทรวง หรือระเบียบเดิมไปก่อน

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการส่งเสริมความคล่องตัวในการบริหารจัดการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐที่เป็นนิติบุคคล จัดโดยสำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1) ในระหว่างที่รอการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อให้ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษามีความชัดเจนมากขึ้น ระเบียบฉบับนี้เป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการบริหารสถานศึกษา

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐานยังออกระเบียบหลักเกณฑ์ในเรื่องต่าง ๆ ไปแล้วหลายเรื่อง โดยบางเรื่องมีการ
ประกาศใช้แล้ว และบางเรื่องอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) สถานศึกษามีการบริหารจัดการดังนี้

- **การแบ่งโครงสร้างภายในสถานศึกษา** สถานศึกษามีการปรับโครงสร้าง
ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2547 ซึ่งประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2547

- **การบริหารงานวิชาการ** พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
ให้ความสำคัญอิสระและความคล่องตัวแก่สถานศึกษาในการดำเนินการจัดการเรียนการสอน
และประเมินผลการเรียน สามารถจัดทำสาระของหลักสูตรท้องถิ่นได้เอง และอาจพัฒนา
หลักสูตรแกนกลางเพื่อใช้กับสถานศึกษาของตนเองหรือเลือกใช้หลักสูตรแกนกลางที่ได้รับ
การพัฒนาโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก็ได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ากฎหมายจะเปิดโอกาสให้
สถานศึกษามีความคล่องตัวมากกว่าเดิม แต่ก็ยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านความพร้อมของ
สถานศึกษาเอง

- **การบริหารงานบุคคล** ผู้อำนวยการสถานศึกษายังเป็นผู้บังคับบัญชา
ข้าราชการได้ไม่เต็มที่ ในเรื่องการสรรหา การคัดเลือก การพิจารณาความดีความชอบบุคลากร
การลงโทษข้าราชการที่มีความผิดวินัยอย่างร้ายแรง ขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่การศึกษา โดย
สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการเสนอความต้องการหรือความเห็นขึ้นไป ส่วนการโอน
โยกย้ายบุคลากรภายในเป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่ง
อยู่ในส่วนกลาง

- **การบริหารงบประมาณ** สถานศึกษามีโอกาสในการแสวงหารายได้เพื่อ
นำมาใช้จัดการศึกษาได้เอง โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กำหนดให้
สถานศึกษามีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้จ่าย และจัดหาผลประโยชน์ จาก
ทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุและที่ทรัพย์สิน
อื่น รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการของสถานศึกษาและเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาที่ไม่ขัด
หรือแย้งกับนโยบาย วัตถุประสงค์และภารกิจหลักของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก
สถานศึกษายังเป็นหน่วยงานราชการ จึงต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ คำสั่ง ของสำนัก
นายกรัฐมนตรี และกระทรวงการคลัง รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่นเดียวกับหน่วยงาน
ทางราชการอื่น ๆ

จากการประชุมระดมความคิด ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าการกระจายอำนาจ
ให้สถานศึกษานั้นไม่ได้กระจายอำนาจอย่างแท้จริง สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเรื่อง

วิชาการและบริหารทั่วไปเท่านั้น ส่วนเรื่องงบประมาณและการบริหารงานบุคคล สถานศึกษาไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง รวมทั้งกรรมการสถานศึกษาที่มีแล้วไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทที่กฎหมายกำหนดกำหนด

● ระดับอุดมศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ จึงได้จัดทำกฎหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสถานภาพของสถานศึกษา ดังที่กล่าวไว้ในเรื่องการจัดการอุดมศึกษา

● ปัญหาและอุปสรรค

1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องต่างๆออกมามีซ้ำ ระเบียบการปฏิบัติ ต่างๆก็ไม่ชัดเจน ทำให้เขตพื้นที่การศึกษาดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์ เช่น เรื่องการสนับสนุน ส่งเสริมสถานศึกษาที่กฎหมายกำหนด

2) การแบ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งหน่วยงานส่วนกลางยังขาดความชัดเจน โดยยังคงมีการบังคับบัญชาจากส่วนกลาง มีการสั่งการมาก ซึ่งขัดกับหลักการกระจายอำนาจและหนังสือสั่งการส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือด่วนที่สุด ขณะนี้ภาระงานของ สพท.เปรียบเสมือนพนักงานธุรการของ สพฐ. ซึ่งเป็นเพียงผู้ส่งผ่านหนังสือสั่งการจาก สพฐ. ไปให้โรงเรียนมีโอกาสรบริหารจัดการเอง

3) การยุบเลิกหน่วยงานของกระทรวงศึกษาธิการในระดับจังหวัดและอำเภอ และจัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้การเชื่อมโยงประสานงานกับหน่วยงานอื่นในระดับจังหวัดและอำเภอในการนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติค่อนข้างมีปัญหา แม้ว่าจะมีการมอบหมายให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 เป็นผู้แทนของกระทรวง เนื่องจากผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 ไม่ได้เป็นผู้บังคับบัญชาผู้อำนวยการเขตอื่น ๆ

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัด ไม่ต้องขึ้นอยู่กับเขตพื้นที่การศึกษา แต่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบางแห่งยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน จึงสั่งการไปยังสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรง

5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบางแห่งยังไม่มีความพร้อมทั้งในเรื่องอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ และบุคลากร โดยเฉพาะในจังหวัดที่มี 3 เขตขึ้นไป ทำให้ปฏิบัติงานได้ไม่เต็มที่ และไม่สามารถให้บริการแก่สถานศึกษาและครูในพื้นที่อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

6) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) 175 แห่ง ดูแลโรงเรียนได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ทำให้การประสานงานและการติดต่อสื่อสารล่าช้าเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายมาก

7) จำนวนบุคลากรในแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สพท.) มีความแตกต่างกันมาก ทั้งที่ภารกิจเหมือนกัน ส่วนใหญ่ สพท.เขต 1 มีบุคลากรเกิน ส่วนเขตอื่นๆ บุคลากรขาด ทำให้ สพท.ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์

8) ศึกษานิเทศก์ที่สามารถให้การนิเทศก์โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาได้ ส่วนใหญ่อยู่ที่ สพท.เขต 1 ทำให้ สพท.เขตอื่นๆ ส่วนใหญ่ขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่จะให้การนิเทศก์โรงเรียนมัธยมศึกษา

9) ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดอำนาจการบริหารบุคคลอย่างแท้จริง ทำให้มีปัญหาในการบังคับบัญชา และบ่อยครั้งที่สถานศึกษาได้บุคลากรไม่ตรงกับความต้องการ เพราะการพิจารณาคัดเลือกและจัดส่งเป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10) สถานศึกษาโดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็กขาดความพร้อมที่จะรองรับการเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย เนื่องจากบุคลากรมีน้อยและมีความรู้ความเข้าใจยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบต่าง ๆ ทั้งด้านการเงิน การพัสดุ การบัญชี และการดำเนินการทางกฎหมาย รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเองถึงแม้จะได้รับการถ่ายทอดความรู้มาบ้าง แต่ก็ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก ที่ไม่ทราบว่า มีอำนาจบริหารจัดการในเรื่องต่าง ๆ ได้มากน้อยเพียงใด

11) กฎหมายเปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรจากที่ราชพัสดุ เงินบริจาค ฯลฯ เพื่อนำมาใช้ แต่ยังคงติดขัดที่ไม่มีระเบียบ หรือหลักเกณฑ์ขึ้นมารองรับ

12) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษามีบทบาทเป็นเสมือนที่ปรึกษาเท่านั้น การตัดสินใจอยู่ที่ผู้บริหาร คณะกรรมการบางท่านยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง ขาดความพร้อมและศักยภาพ

13) กรรมการเขตพื้นที่การศึกษาไม่มีบทบาทตามที่กำหนดในกฎหมาย เนื่องจากมีการประชุมน้อยมาก การประชุมผู้อำนวยการเขตพื้นที่ซึ่งเป็นเลขานุการ คณะกรรมการเป็นผู้กำหนด บางแห่งประธานกรรมการเขตพื้นที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาจึงเกิดปัญหาในทางปฏิบัติงาน

14) ข้าราชการ กพ. ใน สพท. ให้ขาดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ไม่ได้รับการพัฒนา

15) วัฒนธรรมองค์กรเดิมผูกติดกับผู้บริหาร สพท.ทำให้วัฒนธรรมองค์กรของแต่ละ สพท.ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2.2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

● เป้าหมาย

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การปฏิรูปโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษา

(1) ในส่วนกลาง สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ อปท. (ไม่รวมกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา) สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน โดยดำเนินการในด้านการประสานนโยบายและแผนการจัดการศึกษา การใช้หลักสูตรการเรียนการสอน การประเมินและประกันคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยี นวัตกรรมและสารสนเทศทางการศึกษา การศึกษานอกระบบและการจัดกิจกรรมเด็ก/เยาวชน และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดตั้งและยุบโรงเรียน

(2) ในส่วนภูมิภาค กำหนดให้มีหน่วยบริหารการจัดการศึกษา คือ สำนัก/กอง/ฝ่ายการศึกษา ทั้งในเทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบลทุกแห่ง ทำหน้าที่คล้ายกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งปฏิบัติหน้าที่ด้านการศาสนา การส่งเสริมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กและเยาวชน กิจกรรมกีฬาและนันทนาการ งานฝึกอบรม ส่งเสริมอาชีพ และงานสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งในทางปฏิบัติ อปท. บางแห่งมีการจัดตั้งแล้ว แต่บางแห่งที่ไม่มีความพร้อมหรือมีบุคลากรน้อย ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้

2) การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย ได้มีการดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมของ อปท. เช่น

- จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อสร้างความพร้อมให้ อปท. ในการจัดการศึกษาได้เอง ทำหน้าที่พิจารณากำหนดแนวทางในการเร่งสร้างความพร้อม การคัดเลือก อปท. ที่มีความพร้อมสูง และประสานงาน/ให้คำแนะนำแก่ อปท.

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับคณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ จัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความ

พร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำเสนอการเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งสำนัก/กอง/ฝ่ายการศึกษาใน อปท.ทุกแห่ง การบริหารงานบุคคล และแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงานจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษา

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับคณะกรรมการกระจายอำนาจ ฝึกอบรมส่วนราชการที่มีภารกิจถ่ายโอน และจัดทำคู่มือฯ
- สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน จัดประชุมปฏิบัติการจัดทำเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดประชาชนและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน และจัดอบรมเตรียมความพร้อมในการถ่ายโอนภารกิจของการศึกษานอกโรงเรียน
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ร่วมกับสำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น ดำเนินการโครงการคัดเลือก อปท.ดีเด่นด้านการศึกษา เพื่อยกย่อง โดยมุ่งหวังให้เป็นผู้นำหรือต้นแบบในด้านการจัดการศึกษา

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลการติดตามความพร้อมในการจัดการศึกษาของ อปท. ในปีงบประมาณ 2547 โดยสำนักผู้ตรวจราชการ ประจำเขตตรวจราชการที่ 1 - 12 สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า อปท. ทั้งที่เคยจัดการศึกษาแล้วและที่ยังไม่เคยจัดการศึกษา มีความเห็นว่าจะรับโอนการจัดการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 78.15 โดย อปท. ที่เคยจัดการศึกษา พร้อมจะรับโอนร้อยละ 79.61 และ อปท. ที่ยังไม่เคยจัดการศึกษา พร้อมจะรับโอนร้อยละ 77.59 ทั้งนี้ อปท. ทั้งหมดพร้อมที่จะรับโอนการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 52.55 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 36.93 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 11.45 และพร้อมที่จะรับโอนภายใน 1-3 ปี ร้อยละ 56.41 ภายใน 4-6 ปี ร้อยละ 29.92 และภายใน 7-9 ปี ร้อยละ 8.67

ส่วนความพร้อมในการจัดตั้งสถานศึกษาขึ้นใหม่ พบว่า อปท. ทั้งที่เคยจัดการศึกษาแล้วและที่ยังไม่เคยจัดการศึกษา พร้อมที่จะจัดตั้งสถานศึกษา ร้อยละ 47.18 โดย อปท. ที่เคยจัดการศึกษา พร้อมจะจัดตั้งร้อยละ 56.09 และ อปท. ที่ยังไม่เคยจัดการศึกษา พร้อมจะจัดตั้งร้อยละ 43.80 ทั้งนี้ อปท. ทั้งหมดพร้อมที่จะจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 45.87 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 13.69 และระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 4.21 และพร้อมที่จะจัดตั้งภายใน 1-3 ปี ร้อยละ 37.34 ภายใน 4-6 ปี ร้อยละ 37.10 และภายใน 7-9 ปี ร้อยละ 15.17

3) การถ่ายโอนภารกิจจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีสิทธิในการจัดการศึกษาได้ทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ

ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาของรัฐให้แก่ อบต. ซึ่งภารกิจการศึกษาที่จะถ่ายโอนมี 2 ลักษณะ คือ

(1) ภารกิจการศึกษาที่ไม่ต้องมีการประเมินความพร้อมของ อบต. ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา กิจกรรมการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา (วัสดุการศึกษา) อาหารเสริม (นม) โครงการอาหารกลางวัน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนตำบล ซึ่งได้มีการถ่ายโอนแล้ว ยกเว้นห้องสมุดอำเภอ/จังหวัดซึ่งกระทรวงศึกษาธิการให้ชะลอการถ่ายโอน เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายจัดตั้งสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เป็นองค์การมหาชนในระดับชาติ จึงให้รอความชัดเจนในเรื่องนี้ก่อน

(2) ภารกิจการศึกษาที่ต้องผ่านเกณฑ์การประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของ อบต. ได้แก่ การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 2 ปี) ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ/เขต โดยกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษา และจัดทำเป็นกฎกระทรวงซึ่งประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547 รวมทั้งมีการจัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ตัวชี้วัด และระดับคุณภาพในการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว

อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศกำหนดสถานศึกษา ลักษณะพิเศษ 9 ประเภท ซึ่งหากจะถ่ายโอนต้องมีการพิจารณาเป็นกรณีพิเศษ ได้แก่ (1) สถานศึกษาที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศเฉพาะด้านและให้บริการในเขตพื้นที่ที่กว้างขวาง (2) สถานศึกษาจัดการศึกษาในเชิงทดลอง วิจัยและพัฒนา (3) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาเพื่อผู้พิการและด้อยโอกาส (4) สถานศึกษาที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่าง หรือต้นแบบสำหรับสถานศึกษาในระดับภาค ระดับจังหวัด หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา (5) สถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 300 คน ขึ้นไป หรือสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่มีนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คน ขึ้นไป (6) สถานศึกษาที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินมาตรฐานของ สมศ. หรือยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรและระบบบริหาร (7) สถานศึกษาที่เป็นองค์การมหาชน (8) สถานศึกษาในโครงการพระราชดำริ หรืออยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ หรือตั้งขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวโรกาสต่างๆ (9) สถานศึกษาที่ผู้บริจาคที่ดิน และอาคาร ระบุให้รัฐเป็นผู้จัดการศึกษาเอง

การถ่ายโอนสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการให้ อบต. จะต้องมีการประเมินความพร้อม โดย อบต. ต้องยื่นขอประเมินความพร้อมต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ก่อนวันเริ่มต้นปีการศึกษาไม่น้อยกว่า 180 วัน และจะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมิน จำนวน 9 คน เป็นผู้แทน อบต. 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน และ สพท. 3

คน เพื่อพิจารณาความพร้อมตามเกณฑ์และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ โดยต้องประเมินให้เสร็จภายใน 60 วัน

จากข้อมูลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พบว่ามี อปท. 338 แห่ง จากทั้งหมด 7,857 แห่ง ยื่นขอรับโอนสถานศึกษาจำนวน 1,457 โรง ใน 65 จังหวัด โดยมี อปท. ขอรับโอนสถานศึกษาซ้ำกัน 23 โรง นอกจากนี้ มี อปท. 6 แห่ง ขอจัดตั้งสถานศึกษาใหม่อีก 7 โรง ซึ่ง สพท. แต่ละแห่งได้แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินแล้ว อย่างไรก็ตาม เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินยังไม่ชัดเจน และครูยังมีความกังวลต่อสถานภาพของตนเอง คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2547 จึงมีมติให้ชะลอการถ่ายโอนโรงเรียนให้ อปท. และมอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการกระจายอำนาจฯ และคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ ประชุมหารือการดำเนินการต่อไป

ในเรื่องการชะลอการถ่ายโอนนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลตะพานหินได้ยื่นฟ้องศาลปกครองให้เพิกถอนมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวและให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พิจิตรดำเนินการประเมินเพื่อถ่ายโอนโรงเรียน ซึ่งศาลปกครองพิษณุโลกได้วินิจฉัยว่ามติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างศาลปกครองสูงสุดพิจารณาการอุทธรณ์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ต่อมาคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2548 ได้มีมติยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2547 ที่ให้ชะลอการถ่ายโอนโรงเรียนให้ อปท.

หลังจากนั้นก็ได้มีการดำเนินการประชุมร่วมระหว่าง สพฐ. และ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้อปท. โดยทั้งสองฝ่ายยังมีความเห็นที่แตกต่างกันในบางประเด็น ซึ่งระว่างการดำเนินการดังกล่าว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเพื่อขึ้นแสดงความจำนงขอรับการประเมินความพร้อมเพื่อรับการถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา(สปท.) ซึ่ง กฎกระทรวงกำหนดให้มีการประเมินผลความพร้อมภายใน 180 วันก่อนการเปิดเรียนปีการศึกษาใหม่ คือ ต้องยื่นขอประเมินในวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 แต่เนื่องจากมีครูบางส่วน ออกมาคัดค้านไม่เห็นด้วยกับการถ่ายโอนโรงเรียนไปให้อปท. และขอให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติการกระจายอำนาจ และ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 ให้มีการแก้ไขกฎกระทรวง จึงยังไม่สามารถยื่นขอถ่ายโอนได้ ต้องรอดำเนินการตามกฎกระทรวงศึกษาธิการฉบับใหม่ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เสนอ ร่างกฎกระทรวงเรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของ อปท. ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 และ

มติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบให้แก้ไข โดยเพิ่มเติมเงื่อนไขความสมัครใจของคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและครู และให้ปรับระยะเวลาให้ อปท. ยื่นความจำนงขอประเมินความพร้อมเพื่อขอรับการถ่ายโอนสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2549 จาก 180 วัน ก่อนเปิดภาคเรียนเหลือ 120 วัน คือจากเดิมกำหนด 15 พฤศจิกายน 2548 เป็น 5 มกราคม 2549 ขณะนี้จึงอยู่ระหว่างการแก้ไขกฎกระทรวง

4) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในปีการศึกษา 2547 มี อปท. 2,720 แห่ง จากทั้งหมดจำนวน 7,857 แห่ง (22 มีย 48) (ที่จัดการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 34.6 แต่หากไม่นับรวมการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งได้รับ โอนมาจากกรมพัฒนาชุมชนและกรมการศาสนา จะมีเพียง 145 แห่ง ที่จัดการศึกษา จำแนกเป็นเทศบาล 143 แห่ง เมืองพัทยา 1 แห่ง และกรุงเทพมหานคร 1 แห่ง ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 1.84 ของ อปท. ทั้งหมด หรือร้อยละ 12.9 ของจำนวนเทศบาลทั้งหมด (1,125 แห่ง)

อปท. ดำเนินการในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนรวม 16,020 ศูนย์ และมีจำนวนสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 947 แห่ง ส่วนใหญ่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา และเริ่มมีการขยายถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น โดยมีเทศบาลที่เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) 1 แห่ง คือ เทศบาลนครนครปฐม และมีกรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียวที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ วิทยาลัยแพทยศาสตร์และวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ นอกจากนี้กำลังดำเนินการเพื่อจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มอีก 1 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร ซึ่งคาดว่าจะเปิดสอนในปี 2550

จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของ อปท. (จากตารางที่ 9) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปีการศึกษา 2547 มีทั้งสิ้น 1,380,493 คน หรือร้อยละ 9.5 ของจำนวนนักเรียนขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ โดยเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 จำนวน 1,817 คน ซึ่งการเพิ่มขึ้นของนักเรียนนั้นเริ่มมาตั้งแต่ ปีการศึกษา 2546 (เนื่องจากการรับ โอนมานักเรียนมาจาก สปช. กรมพัฒนาชุมชน และกรมการศาสนา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546)

ส่วนในด้านคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จากผลการประเมินภายนอกจนถึงปีการศึกษา 2547 สำหรับสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จำนวน 703 แห่ง พบว่า มาตรฐานการศึกษา 14 มาตรฐาน ที่สถานศึกษาต้องได้รับการประเมินภายนอก มี 8 มาตรฐานที่สถานศึกษาส่วนใหญ่ (เกินร้อยละ 75) คุณภาพอยู่ในระดับดี และจากการประเมินในส่วนของสถานศึกษาที่มีระดับคุณภาพดีใน 7 มาตรฐาน ด้านผู้เรียน พบว่า สถานศึกษาของอปท. มีค่าร้อยละของสถานศึกษาที่อยู่ในระดับดี

สูงกว่าสถานศึกษาของ สพฐ. ในทุกมาตรฐาน แต่ต่ำกว่าของโรงเรียนเอกชนเล็กน้อยใน มาตรฐานที่ 1 และมาตรฐานที่ 4

นอกจากนี้ผลการทดสอบระดับชาติ ในวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษและ วิทยาศาสตร์ แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ของสถานศึกษา ของ อปท. ต่ำกว่าโรงเรียนเอกชน แต่สูงกว่าโรงเรียนสังกัด สพฐ. สำหรับระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สถานศึกษาของ อปท. คะแนนผลสัมฤทธิ์ต่ำกว่าโรงเรียนเอกชน แต่ใกล้เคียงกับโรงเรียน สพฐ.

ตารางที่ 9 จำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น และกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2543 – 2547 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา				
	2543	2544	2545	2546	2547
ก่อนประถมศึกษา*	169,608	172,809	168,229	786,352**	778,440**
ประถมศึกษา	494,255	509,777	522,134	526,625	528,602
มัธยมศึกษาตอนต้น	52,350	54,423	57,925	62,584	70,202
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1,721	2,448	3,141	3,115	3,249
- สามัญศึกษา	1,033	1,645	2,238	2,320	2,531
- อาชีวศึกษา	481	803	903	795	718
รวมทั้งหมด	717,934	739,457	751,429	1,378,676	1,380,493

หมายเหตุ : * นับรวมจำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรุงเทพมหานคร

** ในปีการศึกษา 2546 อปท. ได้รับการถ่ายโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากกรมพัฒนาชุมชน และกรมการ ศึกษานานาชาติ และโอนเด็กนักเรียนอนุบาล 3 ขวบ ในต่างจังหวัด จาก สปช.

- ที่มา :
1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
  2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
  3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.
  4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
  5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2547.

● ปัญหาและอุปสรรค

1) กระทรวงศึกษาธิการ ไม่ได้กำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อมและสร้าง ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจนในการบริหารจัดการศึกษาให้แก่ อปท. ทำให้เป็นปัญหา ต่อการที่ อปท. จะต้องรับผิดชอบจัดการศึกษา

2) อปท.ขาดการสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านวิชาการ องค์กรความรู้

การพัฒนาบุคลากร และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อการจัดการเรียนการสอน

3) อปท. บางแห่งยังไม่มีความพร้อมที่จะรับโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา ทำให้จัดการศึกษาได้ไม่สมบูรณ์ และไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน รวมทั้งขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณ

4) การถ่ายโอนสถานศึกษาซึ่งดำเนินการได้ล่าช้าเนื่องจากฝ่ายขอรับโอนและฝ่ายที่จะต้องโอนไปให้ยังมีความเห็น ความเข้าใจ ที่ต่างกัน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน 2 ฝ่าย คือฝ่ายที่เห็นด้วยและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วย มีการการออกมาต่อต้านฝ่ายที่ไม่ต้องการให้โอน จนทำให้ต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรี หลายครั้งและคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติให้แก้ไขกฎกระทรวง ซึ่งทำให้การถ่ายโอนต้องล่าช้าออกไปอีก

5) บุคลากรของสถานศึกษาที่จะต้องถ่ายโอนไปยังมีความกังวลต่อสถานภาพของตนเอง เนื่องจากยังไม่ได้รับการชี้แจงที่ชัดเจน

2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

● เป้าหมาย

สถานศึกษาของเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนดผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การปรับระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาเอกชน

พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนมีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับ ติดตาม การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ และให้สถานศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหาร ทั้งนี้ เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งในขณะนี้ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2546 ส่วนร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการได้มาของคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเอกชน พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการดำเนินงานยกร่าง เนื่องจากรอให้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนประกาศใช้บังคับก่อน สถานศึกษาเอกชนจึงยังคงดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2525 ไปก่อน

2) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน

(1) การดำเนินการด้านกฎหมาย มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่422) พ.ศ. 2547 เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม 2547 เพื่อยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ และประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่427) พ.ศ. 2548 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2548 เพื่อยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน นอกจากนี้ มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน และกระทรวงศึกษาธิการได้ปรับกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาเอกชน ส่วนการยกเว้นภาษีโรงเรือนสำหรับสถานศึกษาเอกชน คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ วันที่ 19 เมษายน 2548 มีมติให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาคำเนิการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีโรงเรือนในอัตราต่ำสุดให้แก่สถานศึกษาเอกชนทุกระดับ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

(2) กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามาร่วมมือสนับสนุนการศึกษา เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบ เช่น เร่งรัดแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และการลดหย่อนภาษีโรงเรือนและที่ดินแก่สถานศึกษาเอกชน รวมทั้งการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคล หน่วยงาน องค์กร เป็นต้น

(3) การอุดหนุนการจัดการศึกษาของเอกชน รัฐได้ให้การสนับสนุนด้านการเงินแก่ภาคเอกชนในด้านต่างๆ เช่น อุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวซึ่งสมทบเงินเดือนครูด้วย ให้คำรักษาพยาบาล ให้ครอบครัวครู โรงเรียนเอกชนเข้าโครงการสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และช่วยเหลือครูโรงเรียนเอกชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการปรับนโยบาย กฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเอกชน เช่น ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการอุดหนุนเป็นเงินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนในโรงเรียนเอกชน แนวปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเอกชน รวมทั้งจัดทำคู่มือปฏิบัติงานและให้ความรู้ ตลอดจนยังอุดหนุนการทำวิจัย เรียบเรียงตำรา การสัมมนาทางวิชาการ และจัดให้มีแหล่งเงินทุนสำหรับกู้/ยืมไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสถานศึกษา คือ เงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนาการศึกษาเอกชน และเงินทุนหมุนเวียนเพื่อวิทยาการสงเคราะห์สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้

(4) การเสริมสร้างศักยภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน เช่น จัดประชุมสัมมนาผู้บริหารและครูโรงเรียนเอกชนเพื่อให้ความรู้ จัดฝึกอบรมครูเพื่อให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ และเทคนิควิธีการสอน และจัดทำคู่มือเสริมสร้างการบริหารจัดการ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของเอกชน

ในปีการศึกษา 2547 มีสถานศึกษาเอกชนที่เปิดสอนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาในระบบ รวมทั้งสิ้น 3,562 โรง ลดลงจากปีการศึกษา 2546 จำนวน 6 โรง มีนักเรียนในระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 2,053,928 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 ของนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 14.98 ในปีการศึกษา 2546

ส่วนสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มีจำนวนทั้งสิ้น 403 แห่ง และมีผู้เรียนระดับอุดมศึกษาจำนวน 371,470 คน คิดเป็นร้อยละ 19.64 เมื่อเทียบกับจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยจำนวนนักศึกษาลดลงจากปีการศึกษา 2546 จำนวน 49,170 คน

เมื่อพิจารณาแนวโน้มของการจัดการศึกษาของเอกชนในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (จากตารางที่ 11) เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในทุกระดับรวมเพิ่มขึ้นทุกปี และเมื่อเปรียบเทียบกับรัฐ (ตารางที่ 12) เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเฉลี่ยประมาณร้อยละ 16 โดยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 17 ในปีการศึกษา 2547

เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ในปีการศึกษา 2547 เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 16 โดยจำแนกเป็นระดับระดับก่อนประถมศึกษา ร้อยละ 20 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 16 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 11 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 20 โดยในทุกระดับเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้น

ส่วนในระดับอุดมศึกษา เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาเฉลี่ยประมาณร้อยละ 19 โดยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 22 ในปี 2544 - 46 และลดลงเป็นร้อยละ 20 ในปีการศึกษา 2547

ตารางที่ 10 จำนวนสถานศึกษาของเอกชน ปีการศึกษา 2543 - 2547 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
ก่อนประถมศึกษา	2,541	2,596	2,685	2,692	2,838
ประถมศึกษา	1,557	1,595	1,617	1,619	1,763
มัธยมศึกษาตอนต้น	571	584	587	594	652
มัธยมศึกษาตอนปลาย	500	518	520	518	532
- ประเภทสามัญศึกษา	159	171	171	167	154
- ประเภทอาชีวศึกษา	341	347	349	351	378
รวมสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3,221	3,258	3,367	3,567	3,562
อนุปริญญา/ปวส./เทียบเท่า	312	324	322	321	346
ปริญญาตรี	47	51	54	53	57
สูงกว่าปริญญาตรี	25	26	27	32	39
รวมสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา	359	375	376	376	403

หมายเหตุ : จำนวนสถาบันจำแนกตามระดับการศึกษามีการนับซ้ำเนื่องจากบางแห่งเปิดสอนมากกว่าหนึ่งระดับ

- ที่มา :
1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
  2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2542.
  3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
  4. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.
  5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
  6. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สำนักวิจัย

ตารางที่ 11 จำนวนนักเรียน นักศึกษา การศึกษาในระบบโรงเรียน ของเอกชน ปีการศึกษา
2543 – 2547 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	ปีการศึกษา				
	2543	2544	2545	2546	2547
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	1,720,822	1,766,168	1,826,189	1,930,707	2,053,928
ก่อนประถมศึกษา	532,236	547,411	541,524	550,023	502,309
ประถมศึกษา	817,895	849,071	888,513	927,643	944,352
มัธยมศึกษาตอนต้น	142,618	149,453	163,775	201,124	280,651
มัธยมศึกษาตอนปลาย	228,073	220,233	232,377	251,917	326,584
- ประเภทสามัญศึกษา	46,709	49,084	51,078	68,093	93,646
- ประเภทอาชีวศึกษา	181,367	171,149	181,299	183,824	232,938
การศึกษาดูมศึกษา	201,555	406,024	421,276	420,640	371,470
ต่ำกว่าปริญญาตรี	0	182,214	170,534	167,010	147,829
ปริญญาตรี	190,650	212,223	238,623	242,052	210,746
ประกาศนียบัตร	0	0	0	25	217
ปริญญาโท	10,806	11,550	12,042	11,450	12,498
ปริญญาเอก	99	37	77	103	180
รวมทั้งหมด	1,922,377	2,172,192	2,247,465	2,351,347	2,425,398

- ที่มา : 1. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539-2543.
2. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2544.
3. คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2545.
4. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546.
5. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ศูนย์สารสนเทศ สำนักวิจัยการศึกษา

ตารางที่ 12 สัดส่วนผู้เรียนรัฐ : เอกชน ปีการศึกษา 2543 – 2547 จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	2543	2544	2545	2546	2547
การศึกษาขั้นพื้นฐาน	87 : 13	86 : 14	86 : 14	85 : 15	84 : 16
ก่อนประถมศึกษา	81 : 19	77 : 23	77 : 23	79 : 21	80 : 20
ประถมศึกษา	86 : 14	86 : 14	85 : 15	85 : 15	84 : 16
มัธยมศึกษาตอนต้น	94 : 6	94 : 6	90 : 10	90 : 10	89 : 11
มัธยมศึกษาตอนปลาย	87 : 13	87 : 13	85 : 15	83 : 17	80 : 20
- ประเภทสามัญศึกษา	96 : 4	96 : 4	93 : 7	92 : 8	91 : 9
- ประเภทอาชีวศึกษา	71 : 29	71 : 29	70 : 30	66 : 34	62 : 38
การศึกษาระดับอุดมศึกษา	89 : 11	78 : 22	78 : 22	78 : 22	80 : 20
ต่ำกว่าปริญญาตรี	59 : 41	61 : 39	61 : 39	58 : 42	62 : 38
ปริญญาตรี	84 : 16	84 : 16	83 : 17	83 : 17	84 : 16
ประกาศนียบัตร	100 : 0	100 : 0	100 : 0	99 : 1	99 : 1
ปริญญาโท	89 : 11	89 : 11	90 : 10	90 : 10	91 : 9
ปริญญาเอก	97 : 3	98 : 2	98 : 2	99 : 1	98 : 2
รวมทั้งหมดทุกระดับ	87 : 13	85 : 15	82 : 18	84 : 16	83 : 17

ที่มา : สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ส่วนในด้านคุณภาพการศึกษา จากการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับประเทศ ทั้งปีการศึกษา 2546 และ 2547 โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในวิชา ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 3 และความถนัดทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสูงกว่าโรงเรียนของรัฐในทุกวิชา

จากการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่ามาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐานนั้น สถานศึกษาเอกชนที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดี มีสัดส่วนสูงกว่าสถานศึกษาของรัฐ

จากรายงานผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ โรงเรียนเอกชน ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในโรงเรียนเอกชนตามมาตรฐานการศึกษา มีบางมาตรฐานที่อยู่ในระดับพอใช้ บางมาตรฐานอยู่ในระดับดี และไม่แตกต่างจากรัฐ ส่วนผลการศึกษาประสิทธิภาพในการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำการเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนเอกชนกับโรงเรียนรัฐชี้ให้เห็นว่า ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาโดยใช้แบบจำลอง พบว่า ในปี 2545 โรงเรียนเอกชนช่วยแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณของรัฐได้ประมาณ 22,508 ล้านบาท และคาดประมาณว่า ในระหว่างปี 2546-2555 จะช่วยแบ่งเบาภาระด้านงบประมาณได้ 328,897 ล้านบาท

จากรายงานดังกล่าวยังพบว่า สถานศึกษาเอกชนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษา มีการประกันคุณภาพการศึกษา มีการบริหารจัดการที่ดี ทำให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจและให้ความร่วมมือในการพัฒนาการจัดการศึกษา ครูมีสมรรถภาพและคุณลักษณะในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ดี และจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้

นอกจากนี้จากผลการวิจัยประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ชี้ให้เห็นว่า ภาคเอกชนได้แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของรัฐอย่างมาก เช่นในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2545-2548) หากรัฐเข้าไปจัดการศึกษาแทนภาคเอกชนรัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเงินเดือนครูกิจเป็นมูลค่า รวมเท่ากับ 6,706,501,284 บาท เฉลี่ยปีละ 1,341,300,257 บาท ดังนั้นจะเห็นว่าบทบาทของเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของรัฐมาก

● ปัญหาและอุปสรรค

1) ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน และร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ยังไม่มีการประกาศใช้ ทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนไม่มีความชัดเจน

2) การที่สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) มีหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนเฉพาะสถานศึกษาเอกชนในกรุงเทพฯ ส่วนในภูมิภาคเป็นหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ทำให้สถานศึกษาค่อนข้างสับสน โดยเฉพาะสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาทั้งระดับ ปวช. ซึ่งเป็นระดับการศึกษาพื้นฐานที่ต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเขตพื้นที่การศึกษา และระดับ ปวส./ปวท. ซึ่งเป็นระดับอุดมศึกษาและไม่ต้องการให้เขตพื้นที่การศึกษาดูแล

3) การจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่ผู้เรียนในระดับก่อนประถมศึกษาเพียง 2 ชั้นเรียน ตามมติคณะรัฐมนตรี ทำให้มีผลกระทบต่อสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษา 3 ชั้นเรียน ทั้งที่สถานศึกษาได้รับนักเรียนชั้นอนุบาล 1 ไว้ก่อนแล้ว จึงทำให้เกิดปัญหาในการบริหารจัดการของโรงเรียน

4) เงินอุดหนุนรายหัวไม่เท่าเทียมกับภาครัฐ ไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริงของโรงเรียนเอกชน ส่งผลให้โรงเรียนเอกชนบางส่วนมีรายได้ไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

5) โรงเรียนเอกชนต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ค่าสาธารณูปโภคในอัตราเดียวกับภาคธุรกิจเอกชนอื่นๆ

6) กระบวนการจ้างครูต่างชาติเพื่อมาสอนภาษา มีความยุ่งยากและล่าช้า ทำให้ขาดแคลนครูสอนภาษาต่างประเทศ

7) การรับนักเรียนของรัฐไม่มีการกำหนดนโยบายล่วงหน้า และไม่มีการกำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่ชัดเจนในทุกๆระดับ ทำให้สถานศึกษาเอกชนขาดโอกาสในการวางแผนการศึกษาอย่างเป็นระบบ

3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการระดมทรัพยากร การจัดสรรทรัพยากร และการบริหารและการใช้ทรัพยากรให้เกิดความเสมอภาค เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ โดยมีความคล่องตัว โปร่งใส และตรวจสอบได้

3.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

● เป้าหมาย

มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทั้งจากรัฐ อปท. ครอบครัวยุทธชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ

ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา

การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา ยังไม่มีการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม คณะทำงานด้านทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ในคณะกรรมการอำนวยการปฏิรูปการศึกษา ได้จัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง คือ ควรมีมาตรการในการระดมทรัพยากรด้วยวิธีการต่างๆ เช่น จากภาษีทรัพย์สิน/ภาษีมรดก ซึ่งเป็นการนำเงินระยะยาวไปใช้เพื่อการศึกษา แต่ยังไม่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

2) การระดมทรัพยากรจากผู้เรียน

จากข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา กำหนดมาตรการให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยปรับระบบกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้เป็นระบบกองทุนเงินกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (Income Contingent Loan : ICL) จึงได้มีการจัดทำข้อเสนอหลักการและแนวทางของระบบกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต : กรอ.(Income Contingent Loan

: ICL) ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแล้ว โดยจะให้เริ่มนำระบบเงินกู้ยืมดังกล่าว มาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นไป ซึ่งจะทำให้เกิดการระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนของสังคมมาใช้เพื่อการศึกษามากขึ้น โดยทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นจากผู้เรียนที่สามารถรับภาระเพิ่มขึ้นได้ จะไม่เป็นปัญหาต่อผู้เรียนหรือผู้ปกครองเพราะหากผู้เรียนหรือผู้ปกครองมีปัญหาในการจ่ายค่าธรรมเนียมการเรียนหรือยังไม่ประสงค์ที่จะจ่ายคืนทันที ก็สามารถให้รัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ก่อนได้ แล้วค่อยผ่อนใช้คืนในภายหลังเมื่อผู้เรียนเรียนจบและมีรายได้เพียงพอที่จะใช้เงินคืนให้แก่รัฐตามเกณฑ์ที่กำหนด

การดำเนินการจัดตั้งกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ./ ICL) ได้มีความก้าวหน้าในการดำเนินการคือ มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดสรรเงิน จัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาตามจำนวนนักศึกษา ขอร่างพระราชบัญญัติการเงินเพื่อการอุดมศึกษา พัฒนารูปแบบการจัดทำงบประมาณ ปี 2550 ที่เน้นการสนับสนุนงบประมาณผ่านผู้เรียน มีการออกแบบและวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการกองทุนและเตรียมระบบลงทะเบียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ มีการสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น

3) การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันต่างๆ ในภาคสังคมจัดการศึกษา

สถาบันต่างๆ ในภาคสังคมจะสามารถจัดการศึกษาได้ ต้องเป็นไปตามกฎกระทรวง ซึ่งขณะนี้ กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิของสถานประกอบการในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2547 และกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยครอบครัว พ.ศ. 2547 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2547 กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ.2548 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 8, 2548 ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน พ.ศ. .... ได้นำเสนอคณะกรรมการกถนกรองฯ คณะที่ 4 แล้วมีมติให้ปรับร่างส่วนกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น อยู่ระหว่างกร่างของ สพฐ.

นอกจากนี้ มีการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมจัดการศึกษา โดยให้ถ่ายโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ หรือจัดตั้งขึ้นใหม่ ซึ่งในขณะนี้ กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 มีการประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547

ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา กระทรวงการคลังกำลังยกร่างกฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคล

ซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ และการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน สังกัดอื่น

ในระดับอุดมศึกษามีการจัดทำข้อเสนอยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเอกชน ในการบริหารและจัดการอุดมศึกษา ตามข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูป อุดมศึกษาไทย เพื่อสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน ธุรกิจ สถานประกอบการ ชุมชน ท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

4) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจในการระดม ทรัพยากร

รัฐได้กำหนดมาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชนสนับสนุนการศึกษา โดย ได้ลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีให้กับการศึกษาแล้วดังนี้

(1) ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าและบริการทางการศึกษา เช่น การขาย หรือนำเข้าหนังสือหรือตำราเรียน การให้บริการการศึกษาของสถานศึกษาของรัฐและเอกชน การ ให้บริการที่เป็นงานทางศิลปะและวัฒนธรรมในสาขานาฏศิลป์ สาขาศูริยางคศิลป์ และคีต ศิลป์ การให้บริการวิจัย เป็นต้น

(2) ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษา เอกชน รวมทั้งเงินปันผลหรือส่วนแบ่งของกำไรที่ได้จากการประกอบกิจการ และเงินได้ของ บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลร้อยละ 50 ของรายจ่ายที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายส่งลูกจ้าง ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลนั้นเข้ารับการศึกษาหรือฝึกอบรมในสถานศึกษาหรือ สถานฝึกอบรมอาชีพที่ทางราชการจัดตั้งขึ้น

(3) ยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เช่น การลดหย่อนการศึกษามูลค่า 2,000 บาท การยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้เท่าที่ครูใหญ่หรือครูโรงเรียนเอกชนจ่ายเป็น เงินสมทบเข้ากองทุนสงเคราะห์ตามกฎหมายว่าด้วยโรงเรียนเอกชน

(4) ยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ โดยให้ยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับกิจการ กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา

(5) ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่บุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่าย เพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่สถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และสำหรับเงินได้ที่ได้รับจาก การ โอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้า หรือสำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการ สนับสนุนการศึกษา

(6) ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาของรัฐ

สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ หน่วยงานที่กฎหมายกำหนดให้มีหน้าที่และ
วัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและการวิจัยอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และสมาคมและมูลนิธิ
ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษา

(7) ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาต
จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
และให้แก่ผู้บริจาคอสังหาริมทรัพย์ให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการ โอนกรรมสิทธิ์
หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์โดยไม่มีค่าตอบแทนให้แก่สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
ตามพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546

(8) ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ได้จ่าย
ไปเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างไปฝึกอบรม หรือในการฝึกอบรมลูกจ้างของตน และภาษีเงินได้
สำหรับเงินได้ของผู้ดำเนินการฝึกที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการฝึกเตรียมเข้าทำงานเพื่อ
ประโยชน์ของกิจการของผู้ดำเนินการฝึก

5) การสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสจากเงินรายได้ของรัฐ

คณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2546 เห็นชอบให้นำ
รายได้ส่วนเกินของกองทุนเงินสลากกินแบ่งรัฐบาลบางส่วน (หลังหักค่าใช้จ่ายในการบริหาร
และจ่ายเงินรางวัล) มาให้เป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศีกษายากจนที่มีความประพฤติดี
โดยได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็กยากจนและเด็ก
ด้อยโอกาส มีรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธาน ซึ่งตั้งแต่เดือน
สิงหาคม 2546 - สิงหาคม 2547 คณะกรรมการฯ สนับสนุนให้ดำเนินงานโครงการใน
ปีงบประมาณ 2547 เป็นโครงการขนาดเล็กประมาณ 440 โครงการ และโครงการขนาดใหญ่ 6
โครงการ โดยจัดสรรให้กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 4 โครงการ และกระทรวงการพัฒนา
สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จำนวน 2 โครงการ ดังนี้

(1) โครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 423,424 คน
โดยให้ทุนงวดแรก ในภาคเรียนที่ 2/2546 จำนวน 502,839,000 บาท งวดที่ 2 ปีการศึกษา
2547 ใช้งบรวม 805,038,000 บาท

(2) โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน เพื่อศึกษาต่อในประเทศและต่างประเทศระดับ
ปริญญาตรี จำนวน 924 คน

(3) โครงการทุนสนับสนุนการศึกษาแก่นบุตร ธิดาผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและ
ราชการ จำนวน 66,560 ทุน โดยจัดสรรให้ในระดับอนุบาลและประถมศึกษา ทุนละ 6,000 บาท
ระดับมัธยมศึกษาและ ปวช. ทุนละ 10,000 บาท ปวส.และระดับอุดมศึกษา ทุนละ 20,000 บาท

(4) โครงการเสริมความรู้และสร้างรายได้ให้นักเรียนระหว่างปิดภาคฤดูร้อน จำนวน 3,000 คน จาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 10 ล้านบาท

(5) โครงการจ้างงานเด็กพิการและด้อยโอกาส จำนวน 2,580 คน

(6) โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่บุตรผู้มีรายได้น้อย จำนวน 173,440 ทุน

● ปัญหาและอุปสรรค

1) การสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสจากเงินรายได้ของรัฐ บางโครงการยังขาดความชัดเจนในเรื่องความต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนเฉพาะหน้าเป็นปี ๆ ไปเท่านั้น

2) ช่วงเวลาในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกัน มีความไม่สอดคล้องกัน เช่น กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยครอบครัวประกาศใช้แล้ว แต่กฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลโดยครอบครัวยังอยู่ระหว่างการยกร่าง

3.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา

● เป้าหมาย

ผู้เรียนได้รับสิทธิตามสิทธิที่พึงมีพึงได้ ปัจจัยพื้นฐานแวดล้อม และความแตกต่างของผู้เรียน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรให้แก่สถานศึกษาเพื่อนำไปใช้ในการสนับสนุนการจัดการศึกษาให้ได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษา

● ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 เห็นชอบเรื่องการอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตั้งแต่ ป.1 ถึง ม. 6 รวมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และเพิ่มอนุบาล 2 ปี รวมเป็น 14 ปี ซึ่งอัตราการอุดหนุนระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลายในปี 2547 จะใช้อัตราเดียวกับการอุดหนุนในปี 2546 ส่วนระดับอนุบาลอุดหนุน 600 บาท/คน/ปี และโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน จะมีการอุดหนุนเพิ่มเติม เพื่อนำไปใช้ในเรื่องการเรียนการสอน เช่น จ้างครูหมุนเวียน รถคอมพิวเตอร์

เคลื่อนที่และซ่อมแซม โรงเรียน เป็นต้น ซึ่งอัตราการอุดหนุนเป็นเงินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 อัตราการอุดหนุนเงินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชั้น / ปี	อัตราค่าใช้จ่ายรายหัว (บาท/คน/ปี)	
	สถานศึกษาของรัฐ	สถานศึกษาเอกชน
ก่อนประถมศึกษา	600	4,040
ประถมศึกษา	1,100	4,540
มัธยมศึกษาตอนต้น	1,800	6,100
มัธยมศึกษาตอนปลาย		
● สายสามัญ	2,700	7,000
● สายอาชีพ (ปวช.)		
- ช่างอุตสาหกรรม / อุตสาหกรรม	4,640	8,940
- พาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ	3,040	7,340
- คหกรรม/คหกรรมศาสตร์	3,940	-
- ศิลปกรรม/ศิลปหัตถกรรม	4,940	9,240
- เกษตรกรรม/เกษตรศาสตร์	4,140	8,440
- ประมง	4,140	8,440
- อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	3,040	7,340
- อุตสาหกรรมสิ่งทอ	4,640	8,940

อย่างไรก็ตาม กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการศึกษาวิจัยค่าใช้จ่ายต่อหัวร่วมกับหน่วยงานที่มีสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมีข้อเสนอว่า ค่าใช้จ่ายต่อหัวที่จัดสรรให้เป็นค่าใช้จ่ายที่ใกล้เคียงกับค่าใช้จ่ายต่อหัวขั้นต่ำที่สถานศึกษาขนาดกลางและขนาดใหญ่ส่วนใหญ่พอดำรงอยู่ได้ แต่ควรจัดสรรค่าใช้จ่ายต่อหัวเพิ่มขึ้น สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กในเมืองและนอกเมืองและสถานศึกษาขนาดกลางนอกเมือง ส่วนสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ และสถานศึกษาที่มีคุณภาพนั้น หากมีนโยบายไม่ให้สถานศึกษาเก็บค่าใช้จ่ายเพิ่ม อาจต้องพิจารณาจัดสรรเพิ่มเติมให้ในส่วนนี้ และในระดับ ปวช. ควรเพิ่มค่าใช้จ่ายต่อหัวตามสาขาวิชา ส่วนการอุดหนุนสถานศึกษาเอกชน การศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ และโรงเรียนกีฬา และการอุดหนุนเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนทั่วไป โรงเรียนศึกษาพิเศษและศึกษาสงเคราะห์ ควรอุดหนุนเช่นเดียวกับปีงบประมาณ 2546

● ระดับอุดมศึกษา

ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดงบประมาณเป็นกลไกในการกำกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน และมีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยได้กำหนดมาตรการไว้ 7 ข้อ นั้น สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้มอบให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศึกษาพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา (ระยะที่ 2) โดยปรับปรุงให้สอดคล้องและทันสมัยต่อการพัฒนาระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของประเทศ และเสนอแนะกลไกการจัดสรรทรัพยากรที่จะช่วยผลักดันให้สถาบันอุดมศึกษาดำเนินการในทิศทางที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการศึกษาระดับอุดมศึกษา และสร้างความยอมรับในบทบาทอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) การจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา สำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำลังยกร่างกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณ และทรัพยากรทางการศึกษา สำหรับบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ไม่มีผู้ดูแล ค้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ อย่างไรก็ตามกระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2546 แล้ว และได้จัดสรรงบประมาณ เพื่ออุดหนุน เป็นค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนพิการเพิ่มเติมเป็นพิเศษอีกด้วย

3) การจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนต่างๆ

(1) กองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย

รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาทุกปี ซึ่งจากข้อมูล ณ วันที่ 30 ธันวาคม 2547 มีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษาทั่วประเทศจำนวน 2,397,349 คน ขอกู้ยืมเงินไปแล้วเป็นเงินประมาณ 194,289 ล้านบาท โดยในปีการศึกษา 2547 มีผู้กู้จำนวน 872,629 คน แยกเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 216,705 คน ปวช. 130,460 คน ปวส. 139,852 คน อนุปริญญา 4,850 คน ปริญญาตรี 377,714 คน และระดับอื่นๆ 3,048 คน รวมเป็นเงินประมาณ 2,825 ล้านบาท

คณะทำงานเฉพาะกิจเพื่อศึกษาเรื่องกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา ได้จัดทำข้อเสนอระบบบริหารการเงินอุดมศึกษาแนวใหม่ที่อาศัยกลไกทางการเงินเป็นเครื่องมือใน

การปรับประสิทธิภาพการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยให้มีการปรับระบบการเงิน อุดมศึกษา การปรับระบบบริหาร และการปรับประสิทธิภาพของกองทุน กยศ. มาเป็นกองทุน กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 และจะใช้ในปีการศึกษา 2549 โดยมี ขณะนี้ได้จัดตั้งสำนักงาน บริหารกองทุนระบบกองทุนดำเนินการพัฒนาระบบ กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดสรรเงิน จัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาตาม จำนวนนักศึกษา

(2) กองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้จัดสรรกองทุน กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ซึ่งได้มีข้อเสนอให้มีการนำเงินทูน หนุนเวียนเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนเอกชน และเงินทูนหนุนเวียนเพื่อวิทยาการสงเคราะห์ สำหรับ โรงเรียนเอกชนที่สอนศาสนาอิสลาม รวมเข้ากับกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้ สถานศึกษาเอกชน และเสนอให้โอนเงินทูนหนุนเวียนเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน มาเป็นกองทุนกู้ยืมเพื่อพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาเอกชน โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้ตาม กำลังความสามารถ ตามสถานะทางการเงินเป็นหลัก ซึ่งขณะนี้ยังไม่มีวามเคลื่อนไหวในการ ดำเนินการตามข้อเสนอดังกล่าว แต่ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. .... ได้กำหนดให้ มีการรวมเงินทูนหนุนเวียนเพื่อพัฒนาการศึกษาโรงเรียนเอกชน และเงินทูนหนุนเวียนเพื่อ วิทยาการสงเคราะห์สำหรับโรงเรียนเอกชนที่สอนศาสนาอิสลาม ไว้ด้วยกัน ซึ่งเมื่อมีผลบังคับ ใช้ กองทุนดังกล่าวก็จะเกิดขึ้นได้ทันที

อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริม การศึกษาเอกชน ปีงบประมาณ 2546 รายงานว่า สำนักฯ จัดให้มีแหล่งเงินทุนสำหรับกู้ยืมไป ใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาเอกชน คือ เงินทูนหนุนเวียนเพื่อพัฒนา การศึกษาเอกชน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนเอกชนกู้ยืมไปใช้ในการก่อสร้างหรือ ซ่อมแซมอาคาร และซื้ออุปกรณ์การเรียนการสอน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 4 ต่อปี และ เงินทูนหนุนเวียนเพื่อวิทยาการสงเคราะห์ สำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งมี วัตถุประสงค์เพื่อให้โรงเรียนยืมไปใช้ในการก่อสร้างหรือซ่อมแซมอาคาร โดยไม่เสียดอกเบี้ย

(3) กองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน ตามมาตรา 60 (7)

สำนักงานปฏิรูปการศึกษามีข้อเสนอเมื่อปี 2544 ว่ายังไม่ควรจัดตั้งกองทุน ดังกล่าว แต่มีข้อเสนอแนะว่าเมื่อปรับโครงสร้างการบริหารและการจัดการของกระทรวง ศึกษาธิการแล้ว อาจพิจารณาให้มีการจัดตั้งกองทุนนี้ขึ้นในอนาคตเพื่อรองรับการดำเนินงาน

ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามเจตนารมณ์ โดยจัดตั้งเป็นกองทุนหมุนเวียนหรือตราเป็นพระราชบัญญัติเป็นการเฉพาะก็ได้ ซึ่งความก้าวหน้าในเรื่องนี้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จ้างที่ปรึกษาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

4) สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา

ปีงบประมาณ 2548 งบประมาณด้านการศึกษาเท่ากับ 262,938.3 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 21.9 ของงบประมาณของประเทศ งบประมาณด้านศึกษาน้อยกว่างบประมาณด้านเศรษฐกิจซึ่งมีส่วนส่วนมากที่สุด(ร้อยละ 22.8)

● ปัญหาและอุปสรรค

1) การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ยังเป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการในโรงเรียน แม้กระทรวงศึกษาจะหาแนวทางแก้ไขแล้วก็ตาม

2) ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษาซึ่งมีมาตรการที่จะให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษาอย่างเหมาะสม เป็นธรรม ตามต้นทุนที่แท้จริงนั้น สร้างความกังวลใจให้แก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนที่เพิ่มขึ้นหากมีการใช้มาตรการดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เกี่ยวข้องยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว

3.3 การบริหารและการใช้ทรัพยากร

● เป้าหมาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เรียน โดยจัดให้มีระบบการติดตาม ตรวจสอบและประเมินการใช้ทรัพยากรในอันที่จะสะท้อนให้เห็นถึงการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

● ผลการติดตามการดำเนินงาน

1) การจัดให้มีระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลค่าใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา

หน่วยงานแต่ละแห่งได้ดำเนินการ โครงการนำร่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษา โดยการอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และดำเนินงานต่อเนื่องมาโดยตลอด เช่น ในปี 2546 สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการปรับวิธีและกระบวนการจัดทำค่าของงบประมาณด้วยการจัดทำแผนกลยุทธ์ การคำนวณต้นทุนผลผลิต

การจัดทำแผนงาน/งาน/โครงการ/กิจกรรม ภายใต้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน และปรับวิธีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและค่าใช้จ่ายของนักศึกษา (ค่าใช้จ่ายรายหัว) ให้ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริง รวมทั้งปรับวิธีการกำหนดผลผลิตและตัวชี้วัดให้สอดคล้องกับภารกิจและบทบาทหน้าที่ในอนาคต

ในส่วนของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้มีการพัฒนาระบบบัญชีกองทุน โดยใช้เกณฑ์พึงรับ-พึงจ่าย ลักษณะ 3 มิติ เพื่อส่งเสริม/สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐดำเนินการพัฒนาระบบงบประมาณ พัสดุ การเงินและบัญชีกองทุน โดยสนับสนุนงบประมาณให้มหาวิทยาลัย/สถาบัน จำนวน 16 แห่ง ดำเนินการพัฒนาระบบซึ่งมหาวิทยาลัย 3 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี ได้พัฒนาโปรแกรมคอมพิวเตอร์เสร็จเรียบร้อยแล้วและสามารถออกงบการเงินได้แล้ว ขณะนี้อยู่ระหว่างพัฒนาระบบบัญชีต้นทุนต่อหน่วยผลผลิต

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ยังได้ดำเนินการวิจัยเตรียมความพร้อมในการพัฒนาระบบบัญชีกองทุนโดยเกณฑ์พึงรับ-พึงจ่าย ลักษณะ 3 มิติ ของสถาบันราชภัฏทั่วประเทศ เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบที่เหมาะสมต่อไป

2) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบ ติดตามและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา พ.ศ. ....

ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบ ติดตามและประสิทธิผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการยกร่างของสำนักตรวจราชการ และติดตามประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

● ปัญหาและอุปสรรค

ระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ยังไม่มีการนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ และร่างกฎกระทรวงก็ยังไม่มีความก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

สรุปผลการติดตามและประเมินความก้าวหน้า

จากผลการติดตามและประเมินการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ดังนี้

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
เป้าหมาย เด็กที่อยู่ในวัยเรียนทุกคน (อายุ 3 – 17 ปี) รวมทั้งเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ มีโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ	
1) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไป	- ปีการศึกษา 2547 จำนวนผู้เข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานคิดเป็นร้อยละ 87.3 ของประชากรกลุ่มอายุ 3 - 17 ปี ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.4 โดยในช่วงปีการศึกษา 2543 -2547 มีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.3 ต่อปี
(1) การศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา	- ปีการศึกษา 2547 เด็กได้รับการเตรียมความพร้อมร้อยละ 82.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี ซึ่งลดลงจากร้อยละ 87.7 ในปีการศึกษา 2546 - อัตราการเข้าเรียนมีแนวโน้มลดลงเกือบทุกปี ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 - 2547 โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ 3.4 ต่อปี
(2) การศึกษาภาคบังคับ	- อัตราส่วนผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับต่อประชากรกลุ่มอายุ (6-14 ปี) ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 98.5 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 96.5 ในปีการศึกษา 2543 โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ยร้อยละ 0.5 ต่อปี แต่ก็ยังดำเนินการได้ไม่ทั่วถึง โดยมีสาเหตุมาจากการประชาสัมพันธ์และการบังคับใช้กฎหมายการศึกษายังไม่เข้มแข็ง

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<p>- อัตราการเข้าเรียนระดับประถมศึกษาปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 102.9 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.5 และในช่วงปีการศึกษา 2543- 2547 อัตราการเข้าเรียน ลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.07 ต่อปี</p> <p>- อัตราการเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2547 เท่ากับ 89.9 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.3 และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงการศึกษา 2543 – 2547 เฉลี่ยร้อยละ 1.8 ต่อปี</p> <p>- อัตราการเรียนต่อ (ป.6/ม.1) ในปีการศึกษา 2547 คิดเป็น ร้อยละ 97.2 ซึ่งมากกว่าปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 4.7</p> <p>- อัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในสังกัด สพฐ. ในปีการศึกษา 2546 เท่ากับร้อยละ 0.51 ซึ่งลดลงจากปี 2545 ร้อยละ 0.15 ในช่วง ปีการศึกษา 2542 -2546 อัตราการออกกลางคันมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เฉลี่ยร้อยละ 0.2 ต่อปี โดยชั้นประถมปีที่ 1 มีอัตราการออก กลางคันมากที่สุด (ร้อยละ 0.7)</p> <p>- อัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น ในสังกัด สพฐ. ในปีการศึกษา 2546 เท่ากับ ร้อยละ 1.45 ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2545 ร้อยละ 0.58 ในช่วง ปีการศึกษา 2542 -2546 อัตราการออกกลางคันมี แนวโน้มลดลงเฉลี่ยร้อยละ 1.9 ต่อปี นักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 2 มีอัตราการออกกลางคันมากที่สุด (ร้อยละ 1.67)</p>
(3) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย	<p>- อัตราส่วนผู้เรียนต่อประชากรกลุ่มอายุ (15-17 ปี) ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 58.1 ซึ่งลดลงจาก ปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.9 และในช่วง ปีการศึกษา 2543- 2547 มีอัตราลดลงเฉลี่ยร้อยละ 0.1 ต่อปี</p>
	<p>- สัดส่วนผู้เรียนประเภทสามัญ:อาชีวศึกษาเท่ากับ 63:37 โดย สัดส่วนผู้เรียนประเภทอาชีวเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1</p> <p>- อัตราการเรียนต่อ (ม.3/ม.4) ในปีการศึกษา 2547 คิดเป็น ร้อยละ 81 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1</p>

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
<p>2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ</p> <p>(1) เด็กพิการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในปีการศึกษา 2547 เด็กพิการ ได้รับการบริการการศึกษาเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 9.8 - มีการขยายการดำเนินงานจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเพิ่มขึ้น เช่น จัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบเฉพาะ กำหนดนโยบาย จัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเป็นพิเศษ ออกระเบียบและประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยกองทุนการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2546 และสนับสนุนครูภักซ์ฯ ให้โรงเรียนที่จัดการศึกษาเฉพาะ เป็นต้น - โรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ โดยเฉพาะ/ เรียนร่วมกับเด็กปกติยังขาดความพร้อมในหลายด้าน
<p>(2) เด็กด้อยโอกาส</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ในปีการศึกษา 2547 เด็กด้อยโอกาสมีโอกาสดำเนินการบริการการศึกษา เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ค่อนข้างมาก คือเพิ่มขึ้นร้อยละ 46.4 - มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวเป็นพิเศษให้แก่ผู้ด้อยโอกาส - มีการจัดบริการในรูปแบบที่หลากหลายโดยประสานความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรเอกชน - มีการปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศเด็กด้อยโอกาสในพื้นที่ก้นดาร์ เสี่ยงภัย - มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาเด็กยากจน และด้อยโอกาส - มีการจัดทำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสซึ่ง คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบแล้ว - กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำฐานข้อมูลเด็กด้อยโอกาส

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการดำเนินการโครงการให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการทุนการศึกษา 1 อำเภอ 1 ทุน ให้เด็กศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ โครงการจักรยานเอื้ออาทร เป็นต้น
(3) เด็กที่มีความสามารถพิเศษ	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ - มีการดำเนินการโครงการนำร่องการเรียนรวมในโรงเรียนปกติ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 และขยายผลมาถึงปัจจุบัน โดยมีโรงเรียนเข้าร่วมโครงการ 34 โรงเรียน และมีเด็กที่มีความสามารถพิเศษในโครงการนี้จำนวน 6,439 (นับถึงปีการศึกษา 2547) - ยังไม่มีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวให้กับเด็กที่มีความสามารถพิเศษในโรงเรียนเรียนรวม - กระทรวงศึกษาธิการ ได้ยกร่างกฎกระทรวงแล้วเสร็จ 2 ฉบับ เกี่ยวกับคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาสำหรับผู้ที่มีความสามารถพิเศษ และวิธีการจัดสรรงบประมาณสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ ขณะนี้อยู่ระหว่างการปรับปรุงและแก้ไข - ยังไม่มีการสำรวจจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง และยังมีองค์ความรู้ เครื่องมือคัดกรอง และบุคลากรในการคัดกรองค่อนข้างน้อย รวมทั้งไม่มีหลักสูตรที่จัดเฉพาะให้กับเด็กกลุ่มนี้
3) การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
(1) สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
- ครอบครัว	- กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ประกาศใช้แล้ว เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2547
- สถานประกอบการ	- กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานประกอบการรูปแบบศูนย์การเรียน ประกาศใช้แล้ว เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2547

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
- องค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน	- ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กร ชุมชน องค์กรเอกชน อยู่ระหว่างการนำเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกาฯ ครั้งที่ 4
- สถาบันพระพุทธศาสนา	- กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถาบันพระพุทธศาสนา ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2548
- บุคคล องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น	- ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนาอื่น และสถาบันสังคมอื่น อยู่ระหว่างการยกร่าง
(2) สิทธิประโยชน์ในการได้รับการสนับสนุนหรือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน	- ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะทำงานของกระทรวงการคลัง
	- กฎหมายว่าด้วยการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาให้บิดา มารดาหรือผู้ปกครอง และค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุคคล ครอบครัว สถานประกอบการ และองค์กรต่างๆ อยู่ระหว่างการยกร่าง
	- การจัดสรรเงินอุดหนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร และสถาบันสังคมอื่น อยู่ระหว่างการยกร่างกฎหมาย
	- พระราชกฤษฎีกา ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของบริษัทหรือห้างร้าน ส่วนนิติบุคคลที่ใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างไปฝึกอบรม และภาษีเงินได้ของผู้ดำเนินการฝึกที่ใช้จ่ายในการรับคนเข้าทำงานเพื่อประโยชน์ของกิจการ ผู้ดำเนินการฝึก ได้ประกาศใช้แล้ว
(3) การจัดตั้งศูนย์การเรียน	- มีครอบครัวที่มาขอจัดตั้งศูนย์การเรียน 15 ครอบครัว ได้รับอนุญาตแล้ว 11 ครอบครัว
	- มีสถานประกอบการขอจัดตั้งศูนย์การเรียนตามกฎกระทรวง 1 แห่ง
	- สพท. ซึ่งเป็นผู้ส่งเสริมและรับผิดชอบทะเบียนจัดตั้งศูนย์การเรียน ยังมีความเข้าใจ ไม่ชัดเจน ไม่ทราบแนวทางการปฏิบัติ

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - ก่อนมีการประกาศใช้กฎกระทรวงมีกรอบครีวที่จัดการศึกษาให้บุตรบ้างแล้วโดยนำบุตรไปจดทะเบียนไว้ในโรงเรียนที่มีปรัชญาการศึกษาตรงกัน และจัดการเรียนการสอนเอง นอกจากนี้มีสถานประกอบการบางแห่งได้ร่วมกับ กศน. จัดการศึกษาให้กับแรงงานมาก่อนบ้างแล้ว
<p>1.2 การจัดการอุดมศึกษา</p> <p>เป้าหมาย การบริหารและการจัดการ การอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ มีเสรีภาพทางวิชาการ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคม และแนวโน้มการพัฒนาประเทศ</p>	
<p>1) การปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2547 - พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2547 - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 - ร่างพระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาที่ปรับเปลี่ยน สถานภาพเป็นสถาบันในกำกับของรัฐอยู่ระหว่างการพิจารณาในขั้นตอนต่างๆ ของกระบวนการจัดทำกฎหมาย ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร - มีการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ในจังหวัดเดียวกัน และจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัย 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัย นราธิวาสราชนครินทร์ พ.ศ. 2548 จัดตั้งเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2548 และมหาวิทยาลัยนครพนม จัดตั้ง เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2548

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - กฎกระทรวงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับ อุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญารูปแบบวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 ประกาศแล้วเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2546 - พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2546 - มีการจัดตั้งเครือข่ายบริหารการวิจัยของสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ 8 แห่ง
<p>2) โอกาสในการได้รับการบริการการอุดมศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการเรียนต่อของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในระดับอุดมศึกษาปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 78.9 ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.9 - อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา(ไม่รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ 18 – 21 ปี ปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 26.1 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.1 - อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา(รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ 18 – 24 ปี ปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 44.3 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.2 - ปีการศึกษา 2547 สถาบันที่เปิดสอนระดับ อุดมศึกษามี 948 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 จำนวน 169 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นสถานศึกษาที่เปิดสอนระดับอนุปริญญา/ปวส./เทียบเท่า - ปีการศึกษา 2547 มีวิทยาลัยชุมชน 17 แห่ง เพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาประจำท้องถิ่นและเปิดโอกาสแก่ผู้เรียนทุกเพศทุกวัย

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
<p>1.3 การจัดการอาชีวศึกษา</p> <p>เป้าหมาย การบริหารและการจัดการอาชีวศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพตามความต้องการของตลาดแรงงาน โดยความร่วมมือกับสถานประกอบการ</p>	
<p>1) การปรับระบบการอาชีวศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา - มีการนำร่องปรับระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา โดยรวมวิทยาลัยในสังกัดเป็นกลุ่ม ๆ จัดตั้งเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 28 สถาบัน - สอศ. เตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี เช่น การจัดทำหลักสูตร - สอศ. ร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (VQI) และได้ยกร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์กรมมหาชน) พ.ศ. .... ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะ กรรมการกฤษฎีกา - สอศ. จัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคีโดยมีสถานประกอบการและบริษัทเข้าร่วม ดำเนินการจัดทำหลักสูตร และเป็นแหล่งฝึกงานอาชีพ ประมาณ 6,000 แห่ง
<p>2) โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันที่จัดการอาชีวศึกษามีการจัดในหลายหน่วยงาน โดยในปีการศึกษา 2547 มีสถานศึกษาอาชีวศึกษา ทั้งหมด 972 แห่ง เป็นสถาบันของรัฐ 594 แห่ง สถาบันเอกชน 378 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปี 2546 จำนวน 51 แห่ง - สถานศึกษาอาชีวศึกษาไม่กระจายไปในชนบท ส่วนใหญ่อยู่ในเมือง ทำให้เด็กชนบทที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาไม่มีโอกาสได้เรียนเนื่องจากการเข้าไปเรียนในเมืองมีค่าใช้จ่ายสูง

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - ปีการศึกษา 2547 มีจำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษาทุกระดับรวมทั้งรวม 994,623 คน ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2546 และลดลงอย่างต่อเนื่องในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2547 แต่จากนโยบายรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาโดยไม่ต้องสอบคัดเลือก ทำให้มีผู้เข้าเรียนมากขึ้นโดยพบว่า สัดส่วนนักเรียนปวช.1 ที่เข้าใหม่: นักเรียนม.4 เข้าใหม่ 40 : 60 โดยสัดส่วนนักเรียนปวช.1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 1
<p>1.4 การจัดการศึกษาเฉพาะทาง</p> <p>เป้าหมาย กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547 ประกาศใช้แล้วเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2547 - กระทรวงต่างๆ ได้มีการจัดการศึกษามาก่อนแล้ว โดยในปีการศึกษา 2546 หน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทางมี 7 กระทรวง มีสถานศึกษาจำนวนรวม 117 แห่ง มีผู้เรียนจำนวน 40,170 คน เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 จำนวน 3,188 คน
<p>1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย</p> <p>เป้าหมาย ประชาชนมีโอกาสเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และมีโอกาสได้รับการศึกษา และเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต</p>	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเทียบเท่าของ กศน. ปีการศึกษา 2547 เท่ากับ 1,781,247 คน ลดลงจากปี 2546 ร้อยละ 11 แต่จำนวนผู้เรียนหลักสูตรระยะสั้นเท่ากับ 1800567 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2546 ร้อยละ 19.5 - เมื่อพิจารณาภาพรวมในช่วงปี 2543 – 2547 จำนวนผู้เรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในปี 2543-2545 และลดลงในช่วงปี 2546 และ 2547 สำหรับหลักสูตรระยะสั้นแนวโน้มเพิ่มขึ้นเกือบทุกปี - กศน. มีการดำเนินงานโครงการต่างๆ เช่น ส่งเสริมการรู้หนังสือ การพัฒนาทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดบริการแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต แก่ประชาชนบท และชุมชนเมือง

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<ul style="list-style-type: none"> - ร่างพระราชบัญญัติการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. .... คณะรัฐมนตรี ให้กระทรวงนำกลับไปพิจารณาใหม่
<p>1.6 การเทียบโอนผลการศึกษา</p> <p>เป้าหมาย ประชาชนมีโอกาสได้รับการศึกษาต่อเนื่องและเพิ่มพูนประสบการณ์อย่างทั่วถึงด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีการดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนรู้ในระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในสังกัดเดียวกัน แต่ยังมีปัญหาในกรณีที่โรงเรียนกำหนดวิชาเรียนแตกต่างกันในแต่ละภาคเรียนทำให้นักเรียนที่ต้องย้ายโรงเรียนมีปัญหาในการเทียบโอนรายวิชาเรียน - สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการเทียบระดับและการเทียบโอนผลการเรียนเฉพาะจากการศึกษาในระบบเท่านั้น ยกเว้นมหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมศาสตร์ที่มีการเทียบโอนจากการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย - กศน. สถาบันอุดมศึกษา สถาบันอาชีวศึกษา มีการเทียบโอนผลการเรียนเป็นรายวิชา และจากประสบการณ์การทำงาน
<p>2. การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา</p>	
<p>2.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ</p> <p>เป้าหมาย การกระจายอำนาจจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา</p> <p>1) การปรับระบบการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนกลาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับบทบาทของส่วนกลางจากการจัดการศึกษาเป็นเพียงกำหนดนโยบาย สนับสนุน และติดตามประเมินผลการจัดการศึกษา ยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่ เนื่องจากกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ยังไม่เรียบร้อย - มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา บางเรื่องในด้าน

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<p>วิชาการ งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ยกเว้น การบริหารงานบุคคล ที่ยังไม่มีกระจายอำนาจ เนื่องจากเพิ่งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2547</p> <p>- การปรับลดอัตรากำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการ เนื่องจากกรอบอัตรากำลังยังไม่ชัดเจน</p>
<p>2) การกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาไปให้เขตพื้นที่การศึกษา</p>	<p>- กฎกระทรวงว่าด้วยการกระจายอำนาจให้เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษายังอยู่ระหว่างดำเนินการ</p> <p>- หลักเกณฑ์ วิธีปฏิบัติ และระเบียบ คำสั่งต่างๆ ไม่ชัดเจน ทำให้ สพท. ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์</p> <p>- มีการกระจายอำนาจบางเรื่องไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา</p> <p>- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่ลดบทบาทการบริหารจัดการ มีการสั่งการไปที่โรงเรียนมาก</p> <p>-</p> <p>- สพท. 175 แห่ง มีบริบทที่ต่างกัน บางแห่งมีโรงเรียนที่ต้องดูแลมาก ทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วถึง โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ห่างไกล ทำให้การประสานงานและการติดต่อสื่อสารล่าช้าเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายมาก</p> <p>- อัตรากำลังในแต่ละเขตพื้นที่มีความแตกต่างกันมาก สพท. เขต 1 มีความพร้อมทั้งด้านอัตรากำลังและมีศึกษานิเทศก์ที่สามารถนิเทศก์โรงเรียนมัธยมได้ ส่วนเขตอื่นๆ ขาดอัตรากำลังและขาดศึกษานิเทศก์สำหรับโรงเรียนมัธยม ทำให้ สพท. ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์</p> <p>- มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาแล้วทุกเขต เมื่อเดือนมีนาคม 2547 แต่กรรมการเขตพื้นที่ที่ไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทกำหนด</p> <p>- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีความพร้อมพอสมควร ถึงพร้อมมากประมาณร้อยละ 83 และมีสภาพการบริหารจัดการในกลุ่ม A ร้อยละ 85</p>

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
<p>3) การกระจายอำนาจการบริหารการจัดการศึกษาไปให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารฯ แต่บางแห่งยังไม่มีความพร้อมรองรับการเป็นนิติบุคคล - มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาแล้ว แต่กรรมการสถานศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานตามบทบาทกำหนด - สถานศึกษามีอิสระและมีความคล่องในการบริหารจัดการเรื่องบริหารทั่วไปและวิชาการ ส่วนเรื่องบุคคลากร และงบประมาณไม่คล่องตัว ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการ - การออกกฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่งต่างๆ เพื่อรองรับการเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ แต่มีการออกระเบียบว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล และมอบอำนาจในเรื่องต่าง ๆ ไปแล้วหลายเรื่อง
<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับอุดมศึกษา 	<ul style="list-style-type: none"> - สถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันในกำกับรัฐแล้ว 4 แห่ง - พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 - พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ. 2547 - และ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 มีการประกาศใช้แล้ว - การจัดทำกฎหมายเพื่อปรับเปลี่ยนสถานะของสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันในกำกับรัฐ 20 ฉบับ ส่วนใหญ่อยู่ระหว่างการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร
<p>2.2 การกระจายการบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	
<p>เป้าหมาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความ ต้องการภายในท้องถิ่น</p>	

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
1) การปฏิรูปโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการจัดการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกระจายอำนาจให้ อปท. (ไม่รวม กทม. และเมืองพัทยา) โดยส่วนกลางทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน - กำหนดกรอบและอัตรากำลัง ให้ อปท. ทุกแห่งจัดตั้งสำนัก/กอง/ฝ่ายการศึกษา ทำหน้าที่คล้ายกับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในทางปฏิบัติ อปท. บางแห่งมีการจัดตั้งแล้ว แต่บางแห่งที่ไม่มีความพร้อมหรือมีบุคลากรน้อย ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้
2) การเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - อปท. มีการเตรียมความพร้อมแล้วบางส่วน เช่น จัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจเพื่อสร้างความพร้อม จัดฝึกอบรมจัดทำคู่มือจัดประชุมชี้แจง และกำหนดแนวทางการบริหารงานบุคคล และกรอบการจัดตั้งกอง/ฝ่ายการศึกษาใน อปท. - อปท. มีความพร้อมที่จะรับโอนร้อยละ 78.15 และพร้อมภายใน 1-3 ปี ร้อยละ 56.41 โดยส่วนใหญ่พร้อมรับโอนระดับก่อนประถมศึกษา
3) การถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาที่ไม่ต้องมีการประเมินความพร้อมของ อปท. แล้ว ยกเว้นห้องสมุดอำเภอ/จังหวัด - กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อม ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547 มี อปท. 338 แห่ง ยื่นขอถ่ายโอนสถานศึกษาจำนวน 1,457 โรง ใน 65 จังหวัด และมี อปท. 6 แห่ง ขอจัดตั้งสถานศึกษาใหม่อีก 7 โรง - มติคณะรัฐมนตรี 14 ธันวาคม 2547 ให้ชะลอการถ่ายโอนโรงเรียนให้ อปท. เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินยังไม่ชัดเจน และครูยังมีความกังวลต่อสถานภาพของตนเอง - มติคณะรัฐมนตรี 30 สิงหาคม 2548 ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี 14 ธันวาคม 2547 - มติคณะรัฐมนตรี 8 พฤศจิกายน 2548 ให้แก้ไขกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมฯ ทำให้การถ่ายโอนล่าช้าออกไปอีก

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
<p>4) การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปีการศึกษา 2547 มี อปท. ร้อยละ 34.6 (2720 แห่ง) ที่จัดการศึกษา (รวมศูนย์พัฒนาเด็ก) แต่หากไม่นับรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จะมี อปท. ที่จัดการศึกษาเพียงร้อยละ 1.68 (145 แห่ง) ของ อปท. ทั้งหมด หรือร้อยละ 11.78 ของจำนวนเทศบาลทั้งหมด - จำนวนนักเรียนของ อปท. มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปีการศึกษา 2547 มีร้อยละ 9.5 ของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.2 - ผลการประเมินภายนอกส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี 8 มาตรฐานจาก 14 มาตรฐาน - ศูนย์พัฒนาเด็กซึ่งได้รับโอนมา ยังจัดการศึกษาได้ไม่สมบูรณ์ อปท. บางแห่งไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณ
<p>2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน</p>	
<p>เป้าหมาย สถานศึกษาของเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างอิสระ มีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด</p>	
<p>1) การปรับระบบบริหารจัดการของสถานศึกษาเอกชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน - ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนอยู่ระหว่างดำเนินการ - ร่างกฎกระทรวงว่าด้วยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเอกชน อยู่ระหว่างการยกร่าง - กระทรวงศึกษาธิการมีประกาศกระทรวงเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการของสถานศึกษาเอกชนให้ สข. ดำเนินการตามเดิม ไปก่อน คือตามพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2525
<p>2) การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาของเอกชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประกาศใช้พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวลรัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร เพื่อยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้า

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	<p>ของสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ และ ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้งสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน สำหรับการ โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ให้สถาบัน อุดมศึกษา เอกชน นอกจากนี้ มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่ กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การยกเว้นภาษี โรงเรือน ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ - คณะรัฐมนตรีเห็นชอบข้อเสนอยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา กำหนดมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนสนับสนุนการศึกษาและลงทุนจัดการศึกษา เสนอคณะรัฐมนตรี - รัฐสนับสนุนด้านการเงิน และปรับนโยบาย กฎ ระเบียบ บางเรื่องให้เอื้อ แต่ยังมีนโยบายบางเรื่อง ที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาเอกชน - อุดหนุนการทำวิจัย เรียบเรียงตำรา การสัมมนา ทางวิชาการ และจัดให้มีแหล่งเงินทุนสำหรับกู้ยืม - รัฐไม่กำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างรัฐและเอกชนที่ชัดเจน ทำให้เอกชนมีส่วนร่วมน้อย
<p>3) การมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของ เอกชน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ปีการศึกษา 2547 เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษาขั้น พื้นฐานร้อยละ 16 ซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปีตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 ระดับอุดมศึกษาเอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ร้อยละ 20 ซึ่งลดลงจากปีที่ผ่านมา ถ้ามองภาพรวมทุกระดับการศึกษา เอกชนมีส่วนร่วมจัดการศึกษา ร้อยละ 17 แต่ยังถือว่า มีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย - จากการประเมินคุณภาพการศึกษาของกรมวิชาการ คะแนนเฉลี่ยของนักเรียน โรงเรียนเอกชนสูงกว่า โรงเรียน ของรัฐ ในทุกวิชา ทุกระดับการศึกษา - คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และประสิทธิภาพ ในการจัดการศึกษา ไม่แตกต่างจากรัฐ

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
<p>3. การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา</p> <p>3.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา</p> <p>เป้าหมาย มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนทั้งจากรัฐ อปท. ครอบครัวยุทธศาสตร์ อองค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ</p>	
<p>1) การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีเพียงข้อเสนอให้ระดมทรัพยากรจากภาษีทรัพย์สิน/ ภาษีมรดก แต่ยังไม่มีการดำเนินงานอย่างเป็นทางการ
<p>2) การระดมทรัพยากรจากผู้เรียน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำเสนอหลักการในการระดมทรัพยากรจากผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา โดยใช้ระบบกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษาที่ผูกกับรายได้ในอนาคต : กรอ. (ICL) และคณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบให้เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 - ขณะนี้ การปรับระบบ กรอ. อยู่ระหว่างการดำเนินงาน คาดว่าจะนำมาใช้ได้ทันในปีการศึกษา 2549 - ระบบ กรอ. สร้างความกังวลใจให้กับผู้ปกครองที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
<p>3) การส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันต่างๆ ในภาคสังคมจัดการศึกษา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาของครอบครัว และสถานประกอบการประกาศใช้แล้ว - กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาของสถาบันพระพุทธศาสนา องค์กรชุมชน และองค์กรเอกชน อยู่ระหว่างนำเสนอคณะกรรมการกฤษฎีกา - กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาของบุคคล องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น อยู่ระหว่างการยกร่าง - ร่างกฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาของสถาบันต่างๆ อยู่ระหว่างยกร่าง

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
4) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทรัพยากร	รัฐได้กำหนดมาตรการภาษีเพื่อจูงใจให้ภาคเอกชน สนับสนุนการศึกษา โดยลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีให้กับ การศึกษาในหลายด้าน เช่น ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มให้สินค้าและบริการทางการศึกษา ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะสำหรับกิจการกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา และยกเว้นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือ ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่สนับสนุนการศึกษา เป็นต้น
5) การสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาส จากเงินรายได้ของรัฐ	- รัฐได้นำเงินจากกองทุนเงินสลากกินแบ่งรัฐบาลมาจัดเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนยากจน เด็กด้อยโอกาส บุตรผู้มีรายได้น้อย ในหลายโครงการ เช่น โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนที่ส่งให้เด็กได้เรียนในระดับปริญญาในประเทศที่ต้องการ
6) การบริหารจัดการและหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา	- ยังไม่มีระเบียบหลักเกณฑ์การปฏิบัติที่ชัดเจนในการบริหารจัดการและหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินเพื่อนำมาใช้ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
<p>3.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา</p> <p>เป้าหมาย รัฐจัดสรรงบประมาณให้การศึกษาในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ</p>	
1) การจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายหัว	
<ul style="list-style-type: none"> ● ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 	- มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 7 เมษายน 2547 จัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ ป.1-ม.6 และเพิ่มอนุบาล 2 ปี เป็น 14 ปี

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	- โรงเรียนขนาดเล็ก ได้รับการจัดสรรค่าใช้จ่าย ไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการ
● ระดับอุดมศึกษา	- มีข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการเงินเพื่อการ อุดมศึกษาให้จัดงบประมาณลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนากระบวนการจัดสรรงบประมาณ
2) การจัดสรรงบประมาณและทรัพยากร ทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ	
● ผู้พิการ	- ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยกองทุนการศึกษา สำหรับคนพิการแล้ว และมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อ เด็กพิการเป็นพิเศษทั้งในสถานศึกษาของรัฐและเอกชน
● ผู้ด้อยโอกาส	- มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส ส่วนหนึ่งแล้ว
● ผู้มีความสามารถพิเศษ	- การจัดสรรงบประมาณสำหรับผู้เรียนที่มีความสามารถ พิเศษยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจน
3) การจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อ กองทุนต่างๆ	
● กองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มา จากครอบครัวที่มีรายได้น้อย	- มีกองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) ให้บริการสำหรับ มีรายได้น้อยแล้วส่วนหนึ่ง - คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบในหลักการของ กรอ. (ICL) และให้เริ่มใช้ในปีการศึกษา 2549
● กองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถาน ศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้	- ได้มีข้อเสนอให้รวมเงินทุนหมุนเวียนเพื่อพัฒนา การศึกษาโรงเรียนเอกชน และเงินทุนหมุนเวียนเพื่อ วิทยากรสงเคราะห์สำหรับโรงเรียนเอกชนที่สอนศาสนา อิสลาม เพื่อเป็นกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษา เอกชน แต่ขณะนี้ยังไม่มีการดำเนินงาน

ประเด็นการประเมินและเป้าหมาย	ผลการติดตามการดำเนินงาน
	- ขณะนี้สถานศึกษาเอกชนสามารถกู้ยืมเงินจากเงินทุนทั้งสองดังกล่าวที่มีอยู่เดิม ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจการของสถานศึกษาได้
<ul style="list-style-type: none"> ● การจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน 	- ขณะนี้อยู่ระหว่างการพัฒนาองค์ความรู้ ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม
4) สัดส่วนงบประมาณด้านการศึกษา	ปีงบประมาณ 2548 งบประมาณด้านการศึกษาคิดเป็นร้อยละ 21.9 ของงบประมาณของประเทศ น้อยกว่างบประมาณด้านเศรษฐกิจซึ่งมากที่สุด(ร้อยละ22.8)
3.3 การบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา	
เป้าหมาย มีระบบการบริหารและการใช้ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล	
1) การจัดให้มีระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดการศึกษา	- หน่วยงานส่วนใหญ่อยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร และดำเนินงานโครงการนำร่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน รวมทั้งวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาระบบ
2) กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา พ.ศ.	- อยู่ระหว่างกรร่างโดยกระทรวงศึกษาธิการ

บทที่ 4

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีงบประมาณ 2548 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบ 6 ปีของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ครอบคลุมประเด็นการปฏิรูปการศึกษาในเรื่อง สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบบการศึกษา ระบบบริหารและการจัดการศึกษา และทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามสาระบัญญัติในหมวด 2 หมวด 3 หมวด 5 และหมวด 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ผลการติดตามและประเมินมีข้อสรุปการอภิปรายผล รวมทั้งข้อเสนอแนะดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผล

1.1 การปฏิรูประบบการศึกษา

1.1.1 การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไป (3-17 ปี) ในปีการศึกษา 2547 อัตราส่วนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อประชากรวัย 3-17 ปี เท่ากับร้อยละ 87.3 ซึ่งลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 1.4 และในช่วง ปี 2543-2547 โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ 0.5 ต่อปีโดยในแต่ละระดับเป็นดังนี้

เด็กระดับก่อนประถมศึกษาได้รับการเตรียมความพร้อม คิดเป็นร้อยละ 82.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 3-5 ปี สำหรับการศึกษาก่อนบังคับมีผู้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 98.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-14 ปี โดยในระดับประถมศึกษาที่มีผู้เข้ารับบริการคิดเป็นร้อยละ 102.9 ของประชากรกลุ่มอายุ 6-11 ปี ขณะที่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีผู้เข้ารับบริการคิดเป็นร้อยละ 89.9 ของประชากรกลุ่มอายุ 12-14 ปี ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีผู้เข้าเรียนคิดเป็นร้อยละ 58.1 ของประชากร กลุ่มอายุ 15-17 ปี และมีสัดส่วนของนักเรียนสายสามัญต่อสายอาชีพ เท่ากับ 62 : 38

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กที่อยู่ในวัยเรียนทั่วไปจะดำเนินการได้มาก แต่เมื่อพิจารณาปริมาณการเข้ารับการศึกษาของนักเรียนในแต่ละระดับ ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา พบว่าแนวโน้มของการเข้ารับการเตรียมความพร้อมของเด็กอายุ 3-5 ปี มีแนวโน้ม

ลดลงเล็กน้อยคิดเป็นร้อยละ 3.4 ต่อปี จากร้อยละ 95.9 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 82.53 ในปีการศึกษา 2547 ทั้งนี้ สาเหตุส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำตั้งแต่ปี 2542 อาจทำให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนน้อยลงอย่างไรก็ดี ในปีการศึกษา 2547 รัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวให้แก่นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา (อนุบาล 2 ปี) คนละ 600 บาท/ปี ซึ่งเป็นที่คาดว่าจะมีเด็กเข้าเรียนในระดับนี้เพิ่มขึ้นในปีการศึกษาต่อไป

สำหรับการจัดการศึกษาภาคบังคับนั้น มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2547 เฉลี่ยร้อยละ 0.4 ต่อปี จากร้อยละ 96.5 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 98.5 ของประชากรกลุ่มอายุ 6 – 14 ปี ในปีการศึกษา 2547 แต่ก็ยังไม่สามารถเข้าเรียนได้ครบทุกคน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องมาจากยังไม่มี การนำบทลงโทษทางกฎหมาย มาการบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง จริงจัง ทำให้ผู้ปกครองละเลยไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทำให้มีเด็กออกจากระบบ ระหว่างการศึกษาภาคบังคับมาก โดยเฉพาะผู้เรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2546 เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2547 เพียงร้อยละ 92.5 และเมื่อพิจารณา อัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2542-2546) พบว่าอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับประถมศึกษาในภาพรวมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนอัตราการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาพรวมมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสาเหตุของการออกกลางคันพบว่าส่วนหนึ่งเนื่องจาก 1) เด็กย้ายตามครอบครัวไปประกอบอาชีพที่อื่นไม่มีการติดตามว่าเด็กได้ไปเรียนหรือไม่ เด็กส่วนหนึ่งจึงหายออกจากระบบโรงเรียน 2) ครอบครัวแตกแยก เด็กขาดคนดูแล ทำให้ เด็กมีปัญหาเรื่องยาเสพติด เรื่องชู้สาว จึงต้องออกจากระบบโรงเรียน

ส่วนอัตราการเข้าเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอายุ 15 – 17 ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับร้อยละ 58.1 ซึ่งลดลงจากร้อยละ 60 ในปี 2546 โดย เมื่อพิจารณาในช่วง 5 ปี (2543-2547) พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 57.7 ในปีการศึกษา 2543 เป็นร้อยละ 61.6 ในปีการศึกษา 2545 แต่กลับมีแนวโน้มลดลงในปีการศึกษา 2546 และ 2547 นอกจากนี้ อัตราการเรียนต่อ (ม.3/ม.4 และม.3/ปวช.1) ในปีการศึกษา 2547 เท่ากับ 79.6 ซึ่งก็ลดลงจากปีการศึกษา 2546 เช่นเดียวกัน แม้ว่ารัฐจะให้เงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัวแล้วก็ตาม อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2547 กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเปิดโอกาสให้รับเด็กที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาทุกคนเข้าเรียนโดยไม่มีการสอบคัดเลือก จึงทำให้ปีการศึกษา 2547 มีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สมัครเข้าเรียนในระดับอาชีวศึกษาเพิ่มมากขึ้น โดยสัดส่วนนักเรียนประเภทสามัญ : อาชีวศึกษา เท่ากับ 63 : 37 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ซึ่ง เท่ากับ 64 : 36 โดยพบว่า

สาเหตุที่เด็กเข้าเรียนต่อสายอาชีวศึกษาน้อยกว่าสายสามัญส่วนหนึ่งเนื่องมาจาก 1) ค่าของศึกษาอาชีวศึกษาที่ปรากฏในสื่อต่างๆ ทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติในทางลบกับสถาบันอาชีวศึกษา 2) การเรียนอาชีวศึกษามีค่าใช้จ่ายสูง รวมทั้งค่านิยมผู้ปกครองที่มีความเชื่อว่าเด็กสายสามัญจะได้เรียนต่อระดับอุดมศึกษา และหางานทำได้ และมีรายได้สูงกว่า จึงไม่ต้องการให้บุตรหลานไปเรียนอาชีวศึกษา 3) สถาบันอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่อยู่ในเมือง เด็กในชนบทที่อยู่ห่างไกลเมืองที่ต้องการเรียนอาชีวศึกษาไม่สามารถเข้าไปเรียนในเมืองได้เพราะมีค่าใช้จ่ายสูง จึงทำให้ต้องเลือกเรียนสายสามัญที่อยู่ใกล้บ้าน

โอกาสในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ พบว่า ในปีการศึกษา 2547 การจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเด็กพิการสามารถขยายบริการได้เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ประมาณร้อยละ 10.8 และรัฐได้กำหนดนโยบายและดำเนินการด้านกฎหมาย กฎกระทรวง และกฎระเบียบต่างๆ ที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ แต่มีปัญหาในเรื่องสถานศึกษาที่ให้เด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ หลายโรงเรียนไม่สามารถทำได้เนื่องจากขาดบุคลากรที่มีทักษะในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ส่วนกลุ่มเด็กด้อยโอกาสมีโอกาสเข้ารับบริการการศึกษาทั้งในรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ และเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ เพิ่มขึ้นจากปี 2546 ถึงร้อยละ 46 แต่ก็ยังไม่ทั่วถึงและเป็นธรรมแม้ว่ารัฐจะมีนโยบายให้ความสำคัญกับเด็กด้อยโอกาสมากขึ้น โดยมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาและการพัฒนาอย่างทั่วถึงเป็นพิเศษในรูปแบบต่างๆ เช่น โครงการจักรยานยืมเรียน และโครงการให้ทุนต่างๆ เป็นต้น

ขณะที่กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษนั้น ถึงแม้ว่ารัฐมีนโยบายให้ความสำคัญและส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้มากกว่าที่ผ่านมาและมีการดำเนินการหลายประการในการรับรองสิทธิทางการศึกษาสำหรับเด็กกลุ่มนี้ แต่ในด้านปริมาณพบว่าเด็กกลุ่มนี้ยังได้รับการพัฒนาในจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากยังขาดระบบการคัดกรอง การพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษ ขาดองค์ความรู้ และขาดบุคลากรที่มีความรู้ในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ได้มีโครงการนำร่องจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 และได้มีการขยายผลมาถึงปัจจุบัน ซึ่งตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปีการศึกษา 2547 มีโรงเรียนเข้าร่วมดำเนินการ 34 โรงเรียน มีเด็กที่มีความสามารถพิเศษซึ่งได้รับการคัดกรองและได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพเข้าโครงการ 6,439 คน นอกจากนี้รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของเด็กที่มีความสามารถพิเศษโดยมีการ

จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษแห่งชาติ (สมพช.) National Center for the Gifted and Talented (NGT) ซึ่งเป็นองค์การมหาชนภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อดูแลเกี่ยวกับการจัดเตรียมระบบการศึกษา และการเรียนรู้ที่เหมาะสมตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยทำงาน ซึ่งหากการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ มีการประสานเชื่อมโยงกัน ก็จะทำให้สามารถคัดกรองเด็กที่มีความสามารถพิเศษเพื่อนำมาพัฒนาให้เต็มศักยภาพได้มากขึ้น จะได้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรต่างๆ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัว สถานประกอบการ และสถาบันพระพุทธศาสนา ไปแล้ว ส่วนร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชน พ.ศ. .... และร่างกฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุคคล องค์กรวิชาชีพ และสถาบันสังคมอื่น พ.ศ. .... รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่บุคคล องค์กร และสถาบันทางสังคมต่างๆ จะได้รับจากการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานยังอยู่ระหว่างดำเนินการ

ถึงแม้ว่ากฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการจะมีการประกาศใช้แล้ว และมีการจัดทำแนวทางการดำเนินงานเสร็จแล้ว แต่ขณะนี้ก็มีครอบครัวที่ขอจัดตั้งศูนย์การเรียนตามกฎกระทรวงและได้รับการจดทะเบียนแล้วเพียง 11 ครอบครัว ส่วนสถานประกอบการมีการจัดตั้งเพียง 1 แห่งเท่านั้น สาเหตุที่การขอจัดตั้งศูนย์การเรียนมีน้อย อาจจะเนื่องมาจากเป็นเรื่องใหม่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายังมีความเข้าใจไม่ชัดเจนมากนัก การขอจดทะเบียนมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่ผู้จัดการศึกษาจะได้รับก็ยังไม่ชัดเจน

1.1.2 การจัดการอุดมศึกษา

การปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา มีการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปรับระบบของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งดำเนินการไปได้ค่อนข้างมาก เนื่องจากขณะนี้มีการประกาศใช้กฎหมายแล้ว 6 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติสถาบัน อุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงว่าด้วยวิทยาลัยชุมชน พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาในรูปแบบวิทยาลัย

ชุมชน พ.ศ. 2546 และยังมีกฎหมายสถาบันอุดมศึกษาอีกประมาณ 2 ฉบับ อยู่ระหว่างการดำเนินการ

นอกจากนี้ มีการจัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐขึ้นใหม่ 2 แห่ง โดยใช้หลักการหลอมรวมสถาบันอุดมศึกษาที่มีอยู่แล้ว เพื่อใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในจังหวัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการประหยัดงบประมาณในการลงทุนก่อสร้างอาคารเรียนและระบบสาธารณูปโภค โดยพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พ.ศ. 2548 ได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2548 ในขณะที่พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ. 2548 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2548

ในปีการศึกษา 2547 วิทยาลัยชุมชน (เพื่อให้เป็นสถาบันอุดมศึกษาประจำท้องถิ่น) ที่จัดตั้งแล้วมีจำนวน 17 แห่งและจะขยายเพิ่มขึ้นปีละ 5 แห่ง ตามความต้องการและความจำเป็น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนยังมีปัญหาในบางด้านและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการจัดตั้งสถาบัน

โอกาสในการได้รับบริการการอุดมศึกษา ในปีการศึกษา 2547 ผู้เรียนมีโอกาสได้รับบริการการอุดมศึกษาเพิ่มมากขึ้น มีสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการสอนตั้งแต่ระดับอนุปริญญาขึ้นไปกระจายอยู่ทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 948 แห่ง เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 จำนวน 157 แห่ง โดยส่วนใหญ่เป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่เปิดสอนระดับ ปวส.

ปีการศึกษา 2547 อัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (ไม่รวมระดับสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรกลุ่มอายุ 18 – 21 ปี เท่ากับ 44.3 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.2 ในช่วงปีการศึกษา 2543-2547 มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยร้อยละ 1.7 ต่อปี สำหรับอัตราส่วนนักศึกษาระดับอุดมศึกษา (รวมสูงกว่าปริญญาตรี) ต่อประชากรวัย 18- 24 ปี เท่ากับ 26.1 เพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 0.1 และในช่วงปีการศึกษา 2543-2547 มีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี เฉลี่ยร้อยละ 0.9 ต่อปี

ถ้าพิจารณาจากจำนวนนักเรียนในแต่ละระดับพบว่า จำนวนนักศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ลดลงทุกปี โดยลดจาก 472,775 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 387,830 คน ในปีการศึกษา 2547 โดยเฉลี่ยลดลงร้อยละ 4.8 ต่อปี ระดับปริญญาตรี จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 1,205,193 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 1,396,242 คน ในปีการศึกษา 2546 และลดลงเป็น 1,357,590 ในปี การศึกษา 2547 โดยในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 เพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 5.1 ต่อปี และในปีการศึกษา 2547ลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 2.8

เมื่อพิจารณารวมในช่วงปีการศึกษา 2543-2547 จำนวนนักศึกษาเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 ต่อปี ในระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2543 – 2545 แต่ลดลงในปีการศึกษา 2546 และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในปี การศึกษา 2547 ในระดับปริญญาโท จำนวนนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มจาก 97,336 คน ในปีการศึกษา 2543 เป็น 134,389 คน ในปีการศึกษา 2547 โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 8.7 ต่อปี ในระดับปริญญาเอกมีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นทุกปี ในช่วงปีการศึกษา 2543 – 2546 โดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 39.7 ต่อปี ในปีการศึกษา 2547 มีนักศึกษาลดลงจากปีการศึกษา 2546 ร้อยละ 5.2

หากพิจารณาจำนวนนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษาที่สังกัดรัฐ และเอกชนของปีการศึกษา 2547 พบว่า สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีจำนวนนักศึกษามากกว่า สถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกินกว่า 4 เท่า

1.1.3 การจัดการอาชีวศึกษา

การปรับระบบการอาชีวศึกษา มีการร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา และมีการนำร่องปรับระบบการบริหารจัดการอาชีวศึกษา ใหม่ โดยรวมวิทยาลัยในสังกัดเป็นกลุ่มๆ จัดตั้งเป็นสถาบันการอาชีวศึกษา จำนวน 28 สถาบัน เพื่อให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถาบัน และมีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ได้จัดเตรียมทำหลักสูตรระดับปริญญาตรี เพื่อให้ใช้ได้ทันทีหากร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. .... ประกาศใช้ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนรูปแบบทวิภาคีโดยมีสถานประกอบการและบริษัทเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และเป็นแหล่งฝึกงานอาชีพ นอกจากนี้ ได้ดำเนินการจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (VQI) โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และยกร่างพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ (องค์กรมหาชน) พ.ศ. .... ขณะนี้อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งนับได้ว่าดำเนินการไปได้ค่อนข้างมาก

โอกาสในการได้รับบริการการอาชีวศึกษา สถาบันที่จัดการอาชีวศึกษามีหลายหน่วยงาน โดยในปีการศึกษา 2547 มีสถาบันรวมทั้งหมด 921 แห่ง เป็นสถาบันของรัฐ 570 แห่ง สถาบันเอกชน 351 แห่ง และมีจำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษารวมทั้งสิ้น 994,623 คน อย่างไรก็ตาม ในช่วงปีการศึกษา 2543-2546 จำนวนนักศึกษาอาชีวศึกษาลดลงทุกปี เฉลี่ยลดลงร้อยละ 2.6 ต่อปี ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้มีนโยบายรับนักศึกษาที่ต้องการเรียนสาขาใดต้องได้เรียน โดยไม่ต้องสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ทำให้จำนวนนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่เข้าใหม่ปีการศึกษา 2547 มีสัดส่วนนักเรียนประเภทอาชีวศึกษาร้อยละ 40 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2546

ร้อยละ 1 อย่างไรก็ตาม การดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงคุณภาพการศึกษาด้วย เพื่อไม่ให้มีการออกกลางคันซึ่งทำให้เกิดการสูญเปล่าของการลงทุนทางการศึกษา

1.1.4 การจัดการศึกษาเฉพาะทาง

การดำเนินการด้านกฎหมายมีความก้าวหน้ามาก เนื่องจากขณะนี้มีการประกาศใช้ กฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์การจัดการศึกษาเฉพาะทาง พ.ศ. 2547 แล้ว แต่ยังคงต้องมีการพัฒนา ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการในการเทียบวุฒิทางการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ต่อไป ในปีการศึกษา 2546 มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาเฉพาะทางจำนวนทั้งสิ้น 7 หน่วยงาน คือ กระทรวง กลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และอีก 2 หน่วยงานคือ สภากาชาดไทย และกรุงเทพมหานคร (สำนักงานแพทย์ กรุงเทพมหานคร) โดย ในปีการศึกษา 2546 มีสถานศึกษาจำนวน 117 แห่ง เปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ถึงระดับอุดมศึกษา มีผู้เรียนจำนวน 40,170 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2545 จำนวน 3,188 คน

1.1.5 การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

หน่วยงานที่จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยมีหลายหน่วยงาน ทั้งของรัฐ เอกชน และชุมชน รวมทั้งสถาบันการศึกษาระดับต่างๆ โดยมีสำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) เป็นหน่วยงานหลัก โดยได้มีการยกร่างพระราชบัญญัติการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. .... ซึ่งคณะรัฐมนตรีให้กระทรวงศึกษาธิการนำกลับไปพิจารณาใหม่และได้ เปลี่ยนชื่อเป็นพระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะเน้นให้สำนักบริหารงาน การศึกษานอกโรงเรียนลดบทบาทในการจัดการศึกษา แต่เพิ่มบทบาทในการส่งเสริมและ สนับสนุนให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดและส่งเสริมการจัดเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ ได้มีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้แก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ได้รับ ข่าวสารข้อมูลและเกิดการเรียนรู้ตามธรรมชาติในวิถีการดำรงชีวิต โดยมีแหล่งเรียนรู้ประเภท ต่าง ๆ กระจายอยู่ทั่วประเทศ เช่น ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนและ ศูนย์การเรียนรู้ที่อยู่ในสถานศึกษา สถานที่ราชการทั่วไป ที่ทำการเอกชน ชุมชน ศาสนสถาน รวมทั้งทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ กศน. ได้จัดการศึกษาต่อเนื่อง (ระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน) โดยในปีงบประมาณ 2547 มีนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและ

เทียบเท่า จำนวน 1,781,247 คน ซึ่งลดลงจากปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 11 และหลักสูตรระยะสั้น จำนวน 1,800,567 คน ซึ่งมากกว่าปีงบประมาณ 2546 ร้อยละ 19.6

สาเหตุการลดลงของนักศึกษา กศน.หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ทำให้เด็กที่มีอายุน้อยกว่า 16 ปี ไม่สามารถเข้าเรียนได้ ยกเว้นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจะอนุญาตให้เรียนได้ จึงทำให้เด็กในระบบบางกลุ่มซึ่งเคยไปเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของ กศน. ซึ่งมีเวลาเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นของเด็กไม่สามารถทำได้ สำหรับการเพิ่มของนักศึกษาหลักสูตรฝึกอบรมอาชีพระยะสั้น อาจมีผลมาจากในปัจจุบันการหางานทำยากขึ้น ประชาชนจึงต้องหันไปประกอบอาชีพอิสระ ความต้องการฝึกวิชาชีพระยะสั้นเพื่อเป็นพื้นฐานนำไปประกอบอาชีพที่เสียค่าใช้จ่ายไม่มากจึงมีมากขึ้น

1.1.6 การเทียบโอนผลการศึกษา

สำหรับการดำเนินงานเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการศึกษาเพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้มีประกาศเกี่ยวกับการประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และการเทียบโอนผล การเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาแล้ว และประกาศกฎระเบียบว่าด้วยการประเมินผลการเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ซึ่งมีระเบียบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ผนวก อยู่ด้วย นอกจากนี้ ได้มีประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเพื่อให้มีการปฏิบัติในการเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาส่วนใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชน ได้มีการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนมาบ้างแล้ว แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการเทียบโอนผลการเรียนรายวิชาระหว่างสถานศึกษาเท่านั้น ยกเว้นสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นมหาวิทยาลัยเปิด คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และสำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติเทียบโอนที่เอื้อต่อการศึกษตลอดชีวิต

1.2 การปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษา

1.2.1 การบริหารและการจัดการศึกษาของรัฐ

ภายหลังการปรับเปลี่ยน โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรทั้ง 6 แห่ง ได้เริ่มดำเนินการตามภารกิจของตนเอง โดยปรับบทบาทจากการจัดการศึกษา

ทุกระดับและทุกประเภท เป็นเพียงกำหนดนโยบาย สนับสนุนและประเมินผลการจัดการศึกษา โดยกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยตรง ซึ่งขณะนี้มีการกระจายอำนาจไปแล้วบางส่วน เนื่องจากกฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง บางเรื่องยังไม่มีมีการประกาศใช้ ส่วนการประสานงานและการเชื่อมโยงระหว่างสำนักงาน ยังดำเนินการได้น้อย โดยมีความพยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขให้มีความเชื่อมโยงมากขึ้น

นอกจากนี้ มีการสรรหาและแต่งตั้งองค์กรหลักที่เป็นคณะบุคคลในรูปสภาหรือ คณะกรรมการ ครบแล้วทั้ง 4 องค์กรหลัก คือ สภาการศึกษา คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการการอุดมศึกษา และคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

อย่างไรก็ดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) 175 เขต เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นใหม่ โดยการยุบเลิกหน่วยงานราชการที่มีอยู่เดิม และรวมกันจัดตั้งเป็น สพท. ในแต่ละจังหวัด จะมี สพท. ตั้งแต่ 1 ถึง 7 แห่ง ซึ่งมีความพร้อมแตกต่างกัน โดย สพท. ที่มีเพียงแห่งเดียวในจังหวัด และ สพท. เขต 1 จะมีความพร้อมมากกว่า สพท. เขตอื่นๆ ในด้านจำนวนบุคลากร สพท. เขต 1 ส่วนใหญ่มีบุคลากรเกินกรอบอัตราที่กำหนด ส่วนเขตอื่นๆ มีบุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการขาดแคลนศึกษานิเทศก์ที่สามารถนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ ทำให้ สพท. ดำเนินงานตามภารกิจได้ไม่สมบูรณ์ มีการสั่งการจากส่วนกลางมาก ซึ่งขัดกับหลักการกระจายอำนาจและการสั่งการส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือด่วนที่สุด ทำให้ภาระงานของ สพท. ในขณะนี้มีสภาพเปรียบเสมือนพนักงานธุรการของ สพฐ. ซึ่งเป็นเพียงผู้ส่งผ่านหนังสือสั่งการจาก สพฐ. ไปให้สถานศึกษาไม่มีโอกาสบริหารจัดการเอง ส่วนคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษาก็ยังไม่บทบาทตามที่กำหนดในกฎหมาย มีการประชุมคณะกรรมการน้อยมาก และ บางเขตพื้นที่การศึกษา ประธานกรรมการเขตพื้นที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาของผู้อำนวยการเขตพื้นที่ การศึกษาซึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการ ทำให้จึงเกิดปัญหาในการทำงาน

ส่วนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีฐานะเป็นนิติบุคคล และมีคณะกรรมการ สถานศึกษากำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ซึ่งมีการสรรหาและแต่งตั้งแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศกฎ ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ บางเรื่อง เพื่อรองรับการเป็นนิติบุคคล ของสถานศึกษา ในระหว่างที่รอการประกาศใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่า กฎหมายจะเปิดโอกาสให้สถานศึกษามีความคล่องตัวมากกว่าเดิม แต่ก็มีปัญหาอุปสรรคในด้าน ความพร้อมของสถานศึกษาเอง โดยเฉพาะสถานศึกษาขนาดเล็ก สำหรับกรรมการสถานศึกษา

ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์ตามที่กฎหมายกำหนด มีการประชุมซึ่งสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดน้อยมาก สำหรับการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามีความคล่องตัวและมีอำนาจในการบริหารด้านวิชาการ และบริหารทั่วไป ส่วนด้านบริหารบุคคลและ บริหารงบประมาณ ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาได้มีการดำเนินงานเพื่อจัดทำกฎหมายปรับเปลี่ยนสถานภาพ โดยบางแห่งปรับเป็นนิติบุคคล บางแห่งปรับเป็นสถาบันในกำกับของรัฐ

พระราชบัญญัติของสถาบันอุดมศึกษาที่ประกาศใช้แล้วคือ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน พ.ศ.2547 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติสถาบันการพลศึกษา พ.ศ.2548

นอกจากนี้ยังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ พ.ศ.2548 พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยนครพนม พ.ศ.2548 ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่จัดตั้งใหม่ โดยการหลอมรวมสถาบันการศึกษาในพื้นที่เพื่อการใช้ทรัพยากรร่วมกัน

การปรับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ดังกล่าวดำเนินการมาได้ประมาณ 2 ปี การปฏิบัติงานตามภารกิจ การบริหารบุคคลากร การประสานเชื่อมโยงระหว่างองค์กร การกระจายอำนาจ และการยกร่างกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ยังดำเนินการได้ไม่เต็มที่

1.2.2 การบริหารและการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้มีการปรับ โครงสร้างองค์กรทั้งในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคเพื่อรองรับการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการ และกำหนดให้มี สำนัก/กอง/ฝ่ายการศึกษาใน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ทุกแห่ง ซึ่งในทางปฏิบัติ อปท. บางแห่งก็มีสำนัก/กอง/ฝ่ายการศึกษาแล้ว แต่บางแห่งที่ไม่มีความพร้อมหรือมีบุคลากรน้อย ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้ อย่างไรก็ตาม กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ร่วมกับ กระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินการเพื่อเตรียมความพร้อมของ อปท. ไปบ้างแล้ว ทั้งในเรื่องการปรับ โครงสร้าง การจัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจ จัดทำคู่มือและจัดอบรมในเรื่องต่างๆ

ในปีการศึกษา 2547 มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ร้อยละ 34.6 (2,720 แห่ง) มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่หากไม่นับรวมการจัดการศึกษาในศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งรับการถ่ายโอนไปจากกรมพัฒนาชุมชนและกรมการศาสนา จะมี อปท. ที่จัดการศึกษาเพียง

ร้อยละ 1.8 (145 แห่ง) ของ อปท. ทั้งหมดหรือร้อยละ 11.8 ของจำนวนเทศบาลทั้งหมด โดย อปท. ดำเนินการในเรื่องศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนรวม 16,020 ศูนย์ และมีสถานศึกษาจำนวนรวม 947 แห่ง ส่วนใหญ่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวนนักเรียน ของอปท.มีจำนวน 1,380,493 คน คิดเป็นร้อยละ 9.5 ของจำนวนนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ อย่างไรก็ตาม ทั่วประเทศ อปท. ที่มีความพร้อมก็จะสามารถรับการถ่ายโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการหรือจัดตั้งขึ้นใหม่ได้มากขึ้น เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ อปท. มีการประกาศใช้แล้ว เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2547

ทั้งนี้ได้มี อปท. 338 แห่ง ยื่นขอรับโอนโรงเรียนจำนวน 1,457 โรง ใน 65 จังหวัด อปท. 6 แห่ง ขอจัดตั้งโรงเรียนใหม่อีก 7 โรง แต่เนื่องจากหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินยังไม่ชัดเจน และครูยังมีความกังวลต่อสถานภาพของตนเอง คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้ชะลอการถ่ายโอนไว้ก่อน หลังจากนั้น มีการนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง ซึ่งหลังสุดเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2548 คณะรัฐมนตรีมีมติให้แก้ไขกฎกระทรวง ขณะนี้อยู่ระหว่างการแก้ไขกฎกระทรวงซึ่งมีผลทำให้การถ่ายโอนล่าช้าออกไปอีก

อย่างไรก็ตาม อปท. ได้รับการถ่ายโอนภารกิจที่ไม่ต้องมีการประเมินความพร้อมไปแล้ว ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา กิจกรรมการจัดการศึกษาก่อนประถมศึกษา (วัสดุการศึกษา) อาหารเสริม (นม) โครงการอาหารกลางวัน ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนตำบล แต่ก็มี อปท.บางแห่งที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา

1.2.3 การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชน

ผลการดำเนินการ มีการประกาศใช้ พระราชบัญญัติสถาบันอุดมศึกษาเอกชน พ.ศ. 2546 สำหรับร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. .... อยู่ระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แต่กฎกระทรวงว่าด้วยคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาเอกชน พ.ศ. .... ยังอยู่ระหว่างดำเนินการยกร่าง ส่วนมาตรการจูงใจโดยการลดหย่อนภาษี ในปี 2547 กระทรวงการคลังได้ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของสถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ ยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน และยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาตจัดตั้ง

สถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการ โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน ในปี 2548 กระทรวงการคลังได้ยกเว้นภาษีเงินได้ ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่ผู้รับใบอนุญาต จัดตั้งสถาบันอุดมศึกษาเอกชนสำหรับการ โอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชน นอกจากนี้ มีการยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลให้แก่กิจการด้านการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน และ กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาเอกชน ส่วนการ ยกเว้นภาษี โรงเรือนสำหรับสถานศึกษาเอกชน และคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ วันที่ 19 เมษายน 2548 มีมติให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาดำเนินการยกเว้นหรือลดหย่อนภาษีโรงเรือน ในอัตราต่ำสุดให้แก่สถานศึกษาเอกชนทุกระดับ โดยได้มอบหมายให้กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย และคณะกรรมการกฤษฎีกาไปพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการกำลังดำเนินการเพื่อยกเลิก แก้ไขปรับปรุง กฎระเบียบต่างๆ (ที่ออกตามพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งใช้อยู่ในปัจจุบัน ประมาณ 100 ฉบับ) ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน เช่น ระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการอุดหนุนเป็นเงินค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนในระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนในโรงเรียนเอกชน แนวปฏิบัติเกี่ยวกับขั้นตอนการขออนุญาตจัดตั้ง โรงเรียนเอกชน เป็นต้น

ถึงแม้ว่าเอกชนจะมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ยังมีสัดส่วนค่อนข้างน้อย โดยในปีการศึกษา 2547 มีสัดส่วนเพียงร้อยละ 16.2 ส่วนในระดับอุดมศึกษามีสัดส่วนร้อยละ 20 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการรับนักเรียนของรัฐไม่ได้กำหนด นโยบายและสัดส่วนระหว่างรัฐและเอกชนที่ชัดเจนล่วงหน้า ทำให้เอกชนไม่สามารถวางแผน การศึกษาอย่างเป็นระบบได้ ทั้งๆ ที่การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของเอกชน มีผลต่อความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และช่วยลดภาระงบประมาณของภาครัฐ ซึ่งจากรายงาน ผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน พบว่า การ จัดการศึกษาของเอกชนในระดับนี้ส่งผลต่ออัตราเพิ่มของ GDP เฉลี่ยประมาณร้อยละ 10.16 ต่อปี ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนค่าใช้จ่ายลงทุนของโรงเรียนเอกชนต่อค่าใช้จ่าย ทางด้านการศึกษารวมของประเทศ คิดเป็นร้อยละ 3.63 ต่อปี และโรงเรียนเอกชนมีส่วนช่วยลด ภาระงบประมาณรายจ่ายของรัฐคิดเป็นร้อยละ 10.43 ของค่าใช้จ่ายด้านศึกษารวมของประเทศ และจากผลการวิจัยประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของ สถานศึกษาเอกชน ซึ่งให้เห็นว่า ภาคเอกชนได้แบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาของรัฐ

อย่างมาก เช่น ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา (2545-2548) หากรัฐเข้าไปจัดการศึกษาแทนภาคเอกชนรัฐต้องมีภาระค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าเงินเดือนครูคิดเป็นมูลค่ารวมเท่ากับ 6,706,501,284 บาท ถ้ารวมค่าใช้จ่ายอื่นๆที่เอกชนต้องลงทุนทั้งอาคารสถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ก็จะเป็นภาระกับรัฐเพิ่มมากขึ้น แสดงให้เห็นความสำคัญที่จะต้องให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของรัฐมากขึ้นไปอีก

1.3 การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

1.3.1 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

การจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษายังไม่มีผลการดำเนินงาน เนื่องจากขัดแย้งกับหลักการของระบบภาษีทั่วไปที่ไม่ควรให้มีการจัดเก็บภาษีเพื่อการใดเป็นการเฉพาะ เนื่องจากจะทำให้ระบบภาษียุ่งยาก ซับซ้อนและเกิดการรั่วไหลหรือหลีกเลี่ยงภาษี อีกทั้งการจัดเก็บภาษีใดมาใช้เพื่อการศึกษาควรจะต้องพิจารณาในเรื่องของความเหมาะสม ความสัมพันธ์ของภาษีที่จัดเก็บกับการนำภาษีไปใช้ เพื่อให้การจัดเก็บภาษีเป็นไปตามหลักการของระบบภาษี จึงต้องมีข้อเสนอยุทธศาสตร์ในการระดมทรัพยากรด้วยวิธีการอื่นๆ เช่น การเก็บภาษีจากทรัพย์สิน/ภาษีมรดกไปใช้เพื่อการศึกษา แต่ก็ยังไม่มีความก้าวหน้าในการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากนี้ ได้มีการดำเนินงานเพื่อระดมทรัพยากรจากผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา โดยปรับระบบกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และพัฒนาระบบกองทุนเงินกู้ยืมที่ผูกกับรายได้ในอนาคต (กรอ.) เพื่อให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยจะนำระบบเงินกู้ยืมดังกล่าวมาใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549 เป็นต้นไป ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างการจัดทำร่างพระราชบัญญัติกองทุนกู้ยืมเพื่อการศึกษา พ.ศ. .... และได้มีการจัดตั้งสำนักงานบริหารกองทุน กรอ. ขึ้นมาดำเนินการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการจัดสรรเงิน จัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาตามจำนวนนักศึกษา ยกเว้นพระราชบัญญัติการเงินเพื่อการอุดมศึกษา พัฒนารูปแบบการจัดทำงบประมาณปี 2550 ที่เน้นการสนับสนุนงบประมาณผ่านผู้เรียน ดำเนินการออกแบบและวางระบบฐานข้อมูลเพื่อการบริหารและจัดการกองทุน เตรียมระบบการลงทะเบียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และสร้างความรู้ ความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง

ส่วนการส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรต่างๆ ในภาคสังคมจัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงและมีการสนับสนุนจากรัฐ มีความก้าวหน้าปานกลาง ขณะนี้ได้มีการประกาศใช้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของครอบครัว สถาน

ประกอบการ และสถาบันพระพุทธศาสนา กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิการจัดการศึกษาขององค์กร
ชุมชน องค์กรเอกชน ยังอยู่ระหว่างดำเนินการ ส่วนกฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับ
การจัดการศึกษาดังกล่าว อยู่ระหว่างกร่าง

สำหรับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจในการระดมทรัพยากร
มีการประกาศยกเว้นให้ในบางเรื่องแล้วเช่น ยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการนำเข้าสินค้าของ
สถานศึกษาของรัฐ สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบ ยกเว้นภาษีเงินได้
ภาษีมูลค่าเพิ่ม ภาษีธุรกิจเฉพาะ และอากรแสตมป์ ให้แก่บุคคลธรรมดา หรือบริษัทหรือ
ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล สำหรับเงินได้ที่จ่ายเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อสนับสนุนการศึกษาให้แก่สถานศึกษา
ทั้งของรัฐและเอกชน และสำหรับเงินได้ที่ได้รับการโอนทรัพย์สิน หรือการขายสินค้าหรือ
สำหรับการกระทำตราสารอันเนื่องมาจากการสนับสนุนการศึกษา ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับเงินได้
ของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ได้จ่ายไปเป็นค่าใช้จ่ายในการส่งลูกจ้างไปฝึกอบรม หรือ
ในการฝึกอบรมลูกจ้างของตน และภาษีเงินได้สำหรับเงินได้ของผู้ดำเนินการฝึกที่ได้จ่ายไปเป็น
ค่าใช้จ่ายในการฝึกเตรียมเข้าทำงานเพื่อประโยชน์ของกิจการของผู้ดำเนินการฝึก

ส่วนการสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสจากเงินรายได้ของรัฐ รัฐบาลได้นำเงินจากกองทุน
เงินสลากกินแบ่งรัฐบาลมาจัดเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนยากจน เด็กด้อยโอกาส บุตรผู้มี
รายได้น้อยและอื่นๆ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนายุทธศาสตร์สำหรับแก้ไขปัญหาเด็ก
ยากจนละเด็กด้อยโอกาส ซึ่งมีรองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) เป็นประธาน ทำหน้าที่
ประสานการดำเนินงานและติดตามความก้าวหน้าของโครงการที่ได้รับการสนับสนุน รวมทั้ง
กลั่นกรองโครงการเบื้องต้น และได้มีการจัดสรรทุนให้แก่โครงการขนาดใหญ่ 6 โครงการ
1) คือโครงการเขียนเรียงความสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อขอรับทุนการศึกษาตามนโยบายของ
รัฐบาล 2) โครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน ส่งศึกษาต่อในประเทศและต่างประเทศ ระดับปริญญาตรี
3) โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาแก่บุตรผู้ทำประโยชน์แก่สังคมและราชการจำนวน 66,560
ทุน 4) โครงการเสริมความรู้และสร้างรายได้ให้แก่นักเรียนในระหว่างปิดภาคฤดูร้อนจำนวน
3,000 คน จาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 5)โครงการจ้างงานเด็กพิการและด้อยโอกาส ทำงาน
ระหว่างเรียน 47.84 ล้านบาท 6)โครงการสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่บุตรผู้มีรายได้น้อย
ซึ่งโครงการ 4) และ 5)ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จัดโครงการ
นำร่อง นอกจากนี้ ยังมีโครงการขนาดเล็กอีกประมาณ 440 โครงการ

1.3.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษา

รัฐยังคงจัดสรรเงินอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ให้แก่นักเรียนชั้น ป.1- ม.6 (รวม ปวช. ในอัตราเดิม คือระดับประถมศึกษา 1,100 บาท/คน /ปี มัธยมศึกษา 1,800 บาท/คน /ปี มัธยมปลาย) สายสามัญ 2,700 บาท/คน /ปี ส่วนสายอาชีพ จัดสรรตามสาขา ตั้งแต่ 3,040 – 4,640 บาท/คน /ปี และจัดสรรเพิ่มให้ในระดับอนุบาล 2 ปี รวมเป็น 14 ปี โดยให้การอุดหนุนระดับอนุบาล 600 บาท/คน/ปี ส่วนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อเด็กพิการเป็นพิเศษ ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน นอกจากนี้รัฐได้จัดสรรทุนช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส จากกองทุนเงินสลากกินแบ่งรัฐบาลส่วนหนึ่งแล้ว แต่เด็กที่มีความสามารถพิเศษ ยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน

ส่วนการจัดสรรงบประมาณให้แก่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้มีข้อเสนอในการจัดสรรงบประมาณลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป โดยยึดหลักงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงาน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำลังดำเนินการพัฒนาระบบการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของสถาบันอุดมศึกษา ในขณะที่สำนักงานบริหารกองทุน กรอ.ได้ดำเนินการจัดทำแบบจำลองประมาณการทางการเงินในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนสถานศึกษา

นอกจากนี้ มีมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุน ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ และมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัว ผู้มีรายได้น้อย กองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้ ส่วนกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน กำลังดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งกองทุน

1.3.3 การบริหารและการใช้ทรัพยากรเพื่อการศึกษา

การปรับระบบงบประมาณของสถานศึกษาเป็นแบบมุ่งเน้นผลงานอยู่ระหว่างการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรและดำเนินงาน โครงการนำร่องระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน รวมทั้งกำลังยกร่างกฎกระทรวงว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา พ.ศ. .... สำหรับการใช้จ่ายทรัพยากรร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆนั้นยังไม่มีข้อมูลที่จะระบุได้ว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

2.1 การปฏิรูประบบการศึกษา

ปัญหาอุปสรรค

1) การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเล็กที่มีคุณภาพ จะเป็นพื้นฐานในการศึกษาของเด็กในช่วงอายุต่อไป แต่การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในปัจจุบันถึงแม้จะดำเนินการได้มาก แต่ก็มีจำนวนลดลงจากปีที่ผ่านมา นอกจากนั้นยังมีปัญหาบุคลากรที่สอนในระดับปฐมวัยส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางการศึกษาทางด้านปฐมวัยและไม่ได้รับการส่งเสริมให้ไปอบรมเรื่องการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษามักจะไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากการจัดครูทำหน้าที่สอนและดูแลเด็กไม่เหมาะสม เช่น จัดครูที่มีสุขภาพไม่ดี สูงอายุ เบี่ยงเบนทางเพศ มาสอนเด็กอนุบาล ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน

2) เด็กในวัยเรียนอายุ 6-14 ปี ยังไม่สามารถเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับได้ครบทุกคน ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองรับทราบไม่ทั่วถึง ไม่มีการนำบทลงโทษทางกฎหมาย มาบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง จริงจัง ทำให้ผู้ปกครองละเลยไม่ส่งบุตรหลานเข้าเรียน รวมทั้งการลาออกกลางคันของเด็ก เนื่องจากย้ายตามครอบครัวไปประกอบอาชีพที่อื่นๆ แล้วไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียน ระบบการส่งต่อเด็กระหว่างโรงเรียนยังไม่สามารถตรวจสอบ ติดตามเด็กได้ ทำให้เด็กหายไปจากระบบโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีสาเหตุเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในระบบไม่ตอบสนองความต้องการของเด็ก ค่อยโอกาสและเด็กยากจน มีเด็กเร่ร่อนที่ไม่ได้เข้าเรียน สำหรับเด็กอายุ 15-17 ปี ยังเข้าเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายค่อนข้างน้อย

3) การไม่กำหนดสัดส่วนผู้เรียนมัธยมศึกษาตอนปลายประเภทสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ทำให้มีผู้เข้าเรียนสามัญศึกษามากกว่าอาชีวศึกษาส่งผลให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นได้ไม่มาก ซึ่งหากยังไม่มีการดำเนินการแก้ไข จะส่งผลทำให้มีปัญหาขาดแคลนแรงงานระดับกลางเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

4) ปัญหาสถานศึกษาอาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเมือง ไม่กระจายไปในชนบท ทำให้เด็กในชนบทไม่สามารถเรียนได้เนื่องจากการเดินทางเข้ามาเรียนในตัวเมืองเสียค่าใช้จ่ายสูง

รวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของผู้ปกครองก็มีส่วนต่อการที่เด็กจะเข้าเรียนในสายอาชีวศึกษา ซึ่งหากสภาพการยังคงเป็นเช่นนี้ จะทำให้จำนวนและสัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาที่เพิ่มขึ้นได้น้อย

5) การส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังดำเนินการได้ไม่มากเท่าที่ควร ถึงแม้ว่ารัฐจะให้ความสำคัญมากขึ้น เนื่องจากไม่ทราบจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง มีองค์ความรู้ไม่เพียงพอ ขาดเครื่องมือในการคัดกรอง บุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรการสอน และการประสานเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงาน

6) การจัดทำกฎหมายเพื่อให้บุคคล และสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งสิทธิประโยชน์ที่จะได้รับ ยังดำเนินการไม่เสร็จ ทำให้การมีส่วนร่วมของสถาบันเหล่านี้ยังมีน้อย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังมีความเข้าใจไม่ชัดเจนเกี่ยวกับหลักการจัดการศึกษาและการจัดทำแผนการจัดการศึกษาโดยสถาบันดังกล่าวในการอนุญาตจัดตั้งศูนย์การเรียน ทำให้การดำเนินการล่าช้า

7) การวางแผนการผลิตกำลังคนในแต่ละสาขา ยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

8) ยังไม่มีความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา สถานศึกษา ทั้งของรัฐ และเอกชน ในทุกระดับการศึกษา

9) กฎหมายการอาชีวศึกษายังไม่มีการประกาศใช้ มีผลต่อการปรับระบบการบริหารจัดการของการอาชีวศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน

10) การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขาดการจัดระบบและจัดหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้และหน่วยงานที่ดำเนินการมีลักษณะต่างหน่วยงานต่างทำ ห้องสมุดในสถานศึกษาในระบบและสถาบันต่างๆ ยังไม่เปิดกว้างให้ประชาชนทั่วไปเข้ารับบริการอย่างกว้างขวาง

11) สถานศึกษาในระบบไม่ได้รับการสนับสนุนและแรงจูงใจที่เพียงพอจากรัฐในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อีกทั้งภาระงานการศึกษาในระบบก็มีมาก

12) การดำเนินงานเทียบโอนผลการศึกษาเป็นไปค่อนข้างล่าช้า การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานและแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเทียบโอนผลการศึกษา ยังดำเนินการได้น้อย สถาบันบางแห่งไม่ประสงค์จะรับโอน รวมทั้งยังขาดแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมาตรการส่งเสริมสนับสนุนให้การเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กในระดับก่อนประถมศึกษาที่มีคุณภาพ และมีรูปแบบที่หลากหลายตามความเหมาะสมของพื้นที่ รวมทั้งปรับปรุงปัจจัยต่างๆที่จะเอื้อให้การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

คุณภาพยิ่งขึ้น เช่น การฝึกอบรม พัฒนาครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย หรือจัดครูที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย สนับสนุน อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เป็นต้น

2) รัฐควรส่งเสริมการจัดการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลาย สำหรับผู้ที่ตกหล่นหรือลาออกกลางคันให้ได้เรียนมากขึ้น และส่งเสริมให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 16 ปี สามารถเข้าเรียน การศึกษานอกระบบได้อย่างสะดวกมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนทุนการศึกษา

3) สำหรับมาตรการที่จะทำให้เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนได้ทั่วถึงมากขึ้นนั้น ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการติดตามเด็ก จัดให้มีระบบการติดตามช่วยเหลือ โดยความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบอย่างทั่วถึงว่าเด็กจะต้องอยู่ในระบบโรงเรียนจนถึงอายุ 14 ปี หรือจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมทั้งต้องนำบทลงโทษทางกฎหมายมาใช้อย่างเป็นทางการ

4) การเพิ่มสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาให้มากขึ้นอาจทำได้โดย (1) มีนโยบายกำหนดสัดส่วนผู้เรียนสายอาชีวศึกษาและสายสามัญให้ชัดเจน (2) ปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมของผู้ปกครองเรื่องเด็กที่เรียนอาชีวศึกษาให้เป็นไปทางบวก (3) กระจายสถานอาชีวศึกษาไปสู่ชนบท หรือสนับสนุนค่าเดินทางให้เด็กในชนบทเข้ามาเรียนอาชีวศึกษาในตัวเมือง ซึ่งหากมีการดำเนินการดังกล่าวก็คาดว่าจะทำให้สัดส่วนผู้เรียนอาชีวศึกษาเพิ่มขึ้นได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งจะช่วยให้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานระดับกลางในอนาคตทุเลาลงได้

5) รัฐควรเร่งรัดการจัดทำกฎหมายการอาชีวศึกษาให้มีการประกาศใช้โดยเร็ว เพื่อให้การจัดการอาชีวศึกษาทั้งของรัฐ เอกชน และสถานประกอบการ สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) ส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความสามารถพิเศษ โดยรัฐควรเร่งสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาบุคลากรเพื่อให้สามารถคัดกรองเด็กได้มากขึ้น เช่น ให้การอบรมผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง ให้มีความรู้ความเข้าใจในการค้นหา วินิจฉัยและจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

7) ปรับระบบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้ที่มีความสามารถพิเศษได้รับการพัฒนาในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพ โดย รัฐควรให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอนที่จำเป็นแก่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนผู้ที่มีความสามารถพิเศษที่ไม่สามารถเรียนในระบบให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพตามความถนัดของเด็กด้วย

8) กระทรวงศึกษาธิการควรเร่งรัดการจัดทำกฎหมายและแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสนับสนุนให้สถาบันทางสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้นและประสานงานกับกระทรวงการคลังในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์และมาตรการด้านภาษีต่าง ๆ เพื่อให้สามารถประกาศใช้กฎหมายได้โดยเร็ว

9) กระทรวงศึกษาธิการควรจัดตั้งหน่วยงานรับผิดชอบการจัดการศึกษาของสถาบันทางสังคมต่างๆ ขึ้น โดยเฉพาะเพื่อให้มีองค์กรส่งเสริมสนับสนุนที่ชัดเจนที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการศึกษาที่หลากหลาย และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากร เกี่ยวกับการจัดการศึกษาโดยครอบครัวและสถานประกอบการ รวมทั้งการจัดการศึกษาโดยสถาบันสังคมอื่นตามมาตรา 12 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้สถาบันเหล่านี้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น

10) รัฐควรวางแผนการกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และความต้องการกำลังคนสาขาต่าง ๆ ของประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการผลิตกำลังคนต่อไป

11) กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายด้านต่างๆ ให้เกิดการใช้ทรัพยากรร่วมกันของสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และสถาบันการอาชีวศึกษา ให้เกิดเป็นรูปธรรมอย่างกว้างขวาง

12) รัฐควรกำหนดหน่วยงานเฉพาะ ทำหน้าที่ดูแล รับผิดชอบ ประสาน ส่งเสริม และสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและเห็นประโยชน์ของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกำหนดกลไกเพื่อการเข้าถึงและการได้รับบริการอย่างสะดวก

13) รัฐควรสนับสนุนและสร้างแรงจูงใจให้สถานศึกษาในระบบจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้มากขึ้น

14) กระทรวงศึกษาธิการควรเร่งจัดทำคู่มือหรือแนวทางการดำเนินการเทียบโอน แล้วนำไปทดลองใช้ในการเทียบผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัยในสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนปัจจัยเงื่อนไขที่ทำให้การดำเนินงานเทียบโอนผลการเรียนรู้ประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ขยายผลการดำเนินการต่อไป

2.2 การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา

ปัญหาอุปสรรค

- 1) การจัดทำกฎหมาย /ระเบียบปฏิบัติเรื่องการกระจายอำนาจล่าช้า ระเบียบปฏิบัติไม่ชัดเจน การแบ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษายังขาดความชัดเจน มีการสั่งการจากส่วนกลางมากซึ่งขัดกับหลักการกระจายอำนาจ
- 2) บุคลากรของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) มีความแตกต่างกันมาก ส่วนใหญ่ สพท. เขต 1 มีบุคลากรเกิน ส่วนเขตอื่นๆ ขาดบุคลากร ทำให้การปฏิบัติงานตามภารกิจทำได้ไม่สมบูรณ์
- 3) ศักยานิเทศก์ที่สามารถให้การนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ ส่วนใหญ่อยู่ที่ สพท. เขต 1 ทำให้ สพท. เขตอื่นๆ ขาดศักยานิเทศก์ที่จะให้การนิเทศโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 4) คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา มีบทบาทเป็นเพียงที่ปรึกษา ไม่มีบทบาทตามที่กฎหมายกำหนด
- 5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาเอกชน ไม่ได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการและการพัฒนาบุคลากรจากกระทรวงศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
- 6) อปท.บางแห่งยังไม่มีความพร้อมที่จะรับโอนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/ศูนย์อบรมเด็กก่อนประถมศึกษา และขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การจัดหลักสูตร การเรียนการสอน รวมทั้งขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณ
- 7) การถ่ายโอนสถานศึกษาจากกระทรวงศึกษาธิการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีความเห็นและความเข้าใจที่ต่างกัน เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคน 2 ฝ่าย จนต้องนำเรื่องเข้าที่ประชุมคณะรัฐมนตรีหลายครั้ง และคณะรัฐมนตรีในคราวประชุมเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2548 ได้มีมติให้แก้ไขกฎกระทรวงฯ จึงมีผลทำให้การถ่ายโอนล่าช้าออกไป
- 8) ร่างพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน และร่างพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา ยังไม่มีการประกาศใช้ ทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนทั้งสายสามัญและสายอาชีวศึกษา ยังไม่มีความชัดเจน รวมทั้งการบริหารงานของสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเอกชนก็ยังไม่ชัดเจน

9) รัฐไม่ได้กำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่ชัดเจน ทำให้สถานศึกษาเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อย

10) การบรรจุครูระหว่างปีของรัฐ ทำให้ครูเอกชนที่สอบบรรจุได้ ลาออกระหว่างเปิดภาคเรียน โรงเรียนเอกชนจึงประสบปัญหาขาดครู โดยเฉพาะโรงเรียนในต่างจังหวัดมีปัญหา เนื่องจากสรรหาครูใหม่หามาทดแทนไม่ทัน นอกจากนี้การจ้างครูต่างชาติ มีความยุ่งยากและล่าช้า ทำให้ขาดแคลนครูสอนภาษาต่างประเทศ

11) โรงเรียนเอกชนยังไม่ได้รับความสะดวกในการดำเนินการเกี่ยวกับการลดหย่อนภาษี สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ จากต่างประเทศ

12) โรงเรียนเอกชนต้องเสียภาษีโรงเรือนและที่ดิน ค่าสาธารณูปโภคในอัตราเดียวกับภาคธุรกิจเอกชนอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งรัดการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จโดยเร็ว เพื่อรองรับการบริหารจัดการและการกระจายอำนาจ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจให้กับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา การบริหารงานบุคลากร และการจัดการศึกษาของเอกชน โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรลดปริมาณหนังสือสั่งการไปที่เขตพื้นที่และโรงเรียน โดยควรทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดนโยบายแล้วให้สำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษาเป็นผู้บริหารจัดการ

3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเร่งสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมีจำนวนบุคลากรที่เพียงพอในการปฏิบัติงาน

4) สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกระทรวงศึกษาธิการควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ และการถ่ายโอนการจัดการศึกษา ให้แก่ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่งเสริมสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้มีความเข้าใจเรื่องการถ่ายโอนการจัดการศึกษา

5) กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายและสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในทุกระดับให้ชัดเจน เพื่อส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษามากขึ้นซึ่งจะเป็นการแบ่งเบาภาระงบประมาณของรัฐได้มากในแต่ละปี

2.3 การปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

ปัญหาอุปสรรค

1) การสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสจากเงินรายได้ของรัฐ บางโครงการยังขาดความชัดเจนในเรื่องความต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งอาจทำให้ผู้เรียนได้รับการสนับสนุนเฉพาะหน้าเป็นปี ๆ ไปเท่านั้น

2) ครอบครัวยุคใหม่และสถานประกอบการสามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ตามกฎหมายที่ประกาศใช้แล้ว แต่กฎหมายว่าด้วยเงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษายังอยู่ระหว่างการยกร่าง

3) การจัดสรรงบประมาณให้สถานศึกษาโดยคำนวณจากค่าใช้จ่ายรายหัวนั้น มีปัญหาสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากไม่เพียงพอสำหรับการพัฒนาโรงเรียน

4) การจัดสรรค่าใช้จ่ายรายหัวในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่เพียงพอในการบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการในโรงเรียน

5) เงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนโรงเรียนเอกชนไม่เท่าเทียมกับของรัฐ ไม่สอดคล้องกับค่าใช้จ่ายจริงทำให้โรงเรียนเอกชนบางส่วนมีรายได้ไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้การจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีเพื่อส่งเสริมและเพิ่มแรงจูงใจให้แก่สถานศึกษาเอกชน ก่อนข้างล่าช้า

6) การปฏิรูปการเงินอุดหนุนศึกษาโดยให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายให้สะท้อนต้นทุนเพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างความกังวลใจให้แก่ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนที่เพิ่มขึ้น

7) ระบบการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ยังไม่มีการนำมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ และร่างกฎกระทรวงก็ยังไม่มีความก้าวหน้าไปเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1) รัฐควรกำหนดมาตรการและจัดสรรเงินเพื่อสนับสนุนผู้เรียนที่ด้อยโอกาสตามโครงการต่าง ๆ ให้มีความต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนจนจบในแต่ละระดับชั้น

2) รัฐควรกำหนดมาตรการการจัดสรรงบประมาณให้โรงเรียนสามารถบริหารโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยการดำเนินการอาจจะทำได้ 2 แนวทาง คือ 1) กำหนดงบประมาณให้โรงเรียนเป็น 2 ส่วน โดย ส่วนที่ 1 เป็นงบขั้นต้นสำหรับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน และส่วนที่ 2 เป็นงบที่คิดจากค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียน 2) ศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดค่าใช้จ่ายรายหัวที่เหมาะสมที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างมีคุณภาพ

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดการจัดทำกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จโดยเร็ว โดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจูงใจให้ประชาชน ภาคเอกชนและองค์กรทางสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการระดมทรัพยากรและร่วมลงทุนทางการศึกษาให้มากขึ้น

4) กระทรวงศึกษาธิการควรประชาสัมพันธ์เพื่อทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย คือนักเรียน นักศึกษา ผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับหลักการและประโยชน์ที่จะได้รับจากการปฏิรูปการเงินอุดมศึกษาที่กำหนดมาตรการให้ผู้เรียนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายอุดมศึกษา

5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดให้มีระบบการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณการจัดการศึกษา เพื่อให้การใช้จ่ายงบประมาณมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักการแนวทาง และคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

บรรณานุกรม

การศึกษานอกโรงเรียน, กรม. สถิติกรมการศึกษานอกโรงเรียน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2545.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). 2545.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. สถิติข้อมูลทางการศึกษาสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2547 : ดอนเมืองปรีณิต .2548

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา

2544. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์. 2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. ข้อมูลการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา

2545. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด. 2546.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559).

กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 2545.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

2545.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. สถิติการศึกษาแห่งชาติ ปีการศึกษา 2539 -

2543. กรุงเทพฯ. 2545.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย

ไทย พ.ศ.2542-2559 . กรุงเทพฯ. ห้างหุ้นส่วนไอเดียสแควร์.

คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, สำนักบริหารงาน. ข้อมูลการศึกษาเอกชน ปี

การศึกษา 2547. (เอกสารอัดสำเนา)

คณะกรรมการการอุดมศึกษา, สำนักงาน. ผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. มีนาคม 2547. (เอกสารสรุปอัดสำเนา).

คณะกรรมการการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม วุฒิสภา. รายงานการตรวจสอบ

ติดตามผลการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ : 1 ปี ปฏิรูป

การศึกษาไทย. พฤศจิกายน 2547.

ทบวงมหาวิทยาลัย. ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย เรื่อง หลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียน

ระดับปริญญาเข้าสู่การศึกษาในระบบ พ.ศ. 2545.

ทบวงมหาวิทยาลัย. ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย ข้อนำเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีในการเทียบโอนผลการเรียนระดับปริญญา. 2545.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญและสายอาชีพในโรงเรียนผู้ใหญ่. กรุงเทพมหานคร : รัชการพิมพ์. 2546.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. แนวทางการดำเนินงานประเมินเทียบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพร้อมเพื่อสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ขอนแก่น : บริษัทเพ็ญพรินต์ติ้ง จำกัด. 2547.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. สรุปผลการตรวจราชการของผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ เขตตรวจราชการที่ 1 – 12 และกรุงเทพมหานคร (งวดที่ 1) ประจำปีงบประมาณ. 2547. 2547.

ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงาน. เอกสารสรุปงานของกระทรวงศึกษาธิการ. กุมภาพันธ์ 2548. (เอกสารสรุปอัดสำเนา).

มัทนา สานติวัตร และคณะ. รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่อง การเทียบระดับและเทียบโอนผลการเรียนระดับอุดมศึกษา. (เอกสารอัดสำเนา).

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการวิจัยประเมินผลเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของสถานศึกษาเอกชน. 2548.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รวมกฎหมายการศึกษา : โรงพิมพ์คุรุสภา . 2548.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการติดตามและประเมินความก้าวหน้าการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษาเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2547 . 2548 (เอกสารอัดสำเนา)

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานผลการสัมมนาระดมความคิดเห็นเรื่องการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา. 2548 (เอกสารอัดสำเนา)

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการประชุมรับฟังความคิดเห็นเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และการศึกษาทางเลือก ,254 8 (เอกสารอัดสำเนา)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนัก. รายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาล พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปีที่สาม (วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2546 ถึงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2547. 2547.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด. 2547.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. ข้อเสนอยุทธศาสตร์และแนวทางการปฏิรูปอุดมศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : เจ พี ออฟเซท. 2546.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาล ครบรอบปีที่ 3 (กุมภาพันธ์ 2547). กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. 2547.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานการวิจัยสภาพการณ์และฐานข้อมูลการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : บริษัทพิมพ์ดี จำกัด. 2547.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานผลการประเมินการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2547.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานผลการประเมินผลการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอาชีวศึกษาของสถานศึกษาเอกชน. 2548 (เอกสารอัดสำเนา)

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. รายงานสรุปการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในวาระครบรอบ 4 ปี ของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). 2546.

เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. สถิติการศึกษาของประเทศไทย ปีการศึกษา 2546. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด. 2547.

สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. การติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาตามนโยบายแห่งรัฐและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. 2548.

สำนักประสานและพัฒนากิจการการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น . สถิติข้อมูลการศึกษาท้องถิ่น : โรงเรียนสังกัดเทศบาลและเมืองพัทยา ปีการศึกษา 2547. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. ม.ป.ป.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาาระยะ 3 ปี ของกระทรวง
ศึกษาธิการ (พ.ศ. 2547 – 2549). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). 2546.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.
2546 และกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้า
และพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.). 2546.

อาชีวศึกษา, กรม. หนังสือรายงานประจำปี 2546. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว. 2546.

Website

http://evaluation.obec.go.th/group_area.htm. ผลการติดตามการดำเนินงานของสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา.

http://db.onec.go.th/thaied_news/index1.php?id=20293. ข่าวปฏิรูปการศึกษา : ลดภาษี
ศูนย์การเรียนรู้ สกศ.ออกมาตรการรองรับ (วันที่ 15 ธันวาคม 2547).

<http://www.moe.go.th/eroc/home1.6.htm>. การเทียบโอนผลการศึกษา.

<http://www.moe.go.th/webld/NAMO/Web-Table.pdf>. การติดตามการดำเนินการเกี่ยวกับ
กฎหมายการปฏิรูปการศึกษา "ด้านการออกกฎกระทรวง".

<http://www.onec.go.th/Act/acteng/prb-sub.htm>. รวมกฎหมายการศึกษา.

<http://www.rd.go.th/publish/21457.0.html>. พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวล
รัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 420) พ.ศ. 2547.

<http://www.rd.go.th/publish/21795.0.html>. พระราชกฤษฎีกาออกตามความในประมวล
รัษฎากรว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร (ฉบับที่ 422) พ.ศ. 2547.

รายชื่อคณะผู้ดำเนินการ
โครงการติดตามประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

ที่ปรึกษา

ดร.อำรุง จันทวานิช	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สมเกียรติ ชอบผล	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร. รุ่งเรือง สุขาภิรมย์	ที่ปรึกษาด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา
นางสุรางค์ โพธิ์พุกขาวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้พิจารณารายงาน

ดร.นงราม เศรษฐพานิช	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สุวัฒน์ เงินน้ำ	ที่ปรึกษาสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
นางสุรางค์ โพธิ์พุกขาวงศ์	ผู้อำนวยการสำนักประเมินผลการจัดการศึกษา

ผู้เขียนและจัดทำรายงาน

นางโศภณา ตาแก้ว	นักวิชาการศึกษา 8ว.
นายสมชาย บัวเล็ก	นักวิชาการศึกษา 7
นางสาวบรรณากรณ์ อมรพรสิน	นักวิชาการศึกษา 6
นางสาวชญาวรรณ ธรรมวิมล	นักวิชาการศึกษา 4